

Samrådsredogörelse Möjligheternas ÖP

Kommunstyrelsen, Diarienummer KS 2024/182
Karin Löfgren
2024-06-19

Innehåll

1	Sammanfattning	5
1.1	Synpunkter och bearbetningar.....	5
1.1.1	Befolkningsmål.....	5
1.1.2	Transportinfrastruktur	5
1.1.3	Näringsliv.....	5
1.1.4	Bostäder.....	6
1.1.5	Samhällsservice	6
1.1.6	Miljöpåverkan.....	7
1.1.7	Klimatrisker	7
1.1.8	Övriga ändringar.....	7
2	Samrådet	8
2.1	Samrådsaktiviteter	8
2.2	Yttranden och synpunkter	8
2.3	Bemötanden	8
3	Synpunkter och bemötanden	9
3.1	Statliga instanser	9
3.1.1	Länsstyrelsen Västra Götalands län	9
3.1.2	Statens geotekniska institut, SGI.....	26
3.1.3	Trafikverket.....	28
3.1.4	Sjöfartsverket	30
3.1.5	Energimyndigheten	33
3.1.6	Svenska kraftnät	35
3.1.7	Luffartsverket.....	36
3.1.8	Skogsstyrelsen	36
3.1.9	Lantmäterimyndigheten	37
3.1.10	Statens geologiska undersökning, SGU	38
3.1.11	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB ..	38
3.1.12	Telia/Skanova	38
3.1.13	Post- och telestyrelsen	39
3.2	Regionala instanser och grannkommuner.....	40
3.2.1	Västra Götalandsregionen VGR.....	40
3.2.2	Bohusläns museum.....	43
3.2.3	Göteborgsregionen, GR.....	46
3.2.4	Räddningstjänsten Storgöteborg, RSG.....	50
3.2.5	Göteborgs stad.....	55
3.2.6	Orusts kommun.....	57

3.2.7	Kungälv kommun	60
3.2.8	Stenungsunds kommun	61
3.3	Kommunala instanser	64
3.4	Föreningar, företag och organisationer	64
3.5	Privatpersoner	64
3.6	Yttranden från webbförmulär	64
3.7	Samrådsmöten	64
4	Tematisk redogörelse	65
4.1	Utgångspunkter / Utvecklingsstrategi	65
4.2	Hållbar Utveckling	66
4.3	Kommunikationer och infrastruktur	68
4.3.1	Hållbar mobilitet	68
4.3.2	Satsa på gång- och cykeltrafiken	69
4.3.3	Reglera biltrafiken	72
4.3.4	Kommunikationer på vattnet	73
4.3.5	Kollektivtrafik	74
4.3.6	Parkering	74
4.4	Bostäder- och samhällsservice	75
4.4.1	Breddat bostadsutbud	75
4.4.2	Utvecklingsområden	76
4.4.3	Anpassa ny bebyggelse	78
4.4.4	Samhällsservice	79
4.5	Näringsliv	80
4.6	Turism	81
4.7	Friluftsliv	82
4.8	Klimatanpassning	82
4.9	Energiproduktion	83
4.10	Natur- vatten- och kulturmiljö	84
4.11	Vatten och avlopp (VA)	86
4.12	Avfallshantering	87
4.13	Redaktionellt	87
4.14	Övriga synpunkter	89

1 Sammanfattning

1.1 Synpunkter och bearbetningar

Under samrådet våren 2023 inkom ca 250 yttranden med synpunkter om bland annat befolkningsmål, infrastruktur, näringsliv, bostäder, samhällsservice, miljöpåverkan och klimatrisker. Synpunkterna berör brister att åtgärda, behov av förtydligade ställningstaganden för bättre vägledning samt olika syn på vad som är en lämplig utveckling av kommunen. Nedan sammanfattas de frågor som främst motiverar innehållsliga bearbetningar av planförslaget inför granskning.

1.1.1 Befolkningsmål

Kommunen önskar ökad befolkning för att främja samhällsekonomisk balans mellan å ena sidan skatteintäkter och å andra sidan behov av kommunal service och investeringar för ett funktionellt samhälle. I samrådsförslaget finns målår 2050 för utveckling mot 20 000 tjörnbor, vilket motsvarar årlig befolkningsökning om ca 0,7 %. Under samrådet anfördes såväl att siffran bör ökas för att främja kommunalekonomin, som att den bör minskas för att främja hushållning med ändliga resurser.

Efter politisk avstämning revideras målet för befolkningsökningstakt upp till ca 1 %. 2050 utgår som målår för befolkningsökningen. Förslaget kompletteras med resonemang om fortsatt befolkningsökning utöver 20 000 invånare.

1.1.2 Transportinfrastruktur

Många instanser ifrågasätter om gemensam befintlig transportinfrastruktur kommer att tåla föreslagen befolknings- och näringslivstillväxt utan negativa konsekvenser för berörda parter. Kommunen tillstår att planerad utveckling förväntas leda till ökad belastning på det lokala och regionala trafiksystemet. Kommunen arbetar såväl internt inom kommunen, som i samverkan med olika regionala forum för att förebygga och motverka negativa konsekvenser av detta. Kommunens arbete sker utifrån trafikstrategi och trafikprogram med inriktning mot hållbara transporter, antagna i KF 2021.

Planförslaget förtydligas gällande kommunens syn på trafikfrågorna och avseende behov av förbättringsåtgärder i trafiksystemet, bland annat gällande möjligheter till säker gång- och cykeltrafik och attraktiva pendelparkeringar.

1.1.3 Näringsliv

Utökad mark för näringslivet, såväl för expansion av befintligt näringsliv som för nyetableringar, är ett viktigt politiskt mål på Tjörn för att stärka lokal arbetsmarknad och försörjning. Resursen av exploaterbar

mark är samtidigt begränsad på grund av bland annat höga natur-, kultur-, rekreations-, och landskapsvärden, strandskydd samt jordbruksmark. Under samrådet anfördes såväl att större ytor behöver pekats ut för näringslivets expansion, som att näringslivet bör anpassas efter den begränsade markresursen.

Efter samrådet utökas föreslagna ytor för verksamheter och näringsliv kring Vallhamn och Svanvik. I Rönnängs hamn ersätts utvecklingsområde för centrum vid "Astrids fisk" av verksamhetsområde, i linje med pågående markanvändning och till stöd för befintligt industri- och hamnområde i Stansvik. Markanvändningen i anslutning till kommunens serviceorter kompletteras och preciseras för att förtydliga förutsättningar för näringslivsutveckling. Vidare justeras generella ställningstaganden inom landsbygden för att möjliggöra bebyggelseutveckling för verksamheter utifrån platsens förutsättningar.

1.1.4 Bostäder

Möjliggörande av nya bostäder är en viktig strategi för att nå kommunens mål om befolkningsökning. Under samrådet anfördes såväl önskemål om att öka möjligheterna för bostadsbyggande ytterligare inom kommunen, som att inriktningen mot ökad befolkning ska skruvas ned.

Efter samrådet justeras och kompletteras utvecklingsområden för bostäder i flera av kommunens serviceorter. Ytterligare omvandlingsområden till helårsboende och förtätning pekats också ut inom delar av landsbygden. Vidare justeras generella ställningstaganden inom landsbygden för att möjliggöra bebyggelseutveckling för bostäder utifrån platsens förutsättningar.

1.1.5 Samhällsservice

Skolstruktur och fördelning av service inom kommunen är föremål för pågående kommunpolitisk dialog. Under samrådet anfördes såväl önskemål om utökad service på olika ställen i kommunen, som tankar om att antalet servicepunkter i kommunen bör reduceras.

Planförslaget är inriktat mot att i första hand stärka befintliga serviceorter, men utesluter inte att serviceutbudet förändras över tid i orterna eller att serviceetableringar sker även inom landsbygd. Efter samrådet kompletteras förslaget med utbyggnadsområden inom och i anslutning till serviceorterna, som möjliga alternativa platser för skola respektive förskola. Befintliga skolområden markeras också för utvecklad mångfunktionell markanvändning, för att erbjuda ökad flexibilitet inför fortsatt arbete med kommunens skolstruktur.

1.1.6 Miljöpåverkan

Länsstyrelsen påtalar att samrådsförslaget inte hanterat miljö kvalitetsnormer (MKN) för vatten och fisk- och musselvatten, samt att föreslagen bebyggelse i kommunens västra delar utgör risk för påverkan på riksintresset "högexploaterad kust".

Planförslaget kompletteras med beskrivning av hur MKN hanteras. Kommunens ställningstagande till tätortsavgränsning samt hänsyn till landskapsbild förtydligas.

1.1.7 Klimatrisker

Flera instanser efterfrågar tydligare vägledning gällande hantering av klimatrisker kopplat till stigande havsnivåer, skyfall och geoteknik, och klimatförändringarnas påverkan på bebyggelse, infrastruktur och markområden.

Planförslaget kompletteras med ställningstaganden om översvämningsrisker och övriga geotekniska frågor samt kartmaterial om risker för ras och skred. Klimatriskhantering lyfts till ett eget avsnitt under kapitlet om allmänna intressen.

1.1.8 Övriga ändringar

Övrig större förändring av planförslaget är att område för vindkraft efter politisk dialog omvandlas till utredningsområde för energiproduktion. Texterna i planförslaget har över lag utvecklats och förtydligats.

2 Samrådet

Kommunstyrelsen i Tjörns kommun godkände 15 december 2022 att genomföra samråd enligt plan- och bygglagen om förslag till ny översiktsplan med tillhörande miljökonsekvensbeskrivning. Samrådet pågick 25 januari till och med 10 april 2023. Planförslag med tillhörande handlingar fanns under samrådet i kommunhuset samt på kommunens hemsida tjorn.se/oversiktsplan.

2.1 Samrådsaktiviteter

Under samrådet hölls fyra samrådsmöten i form av öppet hus på kvällstid i Höviksnäs, Källekärr och Skärhamn. Till mötena kom sammantaget ca 80 deltagare. Vidare genomfördes ett frukostmöte med kommunens företagarförening, samt ytterligare några externa samrådsmöten med föreningar och företag på särskilda förfrågningar från dessa. Vid de externa mötena deltog sammantaget ca 100 personer. Anteckningar från samrådsmötena framgår av Bilaga 1 till samrådsredogörelsen.

2.2 Yttranden och synpunkter

Under samrådet inkom ca 250 yttranden, varav ca 75 till samhällsbyggnadsförvaltningens diarium och ca 175 via synpunktsformulär på kommunens hemsida. Samrådsresultatet vittnar om en utförlig och omfattande granskning av planförslaget. Flera yttranden innehåller många olika synpunkter, idéer och informationer vilka som helhet utgör ett rikt material till stöd för bearbetning av planhandlingen.

Utöver offentliga instanser är de målgrupper som kommit till tals i samrådet huvudsakligen boende och/eller verksamma i förenings- och näringsliv inom kommunen, bedömningsvis i ålderskategorin 50-80 år.

2.3 Bemötanden

Yttranden från statliga och regionala instanser samt grannkommuner redogörs och bemöts separat i denna handling. Yttranden från kommunala instanser inom Tjörn samt föreningar, företag, organisationer och privatpersoner redogörs och bemöts i tematisk redogörelse sist i denna handling. Dessa yttranden redogörs separat och i vissa fall nedkortade i Bilaga 1 till samrådsredogörelsen. Samtliga yttranden finns att tillgå i sin helhet på samhällsbyggnadsförvaltningens planavdelning.

3 Synpunkter och bemötanden

3.1 Statliga instanser

Synpunkter från statliga instanser redogörs delvis nedkortat och bemöts separat med samhällsbyggnadsförvaltningens kommentarer i kursiv stil.

3.1.1 Länsstyrelsen Västra Götalands län

I rollen att ta tillvara och samordna statens intressen har Länsstyrelsen inhämtat synpunkter på förslaget till översiktsplan från berörda myndigheter. Yttranden över planförslaget har inkommit från Energimyndigheten, Luftfartsverket (omfattas av sekretess), Post- och telestyrelsen, Sjöfartsverket, Skogsstyrelsen, Statens geotekniska institut, Svenska kraftnät och Trafikverket. Kopior av yttrandena överlämnas till kommunen för kännedom. Försvarsmakten har avstått från yttrande.

Samlad bedömning

Länsstyrelsen välkomnar att kommunen tagit fram ett förslag till ny översiktsplan. Översiktsplanen lyfter kommunens natur-, kultur- och friluftsvärden som kommunens stora tillgångar och resurser för boende och besökare, vilket också avspeglas i mark- och vattenanvändningen. Huvuddelen av den tillkommande bebyggelsen planeras i anslutning till befintliga orter och verksamhetsområden med tillgänglighet till infrastruktur och service. Planen har bra strategier och riktlinjer som ger övergripande vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Till granskningen av översiktsplanen behöver kommunen dock komma längre med riktlinjer och ställningstaganden för efterföljande planering och prövning. Det gäller bland annat förutsättningar, utmaningar och riktlinjer för föreslagna utvecklingsområden. Kommunen skriver att Tjörn har komplexa planeringsförutsättningar som kräver stor arbetsinsats men resulterar i få bostäder/ byggrätter. Mot bakgrund av det anser Länsstyrelsen att översiktsplanen behöver ge tydligare vägledning till fortsatta planeringsprocesser.

Översiktsplanen ger god planberedskap för att möta befolkningsmålet om 20 000 invånare år 2050. Planen anger att de utpekade utvecklingsområdena rymmer fler bostäder än de cirka 1800 bostäder och tillhörande samhällsservice som behöver tillkomma. Enligt kommunen är detta nödvändigt på grund av de komplexa planeringsförutsättningarna och att det är en utmaning att hitta lämplig mark att bebygga med hänsyn till höga värden. För att säkerställa god mark- och vattenhushållning och begränsa klimatpåverkan rekommenderar Länsstyrelsen att kommunen utvecklar tydligare riktlinjer för prioriterad utbyggnadsordning,

på kort och lång sikt. Detta då befolkningsutvecklingen är starkt kopplad till möjligheterna att utveckla en hållbar bebyggelsestruktur.

Det är en brist att översiktsplanen inte hanterar miljökvalitetsnormer (MKN) för vatten och fisk- och musselvatten enligt 5 kap. miljöbalken. För att kunna bedöma om det som föreslås medverkar till att MKN följs behöver kommunen utveckla redovisningen.

Länsstyrelsen anser att föreslagen utveckling kommer att påverka riksintresse enligt 4 kap. miljöbalken, "högexploaterad kust". Kommunen behöver särskilt arbeta vidare med analys av och riktlinjer för bebyggelseutveckling för att visa hur riksintresset ska tillgodoses.

Konflikterna med riksintressen enligt 3 kap. miljöbalken är relativt få. För de områden där föreslagen utveckling påverkar riksintressen behöver kommunen förtydliga hur riksintressena ska tillgodoses.

Länsstyrelsen bedömer att översiktsplanens redovisning av frågor som rör mark- och vattenområden och som angår angränsande kommuner kan utvecklas.

När det gäller påverkan på människors hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning och erosion finns det en del frågeställningar som behöver utredas vidare. Det krävs också tydligare riktlinjer och ställningstaganden. Det gäller bland annat frågor kring översvämning, geotekniska risker, farliga och störande verksamheter och risken för olyckor med transport av farligt gods.

Kommunens kommentar: Kommunen noterar och tackar för Länsstyrelsens samlade bedömning och bemöter synpunkterna under respektive rubrik nedan.

Länsstyrelsens synpunkter gällande ingripandegrunder enligt 11 kap. 10 § PBL

Miljökvalitetsnormer för vatten, fisk & musselvatten

Länsstyrelsen anser att kommunen behöver utveckla översiktsplanen gällande miljökvalitetsnormer (MKN) för vatten och fisk- och musselvatten i såväl text som karta. Planen saknar helt en bedömning av påverkan på berörda vattenförekomster och möjligheterna att uppnå MKN, vilket är en brist. Kommunen behöver bedöma om ett genomförande av planen innebär svårigheter att nå MKN för vattenförekomsterna i kommunen. Det är påverkanskällornas samlade, kumulativa effekter som ska bedömas. Vattenförekomster som berörs av ändrad markanvändning i form av bostäder och verksamheter behöver särskilt fokus för att bedöma lämpligheten i föreslagen exploatering.

Planen behöver ange rekommendationer och strategier för hur påverkan på vattenkvaliteten ska hanteras i efterföljande planer och beslut och analysera konsekvenserna av de föreslagna strategierna.

Länsstyrelsen noterar att kommunen inte avser bygga ut VA inom högriskområde med många enskilda avlopp och med utsläpp till Stigfjorden. Kommunen behöver särskilt förtydliga hur befintlig problematik med utsläpp ska åtgärdas och belysa möjligheterna att uppnå MKN för vattenförekomst Stigfjorden. I samband med detta bör även behov av mellankommunal samordning uppmärksammas.

Av planen bör det framgå om det finns befintliga eller planerade områden med dagvattenproblematik. Det bör även finnas en övergripande analys av risken för omgivningspåverkan och redovisning av vad som behövs för att bibehålla eller, i det fall det behövs, förbättra MKN för vatten. För att fungera som ett tydligt, vägledande dokument för kommande planering behöver översiktsplanen innehålla riktlinjer om plats för lokalt omhändertagande av dagvatten.

Kommunens kommentar: Planhandling kompletteras med redogörelse för hantering av miljökvalitetsnormer för vatten och fisk- och musselvatten, med särskilda förtydliganden gällande Stigfjorden och mellankommunal samordning. Ställningstaganden om dagvattenhantering kompletteras avseende hänsyn till miljökvalitetsnormer.

Riksintressen

"Högexploaterad kust" (4 kap. 2-4 MB)

Tjörn ligger i sin helhet inom geografiskt område av riksintresse för sina samlade natur- och kulturvärden samt stora värden för friluftslivet. Värdena är i hög utsträckning knutna till landskapet. Kommunen har ett stort ansvar för att aktivt och medvetet arbeta med mark- och vattenanvändning på ett sätt som utvecklar och bevarar landskapet. Översiktsplanen är ett betydande instrument för att göra intresseavvägningar och säkerställa att värden och attraktionskraft finns kvar.

Med hänsyn till att riksintresset inte utgör hinder för utvecklingen av befintliga tätorter eller av det lokala näringslivet är det angeläget att kommunen utvecklar och motiverar sitt resonemang om lämpliga tätortsavgränsningar. Länsstyrelsen uppfattar att orterna på den västra sidan av kommunen tenderar att på sikt växa samman.

Det är positivt att översiktsplanen lyfter fram havet, det öppna landskapet och kulturmiljöer som unika värden för kommunen och att föreslagna utveckling i stor utsträckning sker i anslutning till serviceorter. Länsstyrelsens bedömning är dock att ett planeringsunderlag som tar ett

helhetsgrepp om landskapets känslighet och tålighet för bebyggelseutveckling behöver tas fram i översiktsplaneprocessen. Exempelvis genom en landskapskaraktärsanalys. Framför allt gäller det den västra kuststräckan. Underlaget behöver aktualisera vilka värden och karaktärer som särskilt behöver uppmärksammas vid bebyggelseutveckling så att översiktsplanen kan ge tydlig vägledning om vad som ska värnas och beaktas i fortsatt planering. Inför granskning behöver lämpligheten för byggnation i höjdlägen (exempelvis Rönnäng-Bleket och öster om Skärhamn) utredas för att visa hur riksintresse "högexploaterad kust" ska tillgodoseas. Översiktsplanen behöver precisera lämplig täthet och volym för tillkommande bebyggelse. Analysen är nödvändig för att kunna se på helhetsverkan på kustens karaktär och särdrag.

Utveckling som bör undvikas är exploatering lik bebyggelseområdet Nordviksberg. Detta höjdläge har byggts på ett iögonfallande sätt som utformningsmässigt avviker från bebyggelsestrukturens karaktär i övrigt. Det kan förväntas liknande angreppssätt i andra exploateringsområden om översiktsplanen saknar vägledande principer för byggnation i känsliga landskapskaraktärer.

Kommunens kommentar: Föreslagen bebyggelseutveckling mellan Skärhamn och Bleket/Rönnäng utgör en utveckling av Skärhamns tätort. Merparten av befintlig bebyggelse här, exempelvis Stockevik, ingår idag i SCB:s avgränsning av Skärhamns tätort. Bleket och Rönnäng har under lång tid betraktats och planlagts som en sammanhängande tätort. Kommunen anser att fortsatt förtätning med bostadsbebyggelse mellan Rönnäng och Bleket är önskvärt då det bidrar till att binda ihop samhället avseende service och kommunikationer. Kommunen delar dock uppfattningen att hänsyn och försiktighet ska iaktas vid byggande i höjdlägen. En övergripande landskapskaraktärsanalys pekas ut som en viktig åtgärd att genomföra som inledande steg i efterföljande detaljplanering inom dessa delar av kommunen.

Naturvård och friluftsliv (3 kap. 6 § MB)

Det är positivt att riksintresseområden för naturvård och friluftsliv i stor utsträckning ingår i de områden som är gula och gröna i mark- och vattenanvändningskartan. I vissa delar sker dock en direkt påverkan på riksintressena Härön-Breviks kile och FO39 Södra Bohusläns kust. Kommunen anser att påverkan är så begränsad att det inte uppstår påtaglig skada. Länsstyrelsens uppfattning är att förtätning och komplettering i anslutning till befintlig bebyggelse kan vara lämplig. För att ge stöd och vägledning i kommande planering behöver de områdesspecifika riktlinjerna utvecklas med resonemang om hur riksintressena påverkas och om det finns värden som behöver visas särskild hänsyn i samband med planering. Utöver föreslagen förtätning och komplettering i direkt

anslutning till service behöver förtydliganden göras även för följande områden:

- Omvandlingsområdet Tådås – berör mindre del av riksintresse för naturvård Härön-Breviks kile, delar av området ingår i våtmarksinventeringen.
- Röavallen, Höviksnäs och Myggenäs - utvecklingsområden med direkt påverkan på riksintresse för friluftsliv, FO39 Södra Bohusläns kust

Kulturmiljövård (3 kap. 6 § MB)

Länsstyrelsen anser att kommunen bör ha ett mer restriktivt förhållningssätt till ny bebyggelse inom Säby. Området, som är mycket känsligt och oexploaterat, utgör såväl kommunal kulturmiljö som riksintresseområde för kulturmiljövården. Kommunen har inte motiverat föreslagna användning eller hur riksintresset ska tillgodoses. Länsstyrelsens uppfattning är att Säby i sin helhet ska omfattas av markanvändningskartans gulgröna bestämmelse.

Kommunens kommentar: Översyn av planförslagets förhållningssätt till riksintressen för naturvård, friluftsliv och kulturmiljövård genomförs och beskrivningar och resonemang förtydligas.

Översiktsplanen revideras så att hela riksintresseområdet vid Säby markeras som skyddad landsbygd respektive landsbygd med höga natur- och kulturmiljövården.

Yrkesfiske (3 kap. 5 § MB)

Översiktsplanens påverkan på riksintresse för yrkesfisket behöver förtydligas. Det gäller framför allt hur området Hakefjorden Åstol Lövön (RI YF H58, lekområde för fisk) påverkas av en utveckling av Rönnängs hamn. Kommunen behöver även utveckla hur utbyggnadsområdet Rönnäng-Bleket, öster om Stansviksvägen eventuellt påverkar riksintresset fiskehamn, Rönnäng (RI YF H54).

Kommunens kommentar: Hänsyn till riksintressen yrkesfiske och hamn i Rönnäng förtydligas i markanvändningskartan. Översiktsplanen revideras avseende användning nära Rönnängs hamn så att det framgår att pågående markanvändning är industri och att lämplig utveckling är mot ej störande verksamhet.

Kommunikationer (3 kap. 8 § MB)

Riksintresse för kommunikationer har tillgodosetts.

Kommunens kommentar: Länsstyrelsens bedömning noteras.

Totalförsvaret ((3 kap. 9 § MB)

Försvarmakten har avstått från att yttra sig. Länsstyrelsens bedömning är att Försvarmaktens intressen har tillgodosetts. Kommunen bör ha en dialog med Försvarmakten innan granskning.

Kommunens kommentar: Försvarmakten fick separat remissutskick i samrådet och avstod ifrån att yttra sig. Försvarmakten ges ny möjlighet till dialog i samband med granskning.

Mellankommunala frågor

Översiktsplanen listar under fliken *Utgångspunkter* de frågor som bedöms vara av mellankommunalt intresse. Länsstyrelsens uppfattning är att frågorna är relevanta, men att det är svårt att hitta till de texter där respektive fråga beskrivs mer utförligt. Det ger dålig överblickbarhet.

Det är önskvärt att översiktsplanen blir mer konkret med vilka frågor som berör vilken kommun och hur eventuell samordning sker. I sammanhanget önskar Länsstyrelsen lyfta två specifika frågor som behöver uppmärksammas tydligare: (1) konsekvenser för transportsystemet till följd av föreslagen bebyggelseutveckling (se även rubriken *Transportinfrastruktur*) och (2) påverkan på vattenkvaliteten i Stigfjorden till följd av enskilda avloppsanläggningar (se även rubriken *Miljö kvalitetsnormer...*).

Kommunens kommentar: Texter gällande mellankommunala frågor förtydligas.

Hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning eller erosion

I stort hanterar planen frågeställningar som rör människors hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning eller erosion på ett bra sätt. Inför granskning behöver vissa delar kompletteras och utvecklas. Dels för att förbättra översiktsplanen som vägledande beslutsunderlag, dels för att uppnå kraven som ställs på en översiktsplan.

Översvämning till följd av stigande havsnivåer

Generellt har kommunen på ett bra sätt belyst riskerna med framtida havsnivåer. Hänvisning sker till Länsstyrelsens handbok *Stigande vatten* och planen anger rekommendationer för planeringsnivåer för ny bebyggelse, vilket är positivt. Planeringsnivåerna som nämns i planen anges för tidshorisonten 2100. Havsnivåhöjningen kommer dock att fortsätta stiga även efter seklets slut. Kommunen kan med fördel förtydliga och beskriva mer nyanserat hur översvämningens risker för olika tidsperspektiv kan hanteras, där hänsyn även tas till klimatförändringar efter seklets slut. Länsstyrelsens uppfattning är att vägar ska planeras på samma nivå som till exempel bostäder/den nya sammanhållna bebyggelsen. Detta kan vara viktigt att lyfta fram i översiktsplanen.

Skyfall och höga flöden i vattendrag

Det är positivt att kommunen arbetat med att ta fram underlag för skyfallshantering på en övergripande nivå. Länsstyrelsen förordar generellt att skyfallsfrågan hanteras övergripande för att få till helhetslösningar som fungerar för större områden. Kommunen kan med fördel arbeta in slutsatserna från skyfallskarteringen och strukturplanen i översiktsplanen. Det är exempelvis bra om skyfallsleder och ytor som är tänkta att fungera som flödesutjämnande pekas ut i översiktsplanen.

Risker för den byggda miljön

Kommunen skriver att ett stort antal befintliga byggnader och viktiga samhällsbyggnader berörs av översvämning vid skyfall och höga flöden i vattendrag. En kartläggning av byggnader och verksamheter med samhällsfunktioner som påverkas av stigande havsnivåer har också gjorts, vilket är bra. Kartläggningen är ett viktigt underlag i det fortsatta arbetet för att minska riskerna för den byggda miljön.

Kommunens syn på risker för den byggda miljön behöver utvecklas. Det saknas resonemang om och en långsiktig strategi för hur riskerna kan minska för de områden som man identifierat som utsatta. Det behöver tydligare framgå hur kommunen avser minska riskerna för den byggda miljön. För att öka tydligheten i översiktsplanen kan kommunen med fördel även arbeta in anvisad mark för att hantera identifierade översvämningrisker till följd av skyfall och höga flöden i vattendrag för befintlig bebyggelse. Det saknas även utpekade områden för anläggningar till skydd mot havsnivåhöjning.

Farligt gods

Kommunen har på ett bra sätt fångat upp risker kopplat till transporter av farligt gods och följer Länsstyrelsens rekommendationer. Det är positivt att kommunen utgår från Länsstyrelsens riskpolicy och riskhantlingsavståndet 150 meter. När det gäller föreslagna utvecklingsområden går det dock inte att göra en lämplighetsbedömning fullt ut på denna övergripande nivå. I kommande detaljplaner kan det komma att krävas mer detaljerade utredningar avseende risken för olyckor med transport av farligt gods. Det gäller framför allt utvecklingsområden utmed väg 169, i samhällena Aröd, Rönnäng samt Myggenäs.

Farliga och störande verksamheter

Översiktsplanen anger att det finns flera verksamheter som kan vara farliga eller störande för sin omgivning. Till granskningen behöver kommunen förtydliga om det finns befintliga verksamheter/industrier som kräver skyddsavstånd till befintlig och/eller planerad bebyggelse samt

vilken typ av risker som behöver tas hänsyn till. Kommunen bör även förtydliga riskperspektivet för nyetablering av verksamheter/ industrier. Det gäller framför allt vilka typer av risker som kan vara aktuella att ta hänsyn till och hur dessa behöver hanteras i den fortsatta processen. Även transporter till och från verksamheter behöver vägas in i bedömningen.

Risk- och sårbarhetsanalys

Översiktsplanen nämner inte kommunens risk- och sårbarhetsanalys (RSA). Kommunen bör titta på risk- och sårbarhetsanalysen och överväga om det finns något som påverkar innehållet i översiktsplanen.

Förorenade områden

Kommunen behöver tydliggöra om ny bebyggelse planeras inom områden som är potentiellt förorenade. Om så är fallet är det lämpligt att genomföra en översiktlig bedömning av undersöknings- och åtgärdsbehovet som stöd inför kommande planering.

Geoteknik – erosion, skred och ras

Det är bra att planen innehåller kartredovisning och ställningstaganden för områden med stranderosion och översvämningar. Detsamma behöver redovisas för områden med kända förutsättningar för skred samt branta bergsslänter med risk för ras. Planen behöver även kompletteras med en redogörelse för vad ett förändrat klimat innebär för geotekniska riskfrågor kopplat till risken för skador på den byggda miljön. Vidare behöver beskrivningen av klimatförändringarnas effekter på markstabiliteten utvecklas och omfatta såväl befintlig och planerad bebyggelse som eventuella skyddsåtgärder mot översvämningar eller skyfall. För ökad tydlighet bör planen ange vilket planeringsunderlag som använts för att bedöma förutsättningar för geotekniska risker.

Kommunen bör överväga att lyfta in generella riktlinjer gällande hantering av geotekniska aspekter i samband med byggande och planering för att förtydliga och underlätta i kommande processer.

Kommunens kommentar: Planförslagets text och kartor utvecklas och förtydligas gällande kommunens syn på klimatrelaterade risker för den byggda miljön till följd av översvämning, ras, skred och erosion, samt strategier för att minska och hantera dessa risker. Planförslaget kompletteras med riktlinjer om översvämningrisker utifrån de underlag som tagits fram inom ramen för översiktsplanarbetet. Kartmaterial om risker för ras och skred förs in i handlingen. Klimatriskhantering lyfts till ett eget avsnitt under allmänna intressen, och pekas ut som del av fortsatt planeringsarbete i genomförandeavsnitt.

Översiktsplanen kompletteras med ställningstaganden om övriga geotekniska frågor samt hänvisningar till relevanta geoteknikrelaterade planeringsunderlag. Ställningstaganden om farligt gods, farliga och störande verksamheter samt förorenade områden kompletteras och förtydligas. Avstämning görs mot kommunens RSA.

Länsstyrelsens rådgivande synpunkter - övriga allmänna intressen Nationella och regionala mål, planer och program

Det är positivt att översiktsplanen kopplar an till nationella mål och Agenda 2030. Länsstyrelsen saknar dock kopplingar till mål som anknyter till jämställdhet och minskad ojämlikhet. Kommunen kan med fördel utveckla detta.

Social hållbarhet

Länsstyrelsen saknar över lag sociala konsekvensanalyser och barnkonsekvensanalyser i översiktsplanen. Den fysiska planeringen har tydlig påverkan på aspekter som jämställdhet, ojämlikhet och trygghet. Länsstyrelsen uppmantrar kommunen att lyfta detta perspektiv tydligare.

Kommunens kommentar: Planhandlingen kompletteras med övergripande bedömning av sociala konsekvenser och konsekvenser för barn.

Befolkning, bebyggelse och boende

Riktlinjer för bostadsförsörjningen

Parallellt med förslag till ny översiktsplan arbetar kommunen med nya riktlinjer för bostadsförsörjningen. Detta är positivt då de båda dokumenten därmed är aktuella och har en koppling till varandra. Helst ser Länsstyrelsen att riktlinjerna är antagna innan översiktsplanen så att det bostadsbehov som redovisas i riktlinjerna kan bemötas i översiktsplanen.

Befolkningsutveckling, byggande och boende

De senaste tio åren har befolkningen ökat med cirka 0,8 % i snitt per år vilket ligger i linje med översiktsplanens intentioner om att vara 20 000 invånare år 2050. Länsstyrelsens uppfattning är att kommunens planering och framtida beredskap för bostadsbyggande ligger i linje med de senaste årens nivåer av färdigställda bostäder. Länsstyrelsen noterar att SCB:s senaste befolkningsframskrivning för Tjörn visar att kommunens befolkning prognosticeras vara cirka 18 000 invånare år 2050. Översiktsplanen bör därmed innebära en mycket god planberedskap.

Omvandlingsområden

Översiktsplanen anger att centrumnära områden ska förtätas/ kompletteras och att blandade funktioner ska eftersträvas. Länsstyrelsen uppmuntrar detta markanvändningsperspektiv. Planen bör uppmärksamma om det finns kända omvandlingsområden och vilka utmaningar och avvägningar som i sådana fall behöver hanteras i kommande planering. Det bör framgå om omvandlingen innebär att verksamheter behöver flytta till andra områden och hur en flytt kan hanteras.

Det är önskvärt att kommunen tar fram generella riktlinjer för hur möjlighet till ökade byggrätter i omvandlingsområden för fritidshusbebyggelse ska utformas och tillåtas. Dels med hänsyn till riksintresse för hög-exploaterad kust, kulturmiljövärden och anpassning till landskapsbilden, dels då permanent boende innebär andra krav på bostaden och närmiljön.

Service

Översiktsplanen kan förtydligas med vilka förutsättningar och eventuella behov av markanspråk som finns för utveckling av kommunal och kommersiell service. Faktorer som närhet och tillgänglighet till service för kommunens invånare behöver särskilt uppmärksammas. Det bör även framgå var service i första hand behöver tillkomma för att utveckla/stärka en ort eller del av kommunen. Länsstyrelsen noterar exempelvis att en stor del av tillkommande bostadsbebyggelse planeras i anslutning till Rönnäng-Bleket och inte i huvudorten Skärhamn.

Skolor och förskolor kräver stora ytor och bör med fördel lokaliseras i centrala lägen, nära bostäder och med goda förbindelser, framför allt gång- och cykelvägar. Det är önskvärt att kommunen utvecklar resonemanget om lämpliga områden för skolor för att säkerställa att dessa får en bra placering.

Friluftsliv och besöksnäring

Inom relativt stora områden ska friluftsliv, rekreation, turism, biologisk mångfald och areella näringar prioriteras. Detta är positivt. Översiktsplanen kan dock bli mer specifik i mark- och vattenanvändningskartan med vilka områden som särskilt ska ges större möjlighet för utveckling av strukturer och anläggningar som främjar friluftsliv och besöksnäring.

Kommunens kommentar: Kommunen har antagit riktlinjer för bostadsförsörjningen i november 2023. Markanvändningskartan revideras utifrån Boverkets ÖP-modell. En större ändring är att områden som i huvudsak utgörs av befintliga bostäder redovisas som pågående användning, sammanhängande bostadsbebyggelse oavsett om det är centrumnära läge eller ytterområde till en serviceort. Pågående användning, mångfunktionell bebyggelse

avgränsas till de delar av serviceorterna som idag har flera olika centrumfunktioner. Texter gällande omvandlingsområden respektive tillgång till kommunal och kommersiell service utvecklas. Kartredovisning gällande fritidsanläggningar utvecklas.

Infrastruktur och transporter

Transportinfrastruktur

Kommunikationerna med fastlandet är en utmaning. Kommunen behöver bli tydligare med hur den föreslagna utvecklingen i översiktsplanen (såväl bostäder som verksamheter) påverkar transportsystemet och vilka konsekvenser som uppstår till följd av utvecklingen. Konsekvenser bör beskrivas för olika scenarion beroende av vilka åtgärder som kan komma att genomföras på transportsystemet under planens tidshorisont. I samband med detta behöver samverkansbehov med andra kommuner uppmärksammas.

Kommunens kommentar: Texter gällande påverkan på transportsystemet utvecklas, se kommentar till Trafikverkets yttrande.

Kollektivtrafik och hållbara transporter

Resurserna på regional nivå är begränsade både för att vidmakthålla och för att bygga ut kollektivtrafiken. Länsstyrelsens uppfattning är att kommunen genom sin fysiska planering i hög utsträckning påverkar förutsättningarna för kollektivtrafiken. Det är kommunen som ansvarar för att styra bebyggelseutvecklingen och skapa förutsättningar för god och konkurrenskraftig kollektivtrafik och minska bilberoendet.

Kommunen har en positiv inställning till utveckling med bostäder på landsbygden och omvandling av fritidshus till helårsboende. Länsstyrelsen anser att utbyggnad på landsbygden i första hand bör tillåtas i områden och stråk som redan idag har god kollektivtrafik och närhet till service och där kommunen prioriterar utbyggnad av gång- och cykelvägar.

Kommunens kommentar: Merparten av ny bebyggelse avses tillkomma inom och i anslutning till serviceorterna. Samtidigt är den befolkade landsbygden en viktig del av kommunens karaktär och själ. Kommunen vill fortsätta ha en levande landsbygd där det ska vara möjligt att ha ett välfungerande vardagsliv.

Sjötrafik

Det är positivt att kommunen anger att strategiskt belägna kajer ska värnas för framtida färje- och båttrafik. Kommunen kan förtydliga om det kan innebära nya eller utökade markanspråk i anslutning till dessa,

exempelvis för service, bil-, moped- och cykelparkeringar. Länsstyrelsen är positiv till förslaget med en ny färjelinje mellan Tjörn och fastlandet. Länsstyrelsen kan dock inte med stöd av översiktsplanen bedöma påverkan och eventuella konsekvenser till följd av en sådan. Påverkan på värdefulla marina miljöer behöver utredas.

Kommunens kommentar: Kommunen noterar Länsstyrelsens positiva inställning till förslag om färjelinje mellan Tjörn och fastlandet. Kommunen avser att fortsätta arbetet med att ta fram planeringsunderlag för ett framtida genomförande, inklusive bedömning av konsekvenser.

Småbåtshamnar

En utveckling av småbåtshamnar påverkar både land- och vattenmiljöer och en hamn kan vara mer eller mindre lämplig för utveckling beroende på lokalisering. Länsstyrelsen anser att kommunen behöver precisera var utveckling av småbåtshamnar är tänkt att ske, områdets förutsättningar för utveckling och vilken påverkan det innebär. Kommunen behöver belysa om det finns alternativ för båtförvaring eller andra lösningar för ett hållbart framtida båtliv. Länsstyrelsen har i samråds- och granskningsyttrande för ändring av översiktsplanen för havet (FÖP Havet) framfört att denna aspekt inte är belyst i tillfredsställande omfattning i FÖP Havet. Det är av stor vikt att kommunen hanterat småbåtshamnarnas mark- och vattenanspråk samt belastning på miljön i ett helhetsperspektiv. Även kumulativa effekter behöver hanteras.

Kommunens kommentar: Kommunen delar uppfattningen att småbåtshamnarnas mark- och vattenanspråk samt belastning på miljön behöver hanteras och avvägas i ett helhetsperspektiv, och avser att utreda dessa frågor vidare inom ramen för fortsatt översiktlig planering. Dialog om mellankommunal samverkan med Orust kring arbetet är inledd.

Civil luftfart

Översiktsplanen behöver förtydligas gällande flyghinder för den civila luftfarten. Alla byggnadsobjekt (master, torn, pyloner, skyltar, konstverk, byggnader etc) som är högre än 20 meter över mark eller vattenytan ska remitteras till Luftfartsverket och Försvarmakten. Befinner sig objektet till havs ska även Kustbevakningen i Karlskrona remitteras.

Kommunens kommentar: Information om remittering av flyghinder förs in i planhandlingen.

Kulturmiljövård

Kommunens kulturmiljöer finns markerade på karta. Länsstyrelsen noterar att cirka 10 kulturmiljöer från kommunens kulturmiljöprogram

saknas. Dessa behöver redovisas och ge avtryck i markanvändningens gulgröna områden (höga natur- och kulturvärden).

Exploatering som kommer i konflikt med fornlämningar behöver i första hand anpassas för att ta hänsyn till dessa. Exempelvis bör hänsyn tas till siktlinjer mellan gravar i höjdlägen vid lokalisering och gestaltning av ny bebyggelse. För att ge vägledning i kommande planeringsprocesser behöver översiktsplanens riktlinjer för utvecklingsområdena förtydligas med vilken hänsyn som kan krävas.

Nedanstående utvecklingsområden kräver särskild hänsyn i kommande planering. Det kan handla om kända fornlämningar, men även hög sannolikhet för okända fornlämningar. Arkeologiska utredningar kan behövas för att förbättra kunskapsunderlaget inför detaljplanering.

- Skärhamn, norr om Kroksdal. Norra delen av utvecklingsområdet kommer i konflikt med ett röse beläget strax utanför områdets nordöstra gräns. Byggnation bör inte ske på den höjdrygg där röset är beläget.
- Rönäng-Bleket, öster om Stansviksvägen. Utvecklingsområdet berör flera kända fornlämningar. I området Tuveslätt-Tåsskärr strax öster om utvecklingsområdet finns en länsintressant fornlämningsmiljö som utgörs av en sammanhållen stenåldersmiljö. Gränsdragning mellan utbyggnadsområdet och stenåldersmiljön bör tydligare anpassas efter landskapsbild och fornlämningar.
- Skärhamn mellan Långavägen och Storgatan. Utvecklingsområdet berör ett flertal fornlämningar. Bergsryggen där röset är beläget bör inte exploateras alls.
- Höviksnäs, mellan Tångerödsvägen och Bergavägen. Utvecklingsområdet berör ett större antal fornlämningar. Höjdområdet med gravar bör inte exploateras.
- Bleket, mellan Aröd och Morik. Utvecklingsområdet berör bland annat ett röse beläget på bergsterrass. Berget där röset är beläget bör inte exploateras.
- Skärhamn, Nordvik 1:37. Utvecklingsområdet berör ett röse på bergsrygg. Bergsryggen där röset är beläget bör inte exploateras.
- Kållekärr, västra och östra. Fornlämningar berörs. Sannolikhet finns för okända fornlämningar.
- Bleket, Morik. Fornlämningar berörs. Sannolikhet finns för okända fornlämningar
- Skärhamn, Märkesten. Inga kända fornlämningar berörs av utbyggnadsområdet, omgivande fornlämningsbild indikerar sannolikhet för okända fornlämningar.

*Kommunens kommentar: Kartredovisning gällande kommunens kulturmiljö-
vårdsprogram rättas. Ställningstaganden kompletteras avseende arkeolo-
giska utredningar och hänsyn till fornlämningar vid planering och byg-
gande. I förekommande fall kompletteras även områdesspecifika ställningsta-
ganden.*

Gestaltad livsmiljö

Kommunen har på ett övergripande sätt inkluderat gestaltad livsmiljö genom att bland annat lyfta fram kulturvärden och arkitektur. Detta är en bra början och ett viktigt bidrag till att hantera allmänna intressen bland annat enligt 2 kap 3§ PBL. För att ge mer konkret vägledning kan kommunen utveckla begreppen som används, exempelvis förutsättningar, karaktär och identitet. Det är viktigt att i översiktsplanen ange riktlinjer för arbete med gestaltad livsmiljö i kommande planeringsskeden. Ett sätt att göra detta är att ta fram en arkitekturstrategi kopplad till översiktsplanen eller som underlag.

Kommunens kommentar: Kontinuerligt arbete sker inom kommunen för att ta fram underlag och stöd för handläggning och bedömning av gestaltningsfrågor i de kommunala ärendena.

Naturmiljö

Strandskydd

Det är svårt att få förståelse för den planerade utvecklingens fulla effekter på strandskyddets intressen. Det gäller i synnerhet för utvecklingen i Skärhamn, Rönnäng-Bleket och Myggenäs. För att ge stöd och vägledning i kommande planering och prövning behöver översiktsplanen föra ett utvecklat resonemang kring vald lokalisering. Redovisning kan med fördel ske i karta kompletterad med text som tydliggör och motiverar utbyggnadsområdenas påverkan på strandskyddet.

Länsstyrelsens uppfattning är att tätortsutveckling som ianspråktar strandskyddade områden (eller områden där strandskyddet återinträder) kan vara lämplig under förutsättning att särskilda skäl finns och att strandskyddets intressen visas nödvändig hänsyn i kommande detaljplaner.

Kommunens kommentar: Resonemang kring strandskydd förtydligas i text och karta. Kommunen noterar Länsstyrelsens uppfattning gällande tätortsutveckling inom strandskyddade områden.

Skyddade arter

Länsstyrelsen kan inte se hur nuvarande naturvårdsprogram kan hjälpa kommunen att i kommande detaljplanearbete ta tillräcklig hänsyn till skyddade arter. Det kan leda till tidskrävande och osäkra detaljplane-processer. De områdesspecifika riktlinjerna i översiktsplanen kan utvecklas med vilka hänsynstaganden som kan vara aktuella vid exploatering. Ett exempel är värde-trakter och värdekärnor för småvatten på västra Tjörn inklusive spridningsmöjligheterna inom trakten. Genom riktlinjer för bevarande av förutsättningarna för arterna som nyttjar dessa miljöer kan frågan uppmärksammas och hanteras tidigt i efterkommande detaljplane-processer.

Kommunens kommentar: Text gällande hänsyn till skyddade arter utvecklas. Uppdatering av kommunens naturvårdsprogram pågår.

Jordbruksmark

Översiktsplanen har en bra beskrivning av hur kommunen bedömer om jordbruksmarken är brukningsvärd. Planen anger att det är ett väsentligt samhällsintresse att ta jordbruksmark i anspråk för att komplettera befintliga serviceorter med bostäder och möjliggöra verksamheter/ industrier i Svanvik. Länsstyrelsens uppfattning är att redovisningen i översiktsplanen inte uppfyller kravet på utredning enligt 3 kap 4 § miljöbalken för att ta jordbruksmark i anspråk. Utredning hänskjuts därmed till detaljplaneringen. Att vid detaljplaneringen behöva frångå översiktsplanen och föreslå nya alternativa markområden för utbyggnad bör undvikas. Länsstyrelsen rekommenderar kommunen att i översiktsplanen redovisa vilka alternativ som studerats och vilka avväganden som ligger till grund för föreslagen utveckling.

Kommunens kommentar: Text gällande ianspråktagande av jordbruksmark för tätorts- och näringslivsutveckling kompletteras med resonemang kring avvägningar.

Energi, material och teknisk försörjning

Vattenförsörjning

Kommunen bör tydliggöra om befintlig eller föreslagen mark- och vattenanvändning innebär risk för påverkan på skyddsområde för ytvattentäkt.

Kommunens kommentar: Text utvecklas och förtydligas med att föreslagen mark- och vattenanvändning inom skyddsområde för ytvattentäkt inte innebär risk för negativ påverkan på vattentäkten. Översiktsplanen föreslår ingen ny bebyggelse eller annan exploatering inom vattenskyddsområden och har riktlinjer om att skydda dricksvattenkvalitet.

Markavvattning

Inom några utvecklingsområden finns område för markavvattningsföretag, exempelvis Rönnäng-Bleket, öster om Stansviksvägen. Detta bör uppmärksammas i de områdesspecifika rekommendationerna, liksom vilken hänsyn som behöver tas i kommande planering.

Länsstyrelsen vill även upplysa om att uppförande av översvämningsskydd/högvattenskydd kan räknas som markavvattning.

Kommunens kommentar: Båtnadsområden för markavvattningsföretag uppmärksammas i berörda områdesspecifika rekommendationer. Information om att översvämningsskydd/högvattenskydd kan räknas som markavvattning noteras.

Vindkraft

Länsstyrelsen välkomnar att kommunen tar fram en energi- och klimatplan. Till följd av det förväntade elbehovet i Västra Götaland är det betydelsefullt med generationsväxling av vindkraftverk. Länsstyrelsen uppmuntrar kommunen att tänka över om det finns anledning att överväga ett generösare förhållningssätt till vindkraftverkens totalhöjd. Kommunen bör ha med sig att enstaka höga verk kan ersätta flera små verk och därmed förändra påverkan på landskapet – vilket kan vägas in i kommunens bedömning.

Solkraft

Med hänsyn till det stora intresset för uppförande av solcellsanläggningar bör kommunen komplettera översiktsplanen med analys av och riktlinjer för lämpliga platser för etablering av solcellsanläggningar.

Kommunens kommentar: Arbetet pågår dels med en klimat- och energistrategi för kommunen, med inriktning mot begränsad klimatpåverkan och omställning till hållbarare energianvändning, dels med en övergripande kommunal energiplan. Båda handlingarna beräknas gå till antagande under 2024. Arbetena avses konkretiseras inom ramen för fortsatt fördjupad energiplanering. I detta sammanhang kan förutsättningar för lokalisering av anläggningar för produktion av solceller och andra energislag utredas.

Efter politiska överväganden under samrådet kommer utpekade områden för ny vindkraft att omvandlas till utredningsområde för energiproduktion, dock ej vindkraft. Kommunen bedömer att utbyggnad av modern fullskalig landbaserad vindkraft på Tjörn skulle utgöra oproportionerligt stor negativ påverkan på landskapsbild, natur- och boendemiljö.

Materialförsörjning/masshantering

Kommunen bör beakta behovet av omlastningsplatser för massor som kan återvinnas. Planen kan med fördel kompletteras med ställningstaganden kring nuvarande materialförsörjning och vilka framtida behov som finns för att tillgodose mark för bland annat bostäder och verksamhetsområden.

Kommunens kommentar: Text kompletteras med resonemang kring materialförsörjning och hantering av massor.

Miljökonsekvenser

Länsstyrelsens uppfattning är att alternativredovisningen i miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) kan utvecklas med resonemang om alternativa vägval för att uppnå syftet med planen. Alternativ bör också redovisas i de fall kommunen önskar förändra markanvändningen på jordbruksmark och inom strandskydd. Kommunen bör även överväga att lyfta in flera av MKB:ns förslag till åtgärder och vidare utredning i det fortsatta planarbetet. Bland annat föreslås att översiktsplanen kompletteras med en genomförandeplan som redovisar områden med behov av ökad kunskap inför fortsatt planering. Länsstyrelsen instämmer att detta skulle vara av stor nytta i kommande planerings- och prövningsprocesser.

Kommunens kommentar: MKB:n utgår ifrån de scenarios som kommunen analyserade i ett tidigt skede av planprocessen. Planförslaget utvecklas gällande redovisning av kommunens syn på väsentliga samhällsintressen och alternativ avseende byggande på jordbruksmark. Planförslaget kompletteras med genomförandeavsnitt.

Övriga synpunkter

Samverkan med FÖP Havet

Enligt PBL ska kommunens översiktsplan (inklusive ändringar) omfatta hela kommunen. Länsstyrelsen anser att kommunen bör anta ändring av översiktsplanen för havet (FÖP Havet) innan granskning genomförs för den kommunövergripande översiktsplanen. Alternativt arbeta in FÖP:ens ställningstaganden och riktlinjer i översiktsplanen. För att underlätta för den som ska använda planeringsdokumenten för vägledning i beslut och processer behöver kommunen: (1) förtydliga kopplingarna mellan dokumenten, (2) möta upp strategier/riktlinjer som lämnas i FÖP Havet och som innebär markanspråk på land och (3) arbeta in frågeställningar som inte har hanteras i tillfredsställande omfattning i FÖP Havet. Kommunen behöver säkerställa att den översiktliga planeringen ger tydlig och relevant vägledning för mark- och vattenanvändningen i kustzonen.

Kommunens kommentar: Kommunen har antagit fördjupad översiktsplan för havet (FÖP Hav) i november 2023. Koppling mellan FÖP och översiktsplanen förtydligas så att dokumentens strategier/riktlinjer hänger samman och kompletterar varandra. Handlingarna kommer att länkas samman digitalt för att underlätta läsningen.

Kartredovisning

I kartbiblioteket finns många finesser och möjligheter till egna inställningar, vilket är positivt. Till granskningen är det önskvärt att kommunen förbättrar läsbarheten i grundinställningen i den digitala mark- och vattenanvändningskartan. Kartredovisningen behöver vara tydlig utan att läsaren själv ska behöva göra egna inställningar.

Kommunens kommentar: Kartredovisningen bearbetas för ökad tydlighet.

3.1.2 Statens geotekniska institut, SGI

Bakgrund och förutsättningar

Dominerande jordart inom planområdet är urberg men med inslag av postglacial finlera, glacial finlera och svallsediment. SGU:s jordartskarta samt kartlagren *Förutsättningar för skred i finkorniga jordarter* antyder att det kan finnas förutsättningar för skred inom delar av planområdet. Skogsstyrelsens kartlager *Instabila slänter* tillsammans med Lantmäteriets *terränglutningskartor (brunton)* pekar på att det kan finnas branta partier med risk för ras i berg eller jord. Området har tidigare varit täkt av saltvatten och det finns därför förutsättningar för kvicklera. Samtliga kartlager finns redovisade i kartvisningstjänsten *Vägledning ras, skred, erosion*

SGI:s synpunkter

Enligt 2 kap 5 § PBL ska bebyggelse och byggnadsverk lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till bland annat människors hälsa och säkerhet samt med hänsyn till risken för olyckor, översvämning och erosion. Vidare ska kommunen enligt 3 kap 5 § p 4 i sin översiktsplan redovisa sin syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra. Med anledning av detta anser SGI att översiktsplanen bör kompletteras med:

- En redogörelse för kommunens syn på klimatrelaterade risker, med hänsyn till skador på den byggda miljön till följd av översvämning, ras, skred och erosion. I avsnittet 7.5.1 beskrivs förutsättningar för klimatrelaterade skador vilket är bra. Men avsnittet bör kompletteras med en redogörelse för vad ett förändrat klimat innebär för geotekniska riskfrågor.

- I den digitala översiktsplanen [2] finns områden med förutsättningar för stranderosion och översvämningar redovisade i karta med ställningstagande kring befintlig och tillkommande bebyggelse vilket är mycket bra. Kartredovisning och ställningstagandet bör dock även inbegripa områden med förutsättningar för skred samt branta bergslänter med risk för ras.
- En hänvisning till vilket planeringsunderlag som använts för att bedöma förutsättningar för geotekniska risker.
- Beskrivningen av klimatförändringarnas effekter på markstabiliteten behöver utvecklas. Beskrivningen behöver inbegripa både befintlig och kommande bebyggelse. Kommunen bör även beskriva om eventuella skyddsåtgärder mot översvämningar eller skyfall påverkar markens stabilitet.

Övrig information som bör framgå av översiktsplanen:

- Att det i samband med detaljplanering alltid ska göras en inledande bedömning av geotekniska förutsättningar för platsen.
- Att klimatförändringars effekter på planerad markanvändning alltid måste beaktas i arbetet med att ta fram nya detaljplaner.
- Att ny byggnation inom områden där geotekniska säkerhetsfrågor är styrande för markanvändningen kommer innebära krav på geotekniska utredningar i efterföljande detaljplanering eller i bygglovsärenden utanför planlagt område.
- Att nivåändringar, som exempelvis fyllning och schakter, kan öka sannolikheten för ras och skred vilket behöver uppmärksammas.

Rekommenderat planeringsunderlag

Det finns ett flertal statliga underlag som kan vara värdefulla vid kommunens arbete med strategisk planering. Både som rapporter, vägledning och kartvisningstjänster. Underlaget är översiktligt och det kan således finnas andra områden med förutsättningar för ras, skred och erosion.

- SGI har i ett regeringsuppdrag om harmonisering av statligt framställda planeringsunderlag avseende ras, skred och erosion tillsammans med bl. a MSB och SGU tagit fram en Vägledning ras, skred och erosion (<http://www.swedgeo.se/globalassets/publikationer/sgi-vagledning/sgi-v1.pdf>).
- Underlagen finns åskådliggjorda i en kartvisningstjänst: <https://gis.swedgeo.se/rasskrederosion/>. Kartlagren uppdateras regelbundet och nya underlag kan tillkomma. Informationen är från geoteknisk synpunkt värdefull vid strategiska val av lämplig markanvändning.

- SGI, SGU och Trafikverket (2018) har tagit fram en metodik för kartläggning av kvicklera. Vägledningen består av en rapport och en kartvisningstjänst. Kartvisningstjänsten lämpar sig för tidiga planeringsskedena för att bedöma om det finns förutsättningar för förekomst av kvicklera. <http://www.swedgeo.se/sv/samhallsplanering--sakerhet/kartlaggning-av-kvicklera/vagledning-metoderkartlaggningkvicklera/>
- För ytterligare information om hur geotekniska säkerhetsfrågor bör hanteras i planprocessen, se följande film: <https://www.youtube.com/watch?v=Aldfd98UopU>.

Kommunens kommentar: Planförslagets text och kartor utvecklas och förtydligas gällande kommunens syn på klimatrelaterade risker för den byggda miljön till följd av översvämning, ras, skred och erosion, samt strategier för att minska och hantera dessa risker. Översiktsplanen kompletteras med ställningstaganden om geotekniska frågor samt hänvisningar till relevanta planeringsunderlag.

3.1.3 Trafikverket

Trafikverket bevakar frågor som rör transportsystemet och viktiga aspekter som behöver behandlas i en översiktsplan. Att dessa aspekter beaktas är en förutsättning för att kommunens transportsystem som helhet ska fungera väl utifrån tillgänglighet, jämställdhet och långsiktig hållbarhet. I översiktsplanen skall kommunen redovisa grunddragen i den avsedda mark- och vattenanvändningen, hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras, vilken hänsyn som ska tas till allmänna intressen och hur man tänker tillgodose riksintressen och miljö kvalitetsnormer. Hur infrastrukturen planeras kan i hög grad påverka om inriktningen kan leda till en hållbar samhällsutveckling. Trafikverket anser att det är önskvärt att kommunens översiktsplan innehåller en långsiktig strategi med ett helhetsgrepp kring trafikfrågor. Av planen bör också framgå hur kommunen tar hänsyn till nationella och regionala mål, planer och program.

Synpunkter

Riksintressen: Trafikverket bedömer att riksintressen som Trafikverket har att bevaka är beaktade i samrådshandlingen.

Transportinfrastruktur och mellan kommunal samordning: Kommunen förklarar att en av utmaningarna för kommunens utveckling är kommunikationer. Tjörnbron och väg 160 ut till väg E6 är idag periodvis hårt ansatta av trafikmängder inte minst sommartid. Ett flertal åtgärdsvalsstudier är genomförda och en är pågående, där förbindelse mellan Orust och fastlandet studeras som ett möjligt alternativ för eventuell

avlastning av Tjörnbron och väg 160. Kommunen beskriver också hur kommunen, näringslivet och orterna ska ha möjlighet att utvecklas, vilket är positivt. Dock saknar Trafikverket en konsekvensanalys på vad denna utveckling får för påverkan och konsekvenser på transportsystemet. Denna analys bör genomföras tillsammans med Stenungsunds kommun som är högst berörd av en utveckling på Tjörn tillsammans med sina egna planer.

Hälsa och säkerhet, olyckor: Som en konsekvens av utveckling genererar denna också trafik. Vi har sett ett ökat antal olyckor på främst väg 160 i Stenungsunds kommun mellan Nösämsmotet och Spekeröd. Denna aspekt behöver också vägas in i ovan föreslagna konsekvensanalys.

Kommunens kommentar: Kommunen bedömer att planerad befolkningsökning och näringslivsutveckling på Tjörn förväntas leda till ökad trafik och belastning på olika delar av det lokala och regionala trafiksystemet, med risk för konsekvenser i form av sämre framkomlighet, ökad trängsel och olycksrisk på vägarna. För att motverka dylika negativa konsekvenser för trafiksystemet arbetar kommunen med att främja lokalt och regionalt resande på annat sätt än med bil. 2021 antog kommunen trafikstrategi och trafikprogram med inriktning mot hållbara transporter. Handlingarna ger stöd för fortsatt arbete med bland annat att skapa fler pendelparkeringar, verka för utvecklad kollektivtrafik samt komplettera gång- och cykelvägnätet i samverkan med andra aktörer. Översiktsplanen förtydligas gällande de sträckor och korsningar i transportsystemet som har stort behov av att utvecklas/förbättras även om kommunen inte i dagsläget ser hur det ska kunna genomföras. Flertalet objekt som markeras saknar dock finansiering eller plan för hur det ska genomföras. Kommunen anser att det är viktigt att översiktsplanen redovisar behoven även om det är oklart hur det ska genomföras. Texten kompletteras med ett genomförandeavsnitt där detta förklaras.

Kommunen arbetar även med att stärka lokal arbetsmarknad med fler arbetsplatser för att behovet av pendlingsresor ska kunna begränsas trots att befolkningen ökar. Enligt antagen näringslivsstrategi från 2020 är målet att 1200 nya arbetsplatser ska tillskapas inom kommunen till 2035, i linje med kommungemensamt uppsatt mål inom göteborgsregionen.

Kommunens långsiktiga befolkningsmål om 20 000 tjörnbor ingår sedan länge i de underlag som spelas in i regionala arbeten gällande trafiksystemets utveckling, exempelvis ÅVS Myggenäs korsväg, ÅVS väg 160, ÅVS Nösämsmotet med fördjupad utredning, samt pågående arbete med ÅVS förbindelse Orust-fastlandet. Trafikverket har nyligen gett kommunen information om att tjörnbroarnas tekniska livslängd beräknas löpa ut kring 2040, och att de kommer behöva ersättas av nya broar. Kommunen anser att de trafikåtgärdsval som pågående och kommande utredningar resulterar i bör

dimensioneras för att klara avsedd befolkningsökning på Tjörn såväl som i övriga berörda delar av regionen.

Det bör även noteras att stipulerad utvecklingstakt om cirka 0,7% årligen i samrådsförslaget är betydligt lägre än i kommunens gällande översiktsplan ÖP13, där befolkningsmålet var ca 20 000 tjörnbor till år 2025 (ca 2%). Takten är även lägre än i den kommunala visionen från 2015 som anger 20 000 tjörnbor till 2035 (ca 1,5%). Inför nästa planskede avses utvecklingstakten räknas upp till ca 1% årligen, vilket fortsatt är något lägre än tidigare målsättningar. En långsammare befolkningsökning i den nya översiktsplanen syftar bland annat till att erfordra förstärkning av infrastruktur och omställning av resande ska hinna ske i takt med ökningen, och att negativa konsekvenser fram tills att nödvändiga åtgärder är genomförda därmed ska kunna minimeras.

Vad gäller förslag på samverkan med Stenungsunds kommun om konsekvensanalys gällande väg 160 så har avstämning skett i ärendet. I trafikberäkningar i utredningen görs en uppräkningsmodell av genomfartstrafik (från bland annat Tjörn och Orust) med 1% årligen. Tjörn bedömer att denna beräkningsmodell tar höjd för avsedd befolkningsökning, och att utredningen kan antas spegla konsekvenser på ett korrekt sätt.

Planförslagets texter kompletteras och förtydligas enligt ovan.

3.1.4 Sjöfartsverket

Riksintresse sjöfart

I stort anser Sjöfartsverket att Tjörns kommun har gjort ett förtjänstfullt arbete i att betona och värna sjöfartens intressen i översiktsplanen. Sjöfartsverket noterar att kommunen identifierar att det i kommunen finns fyra allmänna farleder av riksintresse för kommunikation, sjöfart, enligt 3 kap. 8 § miljöbalken: farled 108 (Gullholmen – Marstrand); farled 147 (Hakefjorden – Wallhamn); farled 151 (Hätteberget – Stenungsund) samt den riksintresseklassade fartygsstråket mellan Oslofjorden och Öresund.

Kommunen anger att kommunens förhållningssätt till riksintresse för sjöfart framgår av fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommun. Sjöfartsverket har tidigare yttrat sig över denna under 2020 respektive 2022 (diarienummer 20-00426, 20-00654 samt 22-03833).

Det är givetvis positivt att kommunen betonar att farled 151 och farled 147 ska värnas avseende sjöfartens framkomlighet, liksom farled 145 till Skärhamn och Rönnängs hamnar värnas för fiskerinäringen och andra godstransporter. Sjöfartsverket anser dock att det vore lämpligt att även kommunens fem övriga allmänna farleder presenteras i översiktsplanen. Även om dessa inte utgör riksintresse för kommunikation är

Sjöfartsverket av uppfattningen att dessa farleder och deras funktion bör värnas. I tabellen nedan presenteras samtliga farleder i Tjörns kommun.

Farled	Utsträckning	Ansvarig	Riksintresse
104	Bredbåden – Marstrand norra	SjöV, Wallhamn	
108	Gullholmen – Marstrand (kustled)	SjöV	Ja
142	Kråkefjord - Hjärteröfjord	SjöV	
143	Kråkefjord - Askeröfjorden	SjöV	
144	Krossefjorden - Klädesholmen	SjöV	
145	Bredbåden – Skärhamn	SjöV	
147	Hakefjorden – Wallhamn	SjöV Wallhamn AB	Ja
151	Hätteberget – Stenungsund	SjöV, Stenungsunds kommun, Tjörns kommun	Ja

Riksintresse hamn

Ifråga om utvecklingsstrategi har Tjörns kommun förtjänstfullt har identifierat kommunens hamnar, och därtill närliggande verksamhetsområden, i Wallhamn respektive fiskehamnen i Rönnäng som kommunens viktigaste hamnverksamhetsområden. Sjöfartsverket noterar även tillfredställande att kommunen betonar att Wallhamn, samt farleden till och från hamnen, utgör riksintresse. Att kommunen avser att tillgodose riksintresset genom att markera området för verksamheter och industri som får vara störande för omgivning är positivt. I samma linje är det även positivt att kommunen pekat ut ett större utbyggnadsområde för industri i anslutning till Wallhamn.

Ur mark- och vattenanvändningssynpunkt anser Sjöfartsverket därför att kommunen har gjort genomtänkta avväganden och ställningstaganden för var fortsatt utveckling industriverksamhet ska lokaliseras. Sjöfartsverket delar kommunens uppfattning att det är specifikt områdena kring Wallhamn och Svanvik primärt som bör utgöra områden för verksamheter och industri. Sjöfartsverket delar i synnerhet uppfattningen att området omkring Wallhamn är lämpligt och att det är ett väsentligt samhällsintresse att kunna utveckla fler verksamheter/industrier i närheten av hamnen och befintligt industriområde, inte minst för att främja kommunens näringsliv i stort.

Mot bakgrund av detta delar Sjöfartsverket kommunens ambition om att verksamhetsområdena vid Wallhamn och Rönnängs hamn ska utvecklas. Det är på så vis positivt att kommunen avser att arbeta för att inte planera bostäder eller annan känslig markanvändning som kan medföra restriktioner för befintlig industri. Sjöfartsverket delar kommunens

uppfattning om vikten att ha planberedskap för att säkerställa detaljplanerad och byggklar mark för näringslivets behov, i synnerhet i dessa områden.

Sjöfartsverket tillstyrker kommunens ambition att både Wallhamn och Rönnängs hamn ska värnas avseende funktion och anslutande infrastruktur på land och hav. Att i Wallhamn möjliggöra fortsatt internationell godstransport ser Sjöfartsverket extra positivt på.

Gällande Wallhamn har Sjöfartsverket tidigare yttrat sig till Mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt gällande det pågående ärendet om att ge tillstånd för den redan anlagda småbåtshamnen bredvid industrihamnen (målnummer M 2478-21). Precis som det framgår i Sjöfartsverkets tidigare yttranden i ärendet (diarienummer 21-03557) avstyrker Sjöfartsverket att småbåtshamnen lagligförklaras med hänsyn till sjösäkerheten.

Generellt sett är det positivt att kommunen betonar att befintliga hamnar i kommunen ska kunna utvecklas för ytterligare hantering och omlastning av gods. Detta ligger i linje med regeringens prioriterade arbete med att uppnå en överflytt av gods till sjöfart från vägtrafik. Sjöfartsverket ställer sig dock frågande för hur kommunen rent praktiskt avser att verka för effektiva och tillförlitliga godstransporter som är säkra och trygga för trafikanter och boende i kommunen?

Vägar

Gällande den landbaserade infrastrukturen instämmer Sjöfartsverket att de primära länsvägarna 160 och 169 har särskild betydelse för godstransporter till och från kommunens hamnar och större verksamhetsområden. Sjöfartsverket delar uppfattningen att dessa måste värnas avseende denna funktion. Sjöfartsverket noterar tillfredställande att kommunen nämner att dessa vägar utgör riksintresse för kommunikation. Sjöfartsverket tillstyrker kommunens ambition att verka för att belastade stråk utmed dessa vägar byggs ut. Det är viktigt för att minska sårbarheten i transportsystemet. Därutöver noterar Sjöfartsverket att kommunen anger att dessa två vägar utgör primär respektive sekundär transportväg för farligt gods.

Fritidssjöfart

Sjöfartsverket ser positivt att kommunen betonar att tillgängligheten till havet och skärgården är grundläggande för Tjörns attraktivitet för friluftsliv och besöksnäring. Sjöfartsverket noterar att kommunen nämner att båtlivet utgör en viktig del av det rörliga friluftslivet och att det finns ett stort antal småbåtshamnar i kommunen. Sjöfartsverket tillstyrker att möjligheterna för båtliv utvecklas i syfte att nå bättre tillgänglighet och

service. Allt större djupgående ställer mycket riktigt krav på ökat utrymme och vattendjup i småbåtshamnarna, men även ett ökat markbehov på land. Att förutsättningarna för ett hållbart båtliv ska utvecklas, ifråga om hänsyn till ekosystem och naturmiljöer i farleden, är givetvis positivt.

Ny färjelinje

Sjöfartsverket noterar att kommunen anger att strategiskt belägna kajer ska värnas så att framtida färje- och båttrafik inte försvåras. Sjöfartsverket tillstyrker den föreslagna färjelinjen mellan Rönnäng och Kungälv, antingen med koppling till expressbuss eller fortsatt båttrafik till Göteborg. En ny koppling mellan Tjörn och fastlandet kan sannolikt ha positiva effekter på vägnätets belastning.

Övrigt

Sjöfartsverket anser det vara positivt att kommunen avser att samverka med Stenungsund för krisberedskap vid oförutsedda händelser kopplade till den petrokemiska industrin.

Avslutningsvis delar Sjöfartsverket uppfattningen att det är lämpligt att vindkraftsexploaterer tidigt i tillståndsprocessen samråder med bland annat trafik- och transportmyndigheter. Ur riksintressesynpunkt är det positivt att inga havsområden har pekats ut för utbyggnad av vindkraft. Att denna lokaliserar till land är positivt med hänsyn till sjöfartens framkomlighet och säkerhet.

Kommunens kommentar: Kommunen tackar för positiva omdömen. Särskilt noteras att Sjöfartsverket tillstyrker färjelinje söderut från Tjörn. Allmänna farleder redovisas i kommunens fördjupade översiktsplan för havet FÖP hav Tjörn Orust. Kommunen avser att utreda småbåtshamnarnas mark- och vattenanspråk inom ramen för fortsatt översiktlig planering.

Kommunens arbete för effektiva och tillförlitliga samt säkra och trygga gods-transporter rör främst väg 169 och väg 160. Dessa vägar utgör kommunens tyngst belastade vägstråk. På väg 160 finns bland annat tunneln på Stenungsön som är trång och har stor olycksrisk. Längs väg 169 finns problem med osäkra korsningar för såväl biltrafik som oskyddade trafikanter från omkring liggande bostäder. Kommunen samverkar bland annat med Trafikverket för att på olika sätt lyfta och adressera dessa problem.

3.1.5 Energimyndigheten

Energimyndigheten ser positivt på Tjörn kommuns arbete med att peka ut områden lämpliga för etablering av vindkraft. Detta eftersom vikten av lokal elproduktion ökar i takt med att behovet av el ökar i och med

elektrifieringen av samhället. Detta sker också samtidigt som elsystemet har kapacitetsutmaningar.

På grund av det förväntade elbehovet i Västra Götalandsregionen blir generationsväxling av vindkraftverk ännu viktigare. Tjörn kommun har väldigt goda vindresurser enligt de vindkarteringar som finns, och har redan ett antal vindkraftverk som nyttjar dessa resurser. När de verken når sin ekonomiska livslängd behövs en ny process för att bedöma vilken som är den lämpligaste vägen att gå. Lösningar gällande vindkraftverk som kommer till sin ekonomiska livslängd är antingen livstidsförlängning eller generationsväxling. Den tekniska utvecklingen inom vindkraften har lett till verk som är högre än de som byggdes för tio – tjugio år sedan, men då effekten har ökat så kan ett högt verk ersätta flera små verk vilket leder till en annan, potentiellt lägre, påverkan på landskapet. Samtidigt leder det också till en mer resurseffektiv elproduktion i kommunen. Energimyndigheten vill därför trycka på att kommunens bedömning att vindkraftverkens totalhöjd bör begränsas och annars anses olämpliga inte bör föregå prövningen och det arbete som utförs i tillståndsprocessen.

Under fliken Energiförsörjning anges att kommunen håller på att ta fram en energi- och klimatplan för åren 2021–2024. Det framgår inte om avsikten är att planen ska gälla retroaktivt (2021–2022) och hur tidplanen ser ut för när den är klar. Oavsett är det positivt att en energiplan tas fram och de inriktningar som nämns är relevanta. För mer tips och vägledning om framtagande av energiplaner se Energimyndighetens webbplats Lagen om kommunal energiplanering (energimyndigheten.se). Där finns exempelvis en länk till Västra Götalands läns nya vägledning om kommunala energiplaner.

Kommunens kommentar: Arbetet pågår dels med en klimat- och energistrategi för kommunen, med inriktning mot begränsad klimatpåverkan och omställning till hållbarare energianvändning, dels med en övergripande kommunal energiplan. Båda handlingarna beräknas gå till antagande under 2024. Arbetena avses konkretiseras inom ramen för fortsatt fördjupad energiplanering. I detta sammanhang kan förutsättningar för lokalisering av anläggningar för produktion av solceller och andra energislag utredas.

Efter politiska överväganden under samrådet kommer utpekade områden för ny vindkraft att omvandlas till utredningsområde för energiproduktion, dock ej vindkraft. Kommunen bedömer att utbyggnad av modern fullskalig landsbaserad vindkraft på Tjörn skulle utgöra oproportionerligt stor negativ påverkan på landskapsbild, natur- och boendemiljö.

3.1.6 Svenska kraftnät

Svenska kraftnät har i dagsläget inga transmissionsnätanläggningar i Tjörn kommun.

Svenska kraftnät vill dock påminna om att etablering av storskalig elintensiv verksamhet ställer krav på elnätstrukturen i regionen. Det elnät som behövs för att tillgodose behovet av el tas ofta för givet. I många områden i Sverige utnyttjas transmissionsnätet redan idag fullt ut stora delar av året. Stora elintensiva industri- eller infrastrukturetableringar behöver alltid föregås av noggrann planering och samverkan med områdets berörda elnätägare. Det är distributionsnätägaren som gör en initial bedömning av om verksamheten är så pass stor och elintensiv att det krävs förstärkningar på transmissionsnätet. Efter en initial bedömning har distributionsnätägaren och Svenska kraftnät en dialog om hur det önskade uttaget mest effektivt ska tillgodoses. Normalt behöver Svenska kraftnät alltid involveras vid etablering av verksamheter som förbrukar mer än 100 MW.

Elförsörjningen är ett prioriterat område för totalförsvaret, vilket medför att såväl transmissionsnät som region- och lokalnät utgör essentiella delar av totalförsvaret. Svenska kraftnäts beredskapsarbete riktar sig till att bidra till Försvarsmaktens förmåga, men även till att säkerställa elförsörjningen i det civila samhället. Som elberedskapsmyndighet verkar Svenska kraftnät för att hela den svenska elförsörjningen har beredskap för händelser som krig, terrorhandlingar och jordbävningar.

Vi vill också informera om att förändringar av elnätstrukturen i regionen kan vara anmälningspliktigt enligt elberedskapslagen. Svenska kraftnäts elberedskapsföreskrift (SvKFS 2013:2) anger såväl vilka anläggningar som vilka typer av förändringar som omfattas av anmälnings skyldigheten. Den planerade förändringen ska i ett så tidigt skede som möjligt anmälas till Svenska kraftnät för att Svenska kraftnät i egenskap av elberedskapsmyndighet ska kunna vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa en robust elförsörjning i Sverige. Föreskriften och blankett för anmälan om förändring i elförsörjningen finns att hämta på Svenska kraftnäts webbplats, <https://www.svk.se/aktorsportalen/elberedskap/anmala-forandringstorning/>

Här finns även ett förtydligande dokument, Frågor och svar om Elberedskapsföreskriften.

Ytterligare information om lagar, föreskrifter, förordningar och vägledning kopplade till för elberedskapsverksamheten återfinns på vår webbplats, <https://www.svk.se/aktorsportalen/elberedskap/regelverk/>

I Västra Götalands län är utvecklingen med kraftigt ökad elanvändning och ökad elproduktion som måste följa av den, väldigt tydlig på en övergripande nivå. Forskningsinstitutet RISE:s (ett oberoende statligt forskningsinstitut) scenario för total elanvändning i västra Götalands län är följande: år 2025: en ökning med drygt 20%, år 2030: en ökning med drygt 70 % och år 2045: en ökning med 110 - 190 %.

För övergripande information rörande Svenska kraftnäts framtida planer för transmissionsnätet för el hänvisar vi till Systemutvecklingsplan 2022-2031. Dessa dokument finns publicerade på vår webbplats, www.svk.se

Allmän information: Svenska kraftnäts anläggningsobjekt finns att hämta via Geodataportalen, www.geodata.se, som WMS eller som en shape-fil. Informationen innehåller den geografiska positionen för Svenska kraftnäts ledningar, stolpar, stationer och stationsområden. Utöver den geografiska positionen finns uppgifter om förläggningssätt (luftledning, kabel etc.) och spänningsnivå för våra ledningar. Vid produktion av kartor där Svenska kraftnäts geografiska anläggningsinformation används ska följande copyrighttext framgå: "© Affärsverket svenska kraftnät"

Information angående samråd och remisser till Svenska kraftnät: Svenska kraftnät önskar att ni vid remittering av kommande ärenden sänder fullständigt material till oss. Vi ser gärna att relevant lägesbunden data i form av shape- eller dwg-filer skickas till oss med information om vilket koordinatsystem de är skapade i. Exempel på detta kan vara detaljplanegränser och utredningskorridorer. Samråd skickas till: registrator@svk.se alternativt till: Svenska kraftnät, Box 1200 172 24 Sundbyberg

Kommunens kommentar: Informationen noteras. Planhandlingen kompletteras avseende energiförsörjning. registrator@svk.se noteras som adress för framtida samråd.

3.1.7 Luftfartsverket

Luftfartsverkets yttrande omfattas av sekretess och redovisas därför inte i samrådsredogörelsen.

Kommunens kommentar: Informationen noteras. Texten kompletteras avseende information om regler för flyghinder för den civila luftfarten.

3.1.8 Skogsstyrelsen

Skogsstyrelsen har beretts möjlighet att yttra sig i rubricerat ärende. Skogsstyrelsen är tillsynsmyndighet, enligt skogsvårdslagen och

delar av miljöbalken, gällande skogliga åtgärder på skogsmark (mark som lyder under skogsvårdslagen). Vidare ingår bland Skogsstyrelsens uppgifter att medverka i frågor om samhällsplanering för en hållbar utveckling och hushållning med naturresurser. Den föreslagna översiktsplanen förefaller vara väl avvägd mellan olika samhällsintressen, där de globala målen för hållbar utveckling och de nationella miljö kvalitetsmålen ligger till grund.

Skogsstyrelsen ser positivt på att skogens olika miljövärden ska värnas, med hänsyn till såväl friluftsliv som biologisk mångfald och vattenförekomster. Ett planeringsunderlag om skogliga naturvärden finns på webbplatsen www.skogsstyrelsen.se/skogensparlor.

I planer för byggnation anser Skogsstyrelsen att det är viktigt att man tar hänsyn så långt det är möjligt till pågående markanvändning vad gäller skogsbruk. Likaså att ta hänsyn till värdefulla naturmiljöer och kulturmiljöer och väva in hänsynen och bevara dessa i kommande bebyggelsemiljöer om möjligt. Tänk på de regionala planerna för grön infrastruktur.

I planförslaget förordas en stark koppling mellan blågrön infrastruktur och ekosystemtjänster, till nytta för såväl människor som arters överlevnad.

Biomassa från skogen är en möjlighet som kan få stor betydelse för framtida energiförsörjning.

Sammantaget är samrådsunderlaget relativt väl strukturerat och Skogsstyrelsen har inga ytterligare synpunkter på den föreslagna översiktsplanen.

Kommentar: Yttrandet noteras.

3.1.9 Lantmäterimyndigheten

Lantmäteriet har av nedanstående skäl inte granskat den aktuella översiktsplanen och lämnar därför inga synpunkter. Lantmäterimyndigheten har ingen lagstadgad skyldighet att granska översiktsplaner och dessa berör normalt sett endast indirekt Lantmäteriets kommande arbete. Många av de ställningstaganden som beskrivs i översiktsplaner kommer i och för sig att innebära förändringar i fastighetsindelningen eller att fastighetsanknutna rättigheter (servitut, ledningsrätter, gemensamhetsanläggningar etcetera) kommer att bildas eller ombildas. Omfattningen av dessa behov kommer dock att konkretiseras i senare skeden, till

exempel då områden detaljpaneläggs. Lantmäteriet genomför däremot granskning i detaljplaneprocessen.

Kommentar: Kommunen noterar informationen. Lantmäteriet stryks som remissinstans i översiktsplaneskedet, men kvarstår för detaljplaneskedet.

3.1.10 Statens geologiska undersökning, SGU

Sveriges geologiska undersökning (SGU) har tagit emot en planremiss enligt rubricerat ärende i tillhörande epost. Som ett led i SGUs arbete med att effektivisera myndighetens remisshantering avger SGU generellt sett inte yttranden i denna typ av ärenden. SGU avstår därför från att yttra sig. SGU har en checklista gällande kommunala planer som är till hjälp för att hitta till relevant information på vår hemsida <https://www.sgu.se/samhallsplanering/planering-och-markanvandning/kommunal-planering/>

Kommentar: Kommunen noterar informationen. SGU stryks som remissinstans. SGU's checklista noteras i kommunens rutin för planprocessen.

3.1.11 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB

MSB avstår från att yttra sig i rubricerat ärende. Det är Länsstyrelsens uppgift att tillgodose statens intressen i samband med kommunal planering. Av den anledningen kan ni med fördel stryka MSB som remissinstans i liknande ärenden. Vi betraktar vår uppgift som att vi stödjer Länsstyrelsen i den mån de särskilt så önskar.

Kommentar: Kommunen noterar informationen. MSB stryks som remissinstans i plansammanhang.

3.1.12 Telia/Skanova

Skanova önskar i ett tidigt skede medverka i planarbetet, det vill säga när detaljplanarbete påbörjas, för att få med befintliga ledningar i planeringsunderlaget. På så sätt kan oförutsedda hinder i planeringen som berör Skanovas nät undvikas för att få en smidigare och snabbare planprocess. Om så önskas kan ledningarna skickas digitalt i dwg-format för att infogas på planeringsunderlaget. För ledningssamordning kontakta Skanova-Remisser-goteborg@teliacompany.com

Kommentar: Kommunen noterar informationen. Telia Skanova stryks som remissinstans i översiktsplaneskedet, men kvarstår för detaljplaneskedet. Kontakt för ledningssamordning tas via Skanova-Remisser-goteborg@teliacompany.com.

3.1.13 Post- och telestyrelsen

PTS har av Länsstyrelsen i Västra Götaland ombetts att inkomma med synpunkter på Tjörns översiktsplan.

PTS är central förvaltningsmyndighet med ett samlat ansvar – sektorsansvar – inom områdena post och elektronisk kommunikation. Inom ramen för detta arbete skall PTS bland annat:

- främja tillgången till säkra och effektiva elektroniska kommunikationer enligt de mål som anges i lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation
- verka för robusta elektroniska kommunikationer och minska risken för störningar, inbegripet att upphandla förstärkningsåtgärder, samt verka för ökad krishanteringsförmåga
- verka för att tillgodose totalförsvarets behov av post- och elektronisk kommunikation under höjd beredskap, och stärka samhällets beredskap mot allvarliga störningar i näten för elektronisk kommunikation i fred

Regeringen presenterade i oktober 2011 sin digitala agenda för Sverige. Det övergripande målet i agendan är att Sverige ska vara bäst i världen på att utnyttja digitaliseringens möjligheter. År 2016 presenterade regeringen en ny bredbandsstrategi "Sverige helt uppkopplat 2025" där det kortsiktiga målet är att 95 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till minst 100 Mbit/s år 2020. På längre sikt är målen att 98 procent av alla hushåll och företag i hela Sverige bör ha tillgång till minst 1 Gbit/s senast år 2025 samt att det bör finnas tillgång till stabila mobila tjänster av god kvalitet där människor normalt befinner sig senast år 2023.

En robust och välutbyggd it-infrastruktur är viktig för att trygga välfärden. It är en central infrastruktur som ligger till grund för många andra områden. En väl fungerande och utbyggd it-infrastruktur ger goda förutsättningar för bland annat näringslivsutveckling, sysselsättning, forskning och innovationer, vård och omsorg, miljö och klimat, utbildning och kompetensförsörjning samt social delaktighet. Av denna anledning anser vi även att it-infrastrukturen måste in i samhällsplaneringsprocessen på regionnivå samt i alla kommuner. Om inte it-infrastruktur beaktas i samhällsplaneringen finns risken att de tjänster som är beroende av infrastrukturen inte når ut till användarna. Lagändringen i Plan- och bygglagen (PBL) från maj 2011, stärker även detta.

PTS har inte tillgång till detaljinformation om hur operatörer och andra ledningsägare utformar sina nät utan hänvisar till de operatörer och ledningsägare som blir berörda inom aktuellt område för ytterligare

information. I detta fall kan det vara lämpligt att kontakta nationella bredbandsaktörer samt aktuella regionala och lokala bredbandsaktörer. Kommunen bör ha en förteckning över vilka befintliga ledningsägare som blir berörda eller liknande funktion. Exempelvis bredbandskoordinatorer bör ha information om potentiella ledningsägare gällande elektroniska kommunikationer.

Sedan december 2010 finns ett system för begäran om ledningsanvisning, "ledningskollen.se". För att identifiera vilka som är berörda ledningsägare kan en förfrågan skickas via <https://www.ledningskollen.se/>

PTS har i tidigare skrivelse (med hemlig bilaga 2012-01-23 dnr: 03-16005) till respektive länsstyrelse lämnat uppgifter om teleanläggningar som är att anse som riksintressen i enlighet 3 kap 8 § miljöbalken och 2 § p. 9 förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m.

Om planen innebär uppförande av vindkraftverk, kan dessa i vissa fall påverka mottagningen av radiosignaler på ett negativt sätt, speciellt gäller detta för radiolänkförbindelser. PTS rekommenderar därför att ett samrådsförfarande genomförs mellan vindkraftsbolag och de radiolänkoperatörer som blir berörda av vindkrafts-etableringen för respektive område för att minimera störningsriskerna. Inför ett sådant samråd kan PTS bidra med information om vilka de berörda radiolänkoperatörerna är.

Kommentar: Kommunen noterar informationen.

3.2 Regionala instanser och grannkommuner

Synpunkter från regionala instanser och grannkommuner redogörs och bemöts separat med samhällsbyggnadsförvaltningens kommentarer i kursiv stil.

3.2.1 Västra Götalandsregionen VGR

Västra Götalandsregionen har tagit del av samrådshandlingen för ny översiktsplan för Tjörns kommun. Avdelningen för Regional samhällsplanering yttrar sig utifrån Infrastruktur- och kollektivtrafiknämndens ansvarsområden. Yttrandet har stämts av med Västtrafik och deras synpunkter har arbetats in i remissvaret.

Regionala mål och strategier, utgångspunkter för yttrandet

I Västra Götaland har det i bred samverkan tagits fram ett flertal mål och strategier som är regionens och kommunernas gemensamma prioriteringar för regionens utveckling.

Övergripande är Vision Västra Götaland – Det goda livet. Västra Götaland ska vara en attraktiv region att bo, verka och leva i och invånarna i

Västra Götaland ska ha bra förutsättningar att ta del av arbete, utbildning och livskvalitet. Målet i den regionala utvecklingsstrategin för Västra Götaland 2021–2030 är Tillsammans gör vi Västra Götaland till ett föredöme för omställning till ett hållbart och konkurrenskraftigt samhälle.

En av de långsiktiga prioriteringarna i utvecklingsstrategin är att knyta samman Västra Götaland – för hållbar och förbättrad tillgänglighet. Yttrandet utgår i första hand från Regionalt trafikförsörjningsprogram för Västra Götaland och Regional plan för transportinfrastrukturen. Västra Götalandsregionens långsiktiga mål för persontransporter är att andelen hållbara resor ska öka i hela Västra Götaland. Målet för godstransporter är att vara en internationellt och nationellt ledande hållbar logistikregion med utvecklad intermodalitet.

Det är vid byggande av områden för bostäder och verksamheter som förutsättningarna för transportsystemet läggs fast. Att våra transporter idag använder mycket energi, samt ger stora utsläpp av koldioxid och andra emissioner är delvis en konsekvens av vår utspridda bebyggelsestruktur. Om ny bebyggelse koncentreras till befintliga orter och längs stråk ger det möjlighet för fler att använda cykel, gång och kollektivtrafik för sina resor.

Synpunkter på översiktsplanen

Översiktsplanen finns tillgänglig både i digital form och rapportform (pdf). Den digitala versionen är överskådlig och väl strukturerad samt lätt att hitta och navigera i. Nedan redovisas ett antal generella och specifika synpunkter ur ett infrastruktur- och kollektivtrafikperspektiv.

Under rubriken Övriga regionala planer och program på sidan 14 omnämns det förra trafikförsörjningsprogrammet 2016. Nu gällande program avser perioden 2021–2025, se länk: www.vgregion.se/kollektivtrafik/sa-styrs-kollektivtrafiken/trafikforsorjningsprogrammet/

På samma sida refereras till tidigare version av regional infrastrukturplan, länk till den aktuella planen är: www.vgregion.se/regional-utveckling/verksamhetsomraden/transportinfrastruktur/regional-infrastrukturplan/

Det finns ett tydligt stråktänk i Översiktsplanen och en ambition att utveckla bebyggelse främst i redan etablerade tätorter i dessa stråk, vilket ger goda förutsättningar för kollektivtrafiken i ett hållbart transportsystem att kunna utvecklas. Det finns vidare flera goda exempel där hållbart resande lyfts fram, liksom kollektivtrafikens framkomlighet och förbättringar för gång- och cykeltrafik etc.

Det är också positivt att flera platser identifieras där pendelparkeringar skulle kunna tillkomma vilka även skulle kunna nyttjas som infartsparkeringar under besöksintensiva semesterperioder då resor till och från arbetet minskar, vilket gör att dessa på ett bra sätt kan samnyttjas till flera ändamål.

På några ställen i dokumentet hänvisas till att "Tjörn stödjer den regionala visionen om långsiktig möjlighet till kollektivt båtresande längs kusten. Läs mer i GR fördjupad strukturbild för kustzonen." Vi vill härmed förtydliga att detta inte är en regional vision som Västra Götalandsregionen står bakom, utan ett delregionalt dokument framtaget av Göteborgsregionens kommunalförbund.

Under rubriken Färjelinjer på sidan 27 föreslås en ny linje mellan Rönäng och Kungälv. Västtrafik har gjort bedömningen att potentialen i att knyta ihop Tjörn och Kungälv med en reguljär båtlinje är liten sett till ett ökat hållbart resande. Underlaget på öarna är för litet för att motivera en utökning av trafik. Däremot kan det finnas möjligheter för kommersiella aktörer att utveckla båttrafik, inte minst kopplat till turism- och besöksnäringen.

Det finns även en skrivning på sidan 26 om att "Färjetrafik för persontrafik ska finnas till öar med permanentboende". Trafikförsörjningsprogrammet är styrande för kollektivtrafikens utveckling i kommunen. Ambitionen att utveckla kollektivtrafik med båt till andra platser än de som redan trafikeras idag stöds inte av några regionala strategier utan är i så fall en kommunal angelägenhet.

Under rubriken Kollektivtrafik på sidan 71 anges att "Det behövs både direktbussar och snabba bytesmöjligheter till tåg på södra Bohusbanan. Bohusbanan behöver utvecklas för ökad kapacitet med fler avgångar". Tågtrafiken utgör stommen för kollektivtrafiken i Bohusstråket. Övrig busstrafik som trafikerar finns till för att dels mata till tåget, dels förstärka eller komplettera med lokala uppdrag. Att trafikera med direktbussar mellan Tjörn och Göteborg parallellt med tåget saknar stöd i Trafikförsörjningsprogrammet och Målbild Tåg2035.

Västra Götalandsregionen och Västtrafik ser fram emot fortsatt gott samarbete.

Kommentar: Referenser till regional infrastrukturplan respektive trafikförsörjningsprogram uppdateras i planhandling. Skrivning gällande Göteborgsregionens vision om kollektivt båtresande längs kusten förtydligas. Kommunen noterar att VGR för närvarande inte aktivt stödjer utvecklad färjeförbindelse mellan Tjörn och Kungälv. Kommunen avser att fortsätta

att utforska möjligheterna att stärka denna länk i delregional och mellan-kommunal samverkan.

Vidare noteras att VGR uttrycker att stöd saknas i regionala dokument för trafikering med direktbussar mellan Tjörn och Göteborg parallellt med tåget. För kommunen och dess invånare är möjligheten att kunna resa med direktbuss till och från regioncentrum fortsatt viktig, ur såväl arbets- och studiependlingsperspektiv som för fritids-, rekreations- och serviceresor. Det är även angeläget för att upprätthålla en god regional tillgänglighet till kusten som plats för rekreation och friluftsliv, samt för utveckling av hållbara besöksnäringar.

Mot bakgrund av kommunens trafikmässiga utmaning med en sårbar fastlandsförbindelse i kombination med högt bilresande som belastar systemet, är det angeläget att kollektivtrafikutbudet utvecklas i en riktning mot ökad attraktivitet. Kommunen bedömer att fortsatt möjlighet till gen och snabb kollektivtrafikförbindelse utan byten är en förutsättning för att resenärer ska välja buss framför bil, och därmed kunna bidra till effektivt nyttjande av befintlig infrastruktur.

3.2.2 Bohusläns museum

Bohusläns museum har beretts möjlighet att yttra sig i ärendet. Det gäller förslag till ny översiktsplan. De tänkta åtgärderna är beskrivna i samrådshandlingar som digitalt inkom till museet 2023-01-25.

Sammanfattning

Bohusläns museum finner att översiktsplanen är lättillgänglig och uppskattar att materialet presenteras i digital form samt att möjlighet finns att ta del av planen i PDF form.

Generella synpunkter

Planen ger en god bild av hur kommunen vill utveckla, använda och bevara Tjörns mark- och vattenområden. Det framgår att man bör ta hänsyn till landskapets kulturmiljövärden i ett långsiktigt perspektiv.

I avsnittet Allmänna intressen/Kulturmiljö redovisas rubrikerna riksin-tressen, fornlämningar, byggnadsminnen, marina fornlämningar väg-minnen samt värdefulla odlingslandskap. Ett positivt inslag i planen är att här finns en tydlig förklaring av kulturmiljöbegreppet och här finns tydliga inriktningar för hur man bör förhålla sig till kulturmiljöer i samband med planering. Det är angeläget, att visa för bland annat Tjörns in-vånare samt de som aktivt arbetar med planeringsfrågor, att det finns riktlinjer. Riktlinjer som grundar sig på, att värna och ta hänsyn till kul-turmiljövärdena både idag och i framtiden.

Det framgår att det finns rekommendationer när detaljplaner ska upprättas, samt vid prövning av bygglov och förhandsbesked. Under rubrik Mark- och vattenområden presenteras riktlinjer för hur ny bebyggelse bör hanteras i känsliga områden. Här hänvisas till Tjörns kulturmiljöprogram (2016), där kulturmiljöer med höga kulturvärden presenteras.

Bohusläns museum uppfattar det som att det finns ett starkt förhållningssätt hur man bör utveckla Tjörns mark - och vattenområden i förhållande till natur- och kulturvärden. Under rubriken Utvecklingsstrategi presenteras riktlinjer om lokalisering av ny bebyggelse. Det framgår att det är olämpligt med ny bebyggelse i områden med höga kulturmiljövärden. Bohusläns museum finner att det är bra, att det finns tydliga riktlinjer för hantering av exempelvis bygglov och detaljplaner i förhållande till kulturmiljövärden.

Bohusläns museum uppskattar det digitala kartmaterialet som ger om så önskas en fördjupad information om olika företeelser. Exempelvis så hänvisar man vidare till Riksantikvarieämbetets Fornsök. I Fornsök har man möjlighet att få en fördjupad information om de lämningar man vill veta mer om.

Under rubriken Allmänna intressen /miljö- och riskfaktorer har klimatfrågan belysts. Det finns en medvetenhet att vattennivåer kan komma att förändras i framtiden. Kommunen avser följa de rekommendationer som presenteras i Handbok stigande vatten, (Västra Götaland och Värmlands län, 2011), för att undvika översvämningsproblematik. I handboken lyfts inventering av kultur- och arkeologiska värden, konsekvenser och åtgärder.

Bohusläns museum vill informera om, att ett projekt "Kulturarv för framtida generationer – med klimatperspektiv på Västsveriges kulturarv" genomfördes 2014–2016, som en länsövergripande analys av klimatförändringarnas effekter på kulturarvet. Projektrapport med tillhörande webbGIS finns tillgängligt via www.kulturarvklimat.se. Analysen fördjupades ner till kommunnivå under 2019–2020 och finns tillgängligt på samma webbsida. Den västsvenska arbetsgruppen för kulturarv och klimatfrågor jobbar vidare med dessa frågor och Bohusläns museum har en representant i gruppen.

Bohusläns museum håller med om, att i samband med fortsatt planering inom kommunen så bör fortsatt hänsyn tas till kulturmiljöer och -värden och de resultat som presenterats i Miljökonsekvensbeskrivningen (MKB Tjörn kn Calluna AB 2022).

Utlåtande ur bebyggelseperspektiv

Kulturmiljöprogrammet för Tjörn från 2016 är ett välgjort och värdefullt underlag för Översiktsplanen. För allmänhetens upplysning, när det gäller kulturhistoriska hänsynstagande i samband med bygglovshandläggning m m, är det olyckligt att "kommunalt utpekade miljöer" i denna ibland inte överensstämmer med motsvarande i Länsstyrelsen Informationskarta Västra Götaland" Lagerlista/ Kulturmiljöer" t ex för nr 18 Pilane, 31 Valbergshamna m fl.

Utlåtande ur fornlämningsperspektiv

Fornlämningar beskrivs kortfattat under rubriken Allmänna intressen/kulturmiljö. Bohusläns museum ser att detta parti av text kan kompletteras. Alla fornlämningar är skyddade enligt 2 kap. Kulturmiljölagen. Skyddet gäller själva fornlämningen och ett så stort område på marken eller sjöbotten som krävs för att bevara fornlämningen. Detta område benämns fornlämningsområde. Fornlämningar får inte skadas, täckas över eller på annat sätt påverkas utan tillstånd (2 kap. KML 6§). Innan åtgärder utförs som berör fornlämningar ska kontakt tas med Länsstyrelsen.

I landskapet finns även kulturhistoriska lämningar. Den vanligaste skillnaden mellan en fornlämning och en övrig kulturhistorisk lämning är åldern. I kulturmiljölagen från 2014 anges år 1850 som en brytpunkt. (En fornlämning ska ha tillkommit före 1850, vara en lämning efter människors verksamhet och den ska vara varaktigt övergiven. Uppfylls dessa kriterier klassificeras lämningen som en fornlämning).

Enligt miljöbalkens hänsynsregler ställs krav på att undvika skador på områden och miljöer som innehåller kulturvärden. Även övriga kulturhistoriska lämningar omfattas av detta generella skydd som ges i miljöbalken.

Arkeologisk utredning nämns under rubriken Energiförsörjning/vindbruk. Bohusläns museum vill informera om att arkeologiska utredningar och undersökningar kan komma att bli aktuella även i samband med annan exploatering på land och i vatten. Det bör på ett tidigt stadium utredas om fornlämningar berörs på land och/eller i vatten i samband med exploatering. Samråd bör ske med Länsstyrelsen i ett tidigt skede i syfte att klarlägga om fornlämningar berörs.

Kommunens kommentar: Information om planeringsunderlag gällande klimatsperspektiv på kulturmiljöer noteras. Kartredovisning gällande kommunens kulturmiljövårdsprogram rättas. Text kompletteras avseende behov av arkeologiska utredningar och hänsyn till fornlämningar vid planering och byggande på land och i vatten.

3.2.3 Göteborgsregionen, GR

Sammanfattning

Tjörns kommuns översiktsplan lägger grunden för den fysiska planeringen inom kommunens administrativa gränser. Planen pekar ut viljeriktningen för kommunens utveckling över tid och sätter ramar för mer detaljerade planer och projekt i kommunens olika delar.

GR:s yttrande utgår från de politiska överenskommelserna i Hållbar tillväxt och Strukturbild för Göteborgsregionen, likväl Fördjupad strukturbild för kustzonen som anger att vi tar ett gemensamt ansvar för att den regionala strukturen utvecklas på ett hållbart sätt. Även Strategisk inriktning 2020–2023 (2024) har legat till grund för bedömningen.

GR har tidigare yttrat sig i ärende 2020–00020 Fördjupad Översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner.

Sammanfattningsvis ser GR positivt på Tjörns kommuns ambitioner för den fysiska planeringen och anser att Tjörns kommun presenterar ett underbyggt planförslag som går väl i linje med intentionerna i GR:s mål, strategidokument och överenskommelser.

GR ser i synnerhet positivt på kommunens ambitioner att värna om regionens kustzon och de kvalitéer som bidrar till en attraktiv region, likväl kommunens ambitioner om att fokusera bebyggelseutveckling i anslutning till serviceorter och kollektivtrafiknära lägen.

Bedömning

GR:s yttrande utgår från de politiska överenskommelserna i Hållbar tillväxt och Strukturbild för Göteborgsregionen som anger att vi tar ett gemensamt ansvar för att den regionala strukturen utvecklas på ett hållbart sätt. Även Strategisk inriktning 2020-2023 (2024) och Fördjupad strukturbild för kustzonen har legat till grund för bedömningen.

Tjörns kommun presenterar ett genomarbetat och väl underbyggt planförslag som går väl i linje med intentionerna i GR:s mål och strategidokument. Översiktsplanen hanterar mellankommunala och regionala överenskommelser, likväl placerar kommunen i en regional kontext. Tjörns kommun refererar genomgående till regionala styrdokument och överenskommelser.

Vid frågor som hanterar kust och hav används Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orust kommuner istället för översiktsplanen. GR har tidigare yttrat sig i Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orust kommuner. GR:s samlade bedömning var att Tjörn och Orust presenterar ett genomarbetat och väl underbyggt planförslag som går väl i

linje med intentionerna i GR:s mål, strategidokument och överenskommelser. Denna bedömning kvarstår.

Bebyggelseutveckling

GR är positiva till att bebyggelseutvecklingen i huvudsak ska ske inom befintliga serviceorter med fokus på utveckling och förtätning i kollektivtrafiknära lägen. Det ligger i linje med överenskommelserna i Strukturbild för Göteborgsregionen och Fördjupad strukturbild för kustzonen.

Idag har Tjörns kommun hög andel småhus. Överenskommelsen Hållbar tillväxt konstaterar att regionens långsiktiga inriktning är att skapa en regional struktur med en befolkningmässig balans. Utifrån det är GR positiv till att Tjörns kommun avser planlägga för flerbostadshus och andra boendeformer som kompletterar befintligt utbud och attraherar helårsboende i olika åldrar och med olika tillgångar och behov. Detta bidrar också till att skapa och stärka underlag för resande med hållbara transportsätt inom regionen.

Näringslivsetableringar

Mark för näringslivet är en särskilt utpekad utmaning i GR:s strategiska inriktning för 2021-2023 (2024). GR ser positivt på att Tjörns kommun tar ett regionalt ansvar för regionens försörjning av mark för näringslivet i enlighet med utvecklingsprincip fem i överenskommelsen Fördjupad strukturbild för kustzonen.

GR är också positiva till att Tjörns kommun avser stärka serviceorter med arbetsplatser i enlighet med utvecklingsprincip två och fem i Fördjupad strukturbild för kustzonen. För att regionen ska stå sig i den globala konkurrensen behöver kommunerna i sin tur erbjuda service av hög kvalitet. Tillväxten får inte ske på bekostnad av miljön. GR vill betona vikten av att verksamheter med högre besöksandel eller personal lokaliseras till områden med en god kollektivtrafikförsörjning.

I Fördjupad Översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner förs ett resonemang kring utveckling av båtplatser på land. GR ser fram emot hur denna ambition kan kopplas till översiktsplanens ambitioner gällande mark- och vattenanvändning samt hur ett sådant koncept skulle kunna gynna näringslivsutvecklingen i kommunen.

Grön- och blåstruktur

Kustzonen har en sådan attraktionskraft och är så identitetsskapande för hela Göteborgsregionen att såväl utvecklingen av som tillgängligheten till den är av gemensamt intresse. Tjörns kommun lyfter genomgående Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orust kommuner då frågor som rör kust och hav hanteras. GR är positiva till att översiktsplanen

lyfter den gemensamma fördjupade översiktsplanen, då detta ligger i linje med det regionala perspektivet. GR har tidigare yttrat sig i Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orust kommuner under samrådskedet genom beslut i styrgruppen för Miljö och Samhällsbyggnad, 2022-09-09. GR:s samlade bedömning var att Tjörn och Orust presenterar ett genomarbetat och väl underbyggt planförslag som går väl i linje med intentionerna i GR:s mål, strategidokument och överenskommelser. Denna bedömning kvarstår.

Översiktsplanen lyfter även kommunens naturvårdsprogram, grönsstrukturplan och grön infrastruktur, vilket GR ligger i linje med Hållbar tillväxt. Vidare är GR positiva till att Tjörns kommun tar regionalt ansvar genom att skydda och planera för salta strandängar, och således värnar både om de kulturella upplevelserna i regionens landskap och ekosystemen i kustzonen.

Klimatanpassning

GR anser att Tjörns kommun lyfter underbyggda och tydliga formuleringar om klimatanpassning och dess relation till fysisk planering. GR är positiva till att Tjörns kommun identifierar klimatrisker och kopplar dessa till resonemang om grön infrastruktur, exempelvis genom att både tillhandahålla skyfallskartering och strukturplan för hantering av skyfall. Vidare är GR positiva till Tjörns kommuns resonemang om att sammanlänka klimatomställning och klimatanpassning - "hindra och lindra".

Vattenförsörjning

Tjörns kommun lyfter den kommunala vattenförsörjningsplanen i översiktsplanen samt konstaterar att vattenförsörjning förutsätter mellankommunala och regionala samarbeten. GR ser positivt på Tjörns kommuns resonemang och kommunens initiativ att lyfta vattenförsörjningsplanen. Kommunens viljeriktning ligger i linje med vattenförsörjningsplanen för Göteborgsregionen.

Infrastruktur

I kustzonen finns en del av regionens bosättning med ett antal större och mindre orter samt fritidshusområden. Tjörns kommun är en attraktiv boende- och besökskommun, vilket skapar möjligheter, men också svårigheter då det saknas en kapacitetsstark infrastruktur. Hållbar tillväxt fastslår att det är en gemensam uppgift att verka för att skapa en attraktiv region med lättillgänglig kärna och kust. GR är positiva till att Tjörn fokuserar på pendelparkering på strategiska platser och verkar för att underlätta för kollektivtrafik på väg 160 och 169 i högtrafik.

Översiktsplanen presenterar tydliga resonemang och kopplingar mellan hållbart resande av olika trafikslag. Tjörns kommun visar en ambition

om utbyggnad av gång- och cykelvägnät, vilket är i linje med det regionala stomcykelnätet. GR uppmuntrar kommunens ambition och är positiva till att Tjörns kommun tar regionalt ansvar om hela-resan-perspektiv och verkar för hållbart regionalt resande.

GR noterar att översiktsplanen värnar om det regionala kulturintresset om båtliv, som är en attraktiv del av regionen. Hållbar tillväxt fastslår att Göteborgsregionen har stora värden i kusten, havet, skogen och sjöarna och de är stora tillgångar inte bara för regionens attraktivitet utan också för t ex ekosystemtjänster. För att behålla denna potential krävs ett medvetet arbete med att skydda värdefulla miljöer.

Övrigt

GR anser att Tjörns kommun har en god kommunikativ plan, som genom bildspråk placerar kommunen i en mellankommunal och regional kontext, likväl är i linje med bildspråket i Strukturbild för Göteborgsregionen. GR uppskattar också att översiktsplanen sammanställts i både pappersformat och digitalt format.

Vi ser fram emot att följa ert fortsatta arbete med översiktsplanen och bidrar gärna med regionala perspektiv.

Kommunens kommentar: Tackar för positiva omdömen och bekräftelse på att planförslaget ligger i linje med GR's mål.

Att uppnå näringslivstillväxt bedöms i Tjörns fall bland annat förutsätta anspråk på tidigare oexploaterad mark och ökad påverkan på luft och vatten. Att detta ska kunna ske helt utan bekostnad på miljön ser kommunen som mycket svårt. Kommunen delar dock uppfattningen att verksamheter med högre besöksandel eller personaltäthet bör lokaliseras till områden med god kollektivtrafikförsörjning bland annat för att främja hållbart resande och därmed begränsa klimatpåverkan. Översiktsplanen anger flera utbyggnadsområden för mångfunktionell bebyggelse i såväl centrumnära lägen som i andra lägen med god kollektivtrafik där denna typ av näringsliv kan utvecklas.

Kommunen delar uppfattningen att det finns betydande utmaningar gällande transportinfrastrukturen och därmed den regiongemensamma uppgiften att verka för en lättillgänglig kärna och kust. Texter gällande påverkan på transportsystemet utvecklas, se kommentar till Trafikverkets yttrande.

Kommunen delar uppfattningen att det vid utveckling av förutsättningar för båtlivet är viktigt att göra en god avvägning mellan motstående intressen avseende båtlivets påverkan på ekosystem i kustzonen. Kommunen avser att utreda småbåtshamnars och fritidsbåtars mark- och vattenanspråk inom ramen för fortsatt översiktlig planering.

3.2.4 Räddningstjänsten Storgöteborg, RSG

Beslut

Förbundsstyrelsen antar förbundets yttrande som eget yttrande och översänder det till byggnadsnämnden i Tjörns kommun.

Sammanfattning

Räddningstjänsten Storgöteborg (RSG) har fått en remiss angående Tjörns kommuns översiktsplan.

- För att minska åtaganden med stegutrymning över tid, ska nya byggnader utformas med tillämpliga byggnadstekniska åtgärder i stället för utökade åtaganden för RSG.
- För att RSG ska kunna uppfylla LSO 1 kap. 3 § behöver Tjörns kommun säkerställa brandvattenförsörjningen.
- För att minska insatstiderna bör Tjörns kommun bevaka RSG:s intresse för samverkansmöjligheter vid sjötransporter och verka för god framkomlighet överlag.

Ärendet

Tjörns kommun har översänt handlingar för samråd avseende ny översiktsplan. Räddningstjänsten Storgöteborg (RSG) har tagit del av handlingar från kommunens hemsida 2022-12-01 och lämnar följande synpunkter.

Riskhantering

Riskbild

Förutom normala riskobjekt som hotell, samlingslokaler, äldreboende, industrihamnen Wallhamn och gästhamnar, så finns det tät trähusbebyggelse (riksintresse) som innebär ökad risk för brandspridning vid brand. Riskobjekten är utspridda på Tjörn och mindre öar där broförbindelse saknas, vilket innebär att bland annat insatstiderna är en utmaning. Befolkningen och besökare varierar från 16 000 personer vintertid, upp mot 45 000 personer under högsäsong på sommaren.

Det fraktas även stora mängder kemikalier till sjöss i och i närheten av kommunens skärgård.

I syfte att minska brandriskerna i tät trähusbebyggelse med högt kulturhistoriskt värde/riksintressen bör en strategi tas fram. Det finns erfarenheter från bränder samt brandförebyggande åtgärder i städer med liknande tät trähusbebyggelse att ta lärdom av. Särskilda brandskyddsåtgärder i form av fast installerad teknik för detektering av värme eller brand bör utredas och eventuellt implementeras.

Farliga verksamheter

NCC Industry AB och Panda Fyrverkerier i Sverige AB är verksamheter som anses vara farliga enligt 2 kap. 4§ Lagen (2003:778) om skydd mot olyckor. Vid exploatering i närheten av anläggningarna behöver riskerna beaktas och RSG remitteras.

Det finns inga kända farliga verksamheter i grannkommunerna som begränsar Tjörns kommuns exploatering i nuläget.

Farligt gods

För att förtydliga de områden där farligt godstransporter påverkar vid planläggning, nybyggnation, ändring av byggnad och ändrad verksamhet, bör riskbeaktningsavståndet (150 meter) ritas in på båda sidor om farligt godslederna, på den digitala markanvändningskartan. En grafisk framställning förenklar för myndigheter och skapar en medvetenhet hos allmänheten.

Den primära farligt godsleden saknas på kartan för vägar och farleder (sidan 65).

Extremt väder

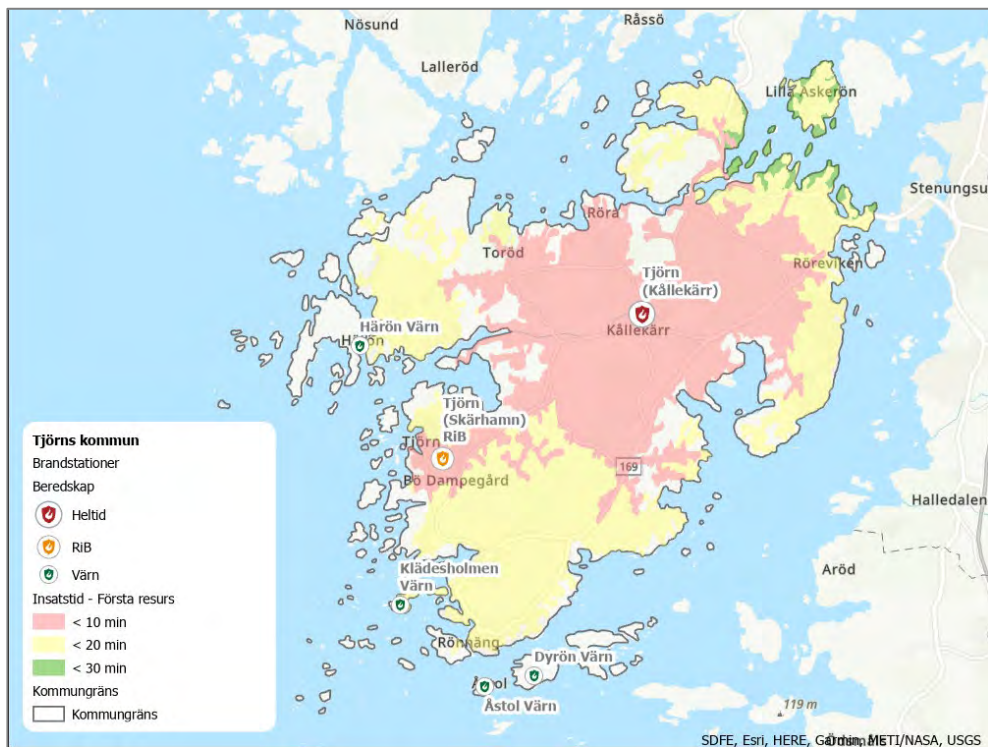
RSG vill understryka vikten av att kommunens fysiska planering är inriktad på att minska riskerna för att översvämningar, ras och skred uppstår samt att stormar och andra väderhändelser ej leder till extraordinära störningar i samhället. Stråk som är av vikt för räddningstjänstens insats behöver vara definierade och framkomliga även vid exempelvis extremt väder. Med andra ord ett prioriterat vägnät som är robust men även underlättar för snabba och effektiva räddningsinsatser.

Kommunal räddningstjänst

Beredskap

I samband med att RSG övertog ansvaret för Tjörns kommuns räddningstjänst vid årsskiftet 2022/2023 så identifierades ett behov av att utreda beredskapen. Syftet är att säkerställa beredskapsnivån och kostnadseffektiviteten över tid.

RSG:s beredskap 2023-05-02

Insattid 10, 20 och 30 minuter för första resurs (1+2) på skadeplats.

Insattid 10, 20 och 30 minuter för 1+4 på skadeplats.

Det finns ett flertal riksintressen (bl.a. tät bebyggelse med trähus), natura 2000-områden och kustvärdekärnor som kräver båtförmåga. Kommunen bör bevaka och stödja möjligheter för samverkan med Kustbevakningen, Sjöräddningssällskapet och andra verksamheter inom Tjörns kommun.

Framkomlighet

Delar av Tjörns kommun (till exempel Åstol, Dyrön, Klädesholmen och Härön) har så kallad "långsam resurstillväxt". Detta innebär att förstärkning från fastlandet tar längre tid än normalt. En av orsakerna till långsam resurstillväxt är att trafikflödena har stor säsong- och dygnsvariation vilket skapar kapacitetsproblem på Tjörnbroarna, väg 160 och 169.

Tjörns kommun behöver verka för god framkomlighet under normala förhållanden och vid samhällsstörningar som översvämningar och liknande. Framkomligheten till den täta trähusbebyggelsen, badplatser och samhällsviktiga funktioner som till exempel färjetrafik, broförbindelserna, brandstationer, kommunhuset med flera bör upprätthållas.

För att säkerställa en skälig insatsförmåga på kommunens öar med kollektivtrafik bör RSG vara remissinstans vid upphandling av fartygen.

Brandvattenförsörjning

För att RSG ska kunna uppfylla LSO 1 kap. 3 § behöver Tjörns kommun säkerställa brandvattenförsörjning vilket ska beaktas vid fysisk planering.

Brandvattenförsörjningen på Tjörn är bristfällig sedan många år (se Länsstyrelsens föreläggande dnr. 72-36545-1999 och 456-33304-2008 som inte åtgärdats). För att säkerställa ett hållbart brandvattensystem behöver Tjörns kommun besluta om en brandvattenplan enligt Svenskt vattens publikation P114, i samråd med RSG. Vid utveckling av brandvattensystemet bör öarna Åstol, Klädesholmen, Dyrön och Härön prioriteras.

Stegutrymning

Med utgångspunkt i plan- och bygglagstiftningen har RSG tidigare åtagande att med stegutrustning tillskapa en andra utrymningsväg från vissa befintliga byggnader. Med hänsyn till insattid, pågående förändringar i regelverk samt att stegfordon inte kan tillgodoräknas inom Tjörns kommun är räddningstjänstens möjlighet att utgöra andra utrymningsväg begränsad.

I detta avseende är det av stor vikt att nya byggnader utformas med tillämpliga byggnadstekniska åtgärder för att ha två eller fler av varandra oberoende utrymningsmöjligheter. Att förlita sig på RSG:s stegutrustning när det gäller kommande utbyggnadsplanering innebär en strukturell svaghet och oskäligen beredskapskostnader över tid.

Kommunal beredskap och civilt försvar

RSG anser att kommunal beredskap behöver hanteras i nya översiktsplanen. Krisberedskap behöver beaktas vid fysisk planering och grunden i krisberedskapen är samhällsviktig verksamhet, alltså sådan verksamhet som alltid måste upprätthållas. Det inbegriper verksamheter där ett bortfall eller en svår störning kan skapa en allvarlig kris samt verksamheter som är nödvändiga för att kunna hantera och begränsa skadeverkningarna av en kris. Samhällsviktiga verksamheter finns bland annat inom räddningstjänst, sjukvård, skola, äldreomsorg och kommunalteknisk försörjning. För att skapa robusthet, redundans och anpassningsmöjlighet för kommunens invånare under höjd beredskap bör planeringen ske inom områden som berör geografiskt områdesansvar samt skydd och undsättning med för ändamålet nödvändiga byggnader och verksamheter.

Kommunens kommentar: Kommunen bekräftar RSG's bild av särskilda riskfaktorer på och omkring Tjörn, samt att utmaningar gällande insatstider finns såväl på land som till sjöss. Av kommunens risk- och sårbarhetsanalys för 2023-2026 framgår ytterligare riskfaktorer som kommunen uppmanar RSG att notera.

Kommunen verkar kontinuerligt och långsiktigt för god framkomlighet och minskad sårbarhet i vägnätet, med stöd i trafikstrategi och trafikprogram antagna 2021. Arbetet för erforderlig klimatanpassning av trafiksystemet är inlett genom kunskapsuppbyggnad under arbetet med översiktsplanen, och avses fördjupas och konkretiseras inom ramen för fortsatt klimatanpassningsplanering.

Tjörns kommun är idag sammankallade till ett Krishanteringsråd där samverkan sker med övriga samhällsviktiga aktörer inom kommunens geografiska område, bland annat Sjöräddningssällskapet, Kustbevakning och Räddningstjänsten. Kommunen bedömer detta som lämpligt forum för upprätthållande och vidareutveckling av möjligheter till sjötransport vid räddningsinsatser. Vidare kan räddningstjänsten i nuläget via SOS få hjälp av Västtrafiks färjor för transporter i den mån det är möjligt. RSG's önskemål om att vara remissinstans vid upphandling av nya färjor vidarebefordras till Tjörns hamnar AB som hanterar upphandlingen.

Tillgången till släckvatten skiljer sig inom Tjörns geografiska yta, vilket innebär att räddningstjänsten kan behöva använda havsvatten vid bränder som ligger nära havet. Kommunen delar uppfattningen att brandvattentillgången behöver säkras på fler platser inom kommunen, och avser att initiera vidare dialog med RSG kring detta.

Kartmaterial i översiktsplanen förtydligas avseende leder på land och vatten för farligt gods, samt riskbeaktningsavstånd längs berörda vägar.

Texten förtydligas avseende kommunal krisberedskap och samhällsviktiga verksamheter, samt kompletteras med riktlinjer om att nya byggnader utformas med tillämpliga byggnadstekniska åtgärder för att minska åtaganden med stegutrymning över tid.

3.2.5 Göteborgs stad

Stadsbyggnadsförvaltningens bedömning

Förutsättningarna för hållbart resande mellan Tjörn och dess regionala målpunkter ska värnas och utvecklas för att underlätta bekväm arbetspendling och därmed helårsboende på Tjörn, samt för att främja besöksnäring och regional tillgänglighet till kusten. Väg 160, Tjörnbrleden, har stor betydelse som den enda direkta fastlandsförbindelsen, vilket tillsammans med väg 169 har särskilt betydelse för godstransporter till och från kommunens hamnar och större verksamhetsområden. Hamnen i Wallhamn ges möjlighet till utveckling för ytterligare hantering och omlastning av gods av befintlig hamn.

Kommunikationer beskrivs i översiktsplanen som en stor utmaning. Tjörnbron som enda fasta förbindelse till fastlandet ger en sårbarhet vid olyckor och stora trafikflöden. Det uppstår ofta långa köer som ger förlängd restid för såväl godstransporter som kollektivtrafik, boende och besökande, särskilt under sommarhalvåret. Kollektivtrafiken behöver utvecklas både inom Tjörn och mot Stenungssund och vidare till Göteborg.

Översiktsplanen beskriver att stora åtgärder behövs i vägsystemet samt att en utbyggnad av Bohusbanan behövs för att kunna hantera arbetspendlingen mot regionkärnan. Trafikverket är huvudman både för stora delar av vägnätet inom Tjörns kommun och för det övergripande nationella vägnätet (E6) samt för järnvägen. Översiktsplanen medför att kommuns utveckling på sikt blir beroende av utbyggnaden av storskalig statlig infrastruktur. Göteborgs Stad ser positivt på att kommunen lyfter dessa behov i sin översiktsplan men ser samtidigt att det kan vara svårt att bedöma när i tid dessa åtgärder kan bli aktuella att genomföra, vilket riskerar att påverka inriktningen och genomförandet av översiktsplanen.

Det finns stora investeringsbehov av infrastruktur i regionen (både vägprojekt och järnvägsprojekt) och konkurrensen mellan investeringarna är stor. Det är viktigt att kommunerna i regionen fortsatt samverkar kring behoven både med Trafikverket och Västtrafik för att verka för ett mer hållbart resande (både lokalt och regionalt) samt för att säkerställa att de investeringar som prioriteras och genomförs skapar förutsättningar för det.

För att främja en hållbar utveckling både lokalt på Tjörn och regionalt behöver andelen tillkommande arbetsplatser inom kommunen minst motsvara antalet tillkommande bostäder, vilket även nämns i översiktsplanen. Detta för att stärka det lokala samhället och samtidigt minska behovet av arbetspendling från kommunen. Fler tillkommande arbetsplatser möjliggör även en utveckling som i lägre grad är beroende av osäkra framtida satsningar inom järnväg, nya fastlandsförbindelser eller stora satsningar inom kollektivtrafik. Detta påverkar också det regionala trafiksystemet inte kan hantera en ökad arbetspendling med bil in till Göteborg.

Tjörn stödjer den regionala visioner om långsiktig möjlighet till kollektivt båtresande längs kusten (GR fördjupad strukturbild för kustzonen). Göteborg ser positivt på att utveckla fler kopplingar för kollektivt resande vattenvägen. Med en ny koppling mot Kungälv kommun kan på sikt en avlastande/kompletterande förbindelse uppnås. Ny kollektivtrafik till Kungälv och Göteborg kommer att behöva ansluta till ett nytt färjeläge på fastlandssidan.

Förslaget innehåller ett område för vindbruk som kan omfatta två eller flera vindkraftverk (50 – 105 meter) samt ett omkringliggande större område där mindre vindkraftverk (<50 meter) kan prövas. Göteborg ser positivt på att översiktsplanen pekar ut lämpligt område för vindkraftverk, vilket möjliggör för lokal elförsörjning som kommer till nytta för hela regionen.

Göteborgs stad stödjer inriktningen i översiktsplanen och dess ambitioner, men vill lyfta behovet av regional samverkan och prioritering av infrastuktursåtgärder som i högre grad bidrar till hållbart resande. Vidare finns ett behov att utveckla en lokal arbetsmarknad som kan stärka både kommun och region.

Stadsbyggnadsnämndens (S, V, MP) kommentar

Tjänsteutlåtandets förslag till yttrande beskriver på ett välavvägt sätt förslaget till ny översiktsplan för Tjörn och vi instämmer i detta. Vi ser positivt på att Tjörn använder konceptet serviceorter. Ökat befolkningsunderlag i mindre tätorter ger bättre förutsättningar för kollektivtrafik,

offentlig service och lokal kommersiell verksamhet. Detta kan ge många positiva konsekvenser, inte minst ur klimatperspektiv. En utveckling av färjetrafiken skulle också kunna stärka både arbetspendling och turism, inte minst om vissa turer skulle förlängas till Göteborg under turistsäsongen.

Kommunens kommentar: Kommunen delar uppfattningen att befolkningsökningen riskerar att påverka det regionala trafiksystemet, med behov av trafikåtgärder inom olika tidsperspektiv som följd. Texter i handlingen utvecklas, se kommentar till Trafikverkets yttrande.

Kommunen delar uppfattningen att en hållbar och robust utveckling förutsätter att den lokala arbetsmarknaden växer i takt med befolkningsökningen, så att utpendlingsbehovet begränsas. Kommunens antagna mål för näringsutveckling och tillskapande av 1200 arbetsplatser till 2035 är baserat på BRG's fördelning av 120 000 nya arbetsplatser i hela storstadsregionen.

Behov av nytt färjeläge på fastlandssidan vid utveckling av färjeförbindelse till Göteborg noteras. Kommunen hoppas på fortsatt mellankommunal samverkan i färjefrågan.

3.2.6 Orusts kommun

Trafik och infrastruktur

Orust kommun ser positivt på att frågan om bro mellan Orust och fastlandet lyfts redan i utvecklingsstrategin. Detta visar att det är en fråga av stor betydelse även för Tjörn snarare än att det bara tas upp som en mellankommunal fråga.

I samrådsförslaget för Orust Översiktsplan 2040 konstateras att en ny bro mellan Orust och E6 är en viktig förutsättning och satsning för Orust kommuns fortsatta utveckling. Utan bron väntas Orust, till följd av kapacitetsbrist och längre restider, få en mer begränsad befolkningsutveckling än Översiktsplanen tar höjd för.

Både Orust och Tjörns förslag till översiktsplaner redovisar en viljestyrd planering för befolkningsökning, vilket inte bedöms genomföras utan en väsentlig kapacitetsökning i trafiksystemet. Kopplingen mellan Tjörns planförslag och kapaciteten i trafiksystemet bör redovisas tydligare i granskningshandlingen. Olika trafikåtgärders påverkan på förutsättningarna för genomförande av planförslaget bör ingå. Den åtgärdsvalsstudie för *Förbindelse Orust till fastlandet* som pågår, föreslås utgöra underlag för förtydliganden till granskningshandlingen.

Planförslaget kan antas medföra en ökad biltrafik trots åtgärder för att främja cykling och kollektivtrafik, särskilt då Tjörns kommun ställer sig

positiva till byggande utanför tätorterna utan konkreta riktlinjer för tillgång till kollektivtrafik eller cykelbana. Detta behöver hanteras i andra delar av översiktsplanen.

Åtgärdsvalsstudien utreder en bro mellan Orust och fastlandet. Vägfarja går idag mellan Svanesund och Kolhättan, vilket inte bör blandas ihop med bron.

För att minska klimatpåverkan och belastning på trafiksystemet finns ett behov av att öka andelen resor med kollektivtrafik och cykel. Orust ser ett behov av ökat samarbete och samordning av kollektivtrafik och gemensamma perspektiv i dialog med Västtrafik. Genom samordning kan underlaget för kollektivt resande öka vilket motiverar en stärkt kollektivtrafik som skulle gynna båda kommunerna

På kartan över gång- och cykelvägar (*Allmänna intressen- kommunikationer och infrastruktur*) finns endast kommunens cykelvägar utritade. På Orust sida finns cykelväg upp till Varekil. Det skulle gynna turism och besöksnäring att knyta samman kommunernas cykelinfrastruktur söderut från Skåpesund. Vad är motiven bakom att detta inte är utpekade som en föreslagen ny gång- och cykelväg?

Natur och miljö

Kommunerna är öar och därmed främst sammankopplade genom den blå infrastrukturen. Orust ser positivt på den pågående gemensamma havsplaneringen, och ser att det finns behov av fortsatt dialog i genomförandeskede och kring viktiga åtgärder som berör den gemensamma blåstrukturen. Ett exempel på en sådan fråga är kunskaps- och beslutsunderlag om hamnar för fritidsbåtar. Vi ser ett ökat behov av hänsyn till fritidsbåtars påverkan på grunda havsområden vilket behöver hanteras i planeringen. Frågan hanteras i *Fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orust kommuner*, men ligger i gränslandet mellan hav och land. Orust föreslår i Översiktsplan 2040 att frågan utreds vidare, och är positiva till samverkan med Tjörns kommun om intresse finns.

Risk och krisberedskap

Då väg 160 och Tjörnböarna är en viktig nod för Orust, vill vi framföra vikten av att dialogen kring risk och sårbarhetsfrågor förs mellankommunalt. Ett robust vägnät och en alternativ väglösning med ny bro mellan Orust och Stenungsund är den enskilt viktigaste infrastrukturensatsningen ur detta perspektiv. Även frågor som energisäkerhet och dricksvattenförsörjning är en mellankommunal fråga där ett tydligt samarbete mellan Tjörn och Orust eventuellt skulle kunna förtydligas i samrådsförslaget. Andra mellankommunala samarbeten vi menar är viktiga för ett

robust samhälle är samverkan inom räddningstjänst, samt kustbevakningen avseende sjötransporter av farligt gods och oljeutsläpp. Avslutningsvis kan nämnas att Orust också menar att det finns ett behov av samarbete avseende risker och insatser mellan kommunerna i frågan om att säkra vattenområden med hänsyn till den gemensamma närheten till Stenungsunds petrokemiska industrier.

Energiförsörjning

I samrådsförslaget lyfter Tjörns kommunsamarbetet mellan Stenungsund och Orust för att säkerställa en stabil elförsörjning med tillräcklig kapacitet i kraftledningsstråken. Orust kommun menar att det även är viktigt att samverka kring anslutningspunkter och överföringsledningar.

Vatten och avlopp

Orust kommun ser positivt på samverkan inom VA-området, vilket kan bidra till att minska sårbarheten och öka vår förmåga att stå emot olika påfrestningar i samhället.

Tjörns kommun lyfter ett alternativ till reservvattenförsörjning som är att ansluta till Orust kommun som i nuläget bygger ut sitt VA-nät i sydvästra delen av kommunen. Orust kommun bedömer att detta skulle kunna vara aktuellt i mindre omfattning och är öppna för fortsatt dialog i frågan om behov finns.

Som en del i den pågående VA-utbyggnaden diskuteras anslutning av Säckebäck strax norr om Skåpesund. Orust kommun önskar ha dialog kring eventuellt intresse av VA-samarbete kring Askeröarna som tillhör Tjörns respektive Stenungsunds kommun i samband med utbyggnad i Säckebäck.

Orust kommun ser positivt på att det pågår ett arbete att ta fram gemensamma riktlinjer för enskilda avlopp i STO-kommunerna. Det är viktigt att Tjörns positiva inställning till bebyggelse på landsbygden inte resulterar i negativ påverkan på naturmiljön från enskilda avlopp. Detta förebyggs delvis genom utpekandet av riskområden för VA men frågan behöver bevakas i kommande planering, uppföljning, lovprövning och tillsyn.

Kommunens kommentar: Texter gällande påverkan på transportsystemet utvecklas, se kommentar till Trafikverkets yttrande. Skrivningar gällande ÅVS Orust-fastlandet ses över och förtydligas. Framtida cykelväg söderut från Skåpesund läggs till i karta. Text förtydligas avseende tillgång till kollektivtrafik och infrastruktur för gång- och cykeltrafik vid byggande på landsbygd. Merparten av ny bebyggelse avses tillkomma inom och i anslutning till

serviceorterna, vilket innebär god tillgång till kollektivtrafik och cykelbana. Samtidigt är den befolkade landsbygden en viktig del av kommunens karaktär och själ, som kommunen vill fortsätta att främja och utveckla.

Texten utvecklas också med tydligare koppling till kommunens trafikstrategi respektive trafikprogram som antogs 2021. Handlingarna ger stöd för och listar ett antal åtgärder med syfte att ställa om till hållbart resande inom kommunen och i samverkan med grannkommuner och andra aktörer. Tjörns kommun är öppen för fortsatt och utökad samverkan med Orust i dessa frågor, inte minst gällande gemensam dialog med Västtrafik för utveckling av kollektivtrafiken, samt gällande sammanlänkning av det regionala cykelvägnätet.

Kommunen delar vidare uppfattningen att behov finns av stärkt kunskaps- och beslutsunderlag om hamnar för fritidsbåtar, och ser fram emot gemensamt utredningssamarbete kring detta.

Tjörns kommun är även öppen för stärkt mellankommunal samverkan kring risk- och sårbarhetsfrågor, samt gällande anslutningspunkter och överföringsledningar för elförsörjning.

Tack för möjlighet till framtida samverkan kring reservvattenförsörjning. Kommunen är även öppen för fortsatt samtal om samverkan med både Orust och Stenungsund avseende allmänt VA på Askeröarna. Utbyggnad inom detta område är dock inte prioriterat i kommunens nya VA-plan.

Kommunen delar uppfattningen att det är viktigt att byggande på landsbygden inte resulterar i negativ påverkan på natur- och vattenmiljön, och att risker kopplade till enskilda avlopp behöver bevakas i kommande planering, uppföljning, lovprövning och tillsyn, i enlighet med kommungemensam policy för små avlopp. Policyn har stöd i och ligger i linje med pågående arbete med en ny VA-plan för Tjörns kommun.

3.2.7 Kungälvs kommun

Den fråga som främst berör Kungälvs kommun är frågan om kollektivtrafik och förslaget om en färja från Rönnäng till Kungälv. Förvaltningens bedömning är positiv till förslaget och denna typ av färjetrafik och främst på sommarhalvåret. Dock är bedömningen att en angöring i Tjuvskil inte är genomförbar med tanke på logistik och utrymmesbehov. Förslaget är att den s.k. Rökan (tidigare brofästet på Vrångholmen) alternativt Marstrand är en lämpligare angöringsplats.

Förvaltningen instämmer i att vattenförsörjning är en viktig regional och mellankommunal fråga. Såsom anges i översiktsplanen bidrar Kungälvs kommun genom en anslutning till Stenungsunds kommun. Förutom dessa mellankommunala frågor så har kommunerna flera

beröringspunkter bl.a. kopplat till havet avseende maritima näringar, naturskydd och friluftsliv. Dessa frågor hanteras i den fördjupade översiktsplanen (FÖP) för havet i Tjörns och Orusts kommuner.

Beslut: Kungälv kommun har inga synpunkter på Tjörns förslag till översiktsplan avseende mellankommunala frågor, men vill påpeka att angoringsplats för eventuell personfärja bör vara på annan plats än Tjuvkil. Förslagsvis Marstrand eller den s.k. Rökan vid tidigare brofäste på Vrångholmen.

Kommunens kommentar: Positiv syn på utvecklad färjeförbindelse mellan kommunerna noteras. Skrivning om angoringsplats på Kungälvsidan rättas till "Rökan alternativt Marstrand". Kommunen ser fram emot fortsatt mellankommunal samverkan i färje frågan jämte övriga nämnda mellankommunala angelägenheter.

3.2.8 Stenungsunds kommun

Stenungsunds kommun har tagit del av samrådshandlingen *Möjligheternas översiktsplan – Tjörns kommun*. Bedömningen är att förslaget till stora delar stämmer överens med den dialog och samarbeten som sker mellan kommunerna. Stenungsunds kommun har dock några medskick inför det fortsatta arbetet med den nya översiktsplanen. Yttrandet berör i första hand mellankommunala frågor inom infrastruktur, natur och miljö samt näringsliv.

Trafik

Vägnätet mellan Stenungsunds kommun och Tjörns kommun är kraftigt belastat och planeringsinriktningen att till år 2050 vara 20 000 helårsboende på Tjörn riskerar att innebära ytterligare belastning på vägnätet om resvanor och resmönster inte förändras. En ny bro mellan Stenungsund och Orust ses som ett möjligt steg mot minskad sårbarhet och en säkrad framkomlighet i det delregionala trafiksystemet. Stenungsunds kommun håller med om detta men ser ändå utmaningar i en ökad befolkning på Tjörn samtidigt som en fungerande trafiksituation ska upprätthållas. Översiktsplanen bör kompletteras med tydligare redogörelse för hur framtida befolkningsscenarier kan uppnås utan att riskera att försämra trafiksituationen på väg 160.

I översiktsplanen redovisas en karta med förslag på nya cykelvägar tillsammans med inriktningar för gång- och cykelvägar. Stenungsunds kommun saknar ett resonemang kring hur föreslagna nya cykelvägar förhåller sig till de utpekade utbyggnadsområdena. Det framgår inte vilka cykelvägar eller vilken typ av cykelresor som kommer prioriteras i kommande utbyggnad. Avsnittet skulle kunna kompletteras med ett förtydligande över utbyggnadsprioritering mellan de nya cykelvägarna.

Utifrån Tjörns målsättning om en ökad helårsbefolkning och med nuvarande resmönster i beaktning förespråkar Stenungsunds kommun en prioritering av de sträckor som kan skapa förutsättningar att ersätta bilresor mellan kommunerna.

Stenungsund, Tjörn och Orust utgör gemensamt en lokal arbetsmarknadsregion där de tre kommunerna är beroende av att kunna röra sig mellan bostäder, arbetsplatser och skolor. För att fortsätta stärka näringslivet i regionen är det viktigt att det finns förutsättningar att bo, leva och verka i våra kommuner. Transportinfrastruktur är en viktig faktor som bidrar till att skapa möjligheter till fortsatt utveckling. Stenungsunds kommun ser gärna ett utökat samarbete i arbetet med att öka andelen resor som sker med cykel, kollektivtrafik och gång. Genom nytänkande och innovativa mobilitetslösningar kan nya resvanor och rörelsemönster uppnås med förhoppning att minskad belastning på det gemensamma vägnätet samt bidra till minskade utsläpp av växthusgas.

Natur och miljö

Stenungsunds kommun saknar en beskrivning över hur den kommungemensamma policyn för små avlopp som Tjörn, Orust och Stenungsunds kommun arbetar med tillsammans hanterats i planförslaget. I planförslagets mark- och vattenanvändningskarta är högriskområdet för VA utpekade, Stenungsund önskar en utvecklad beskrivning över hur dessa områden förhåller sig till den gemensamma policyn.

Det är viktigt att kommunerna fortsätter sitt samarbete med att uppnå miljö kvalitetsnormer för vatten och då även inom arbetet med kommunal VA-planering. I förslaget anges att Tjörns kommun inte avser att bygga ut kommunalt VA inom områden som pekats ut som högriskområden för VA. Ett sådant område är Lilla Askerön. Stenungsund har i sin VA-handlingsplan angett Stora Askerön som ett VA-utredningsområde vilket innebär att området på sikt kan komma att bli ett verksamhetsområde för kommunalt VA. Om en sådan utbyggnad skulle bli aktuell ser Stenungsund gärna att kommunerna tillsammans utreder möjligheterna till en gemensam utbyggnad.

Näringsliv

Tjörns kommun, liksom Stenungsunds kommun är en del av Göteborgsregionen och Business Region Göteborg. Kommunerna inom regionen har kommit överens om att tillsammans skapa 120 000 nya arbetstillfällen i Göteborgsregionen. Av dessa ska 1 200 tillkomma inom Tjörns kommun. I förslaget till ny översiktsplan står det på sida 39 att kommunen ska *ta höjd för minst 1 200 nya arbetstillfällen inom kommunen*. För att uppnå det gemensamt satta målet är det en förutsättning att

kommunerna står fast vid de gemensamma målen som är satta för respektive kommun. I arbetet med att nå målen är samverkan mellan kommunerna i STO- regionen en framgångsfaktor. Det är särskilt angeläget att kommunerna fortsätter samarbete kring infrastrukturfrågor för att tillsammans skapa förutsättningar för ett rikt näringsliv. Vi behöver fortsätta samverka kring vatten och avlopp, elnät och trafik. Stenungsund uppskattar det pågående samarbetet och ser stor potential i att fortsätta arbeta tillsammans och på så vis stärka näringslivet i vår delregion.

Stenungsunds kommun har inga ytterligare synpunkter till förslaget till översiktsplan för Tjörns kommun.

Kommunens kommentar: Texter gällande påverkan på transportsystemet utvecklas, se kommentar till Trafikverkets yttrande. Texten utvecklas också med tydligare koppling till kommunens trafikstrategi respektive trafikprogram som antogs 2021. Handlingarna ger stöd för och listar ett antal åtgärder med syfte att ställa om till hållbart resande inom kommunen och i samverkan med grannkommuner och andra aktörer. Tjörns kommun är öppen för fortsatt och utökad samverkan med Stenungsund i dessa frågor. Kommunen delar även uppfattningen att utbyggnad av gång- och cykelvägar bör prioriteras bland annat utifrån potential för att ersätta bilresor.

Text förtydligas avseende kommungemensam policy för små avlopp så att det framgår att den gäller och hur den förhåller sig till utpekat högriskområde för VA i planförslaget.

Kommunen är öppen för fortsatt samtal om samverkan kring kommunalt VA på Askeröarna. Utbyggnad inom detta område är dock inte prioriterat i pågående arbete med kommunens nya VA-plan.

Skrivning kring tillskapande av arbetstillfällen inom Tjörn förtydligas med att kommunen arbetar för att uppnå sin del av den kommungemensamma målsättningen inom göteborgsregionen.

Tjörns kommun delar Stenungsunds ambition om fortsatt samverkan kring viktiga mellankommunala och delregionala frågor som vatten och avlopp, elnät och trafik, inte minst för att stärka delregionalt näringsliv.

3.3 Kommunala instanser

Synpunkter från Tjörns kommunala instanser bemöts i tematisk redogörelse nedan. För yttranden se Bilaga 1 till samrådsredogörelse.

3.4 Föreningar, företag och organisationer

Synpunkter från föreningar, företag och organisationer bemöts i tematisk redogörelse nedan. För yttranden se Bilaga 1 till samrådsredogörelse. Kommunen tackar berörda föreningar, företag och organisationer för engagemang, kritisk granskning och förbättringsförslag.

3.5 Privatpersoner

Synpunkter från privatpersoner bemöts i tematisk redogörelse nedan. För yttranden se Bilaga 1 till samrådsredogörelse. Kommunen tackar berörda privatpersoner för engagemang, kritisk granskning och förbättringsförslag.

3.6 Yttranden från webformulär

Synpunkter framförda genom webformulär bemöts i tematisk redogörelse nedan. För yttranden se Bilaga 1 till samrådsredogörelse. Kommunen tackar berörda synpunktsförfattare för engagemang, kritisk granskning och förbättringsförslag.

3.7 Samrådsmöten

Synpunkter framförda vid samrådsmöten bemöttes muntligt på plats, och omfattas i stort av bemötanden i tematisk redogörelse nedan. För anteckningar från samrådsmöten se Bilaga 1 till samrådsredogörelse. Kommunen tackar mötesdeltagarna.

4 Tematisk redogörelse

Nedan redogörs synpunkter tematiskt sammanfattat med samhällsbyggnadsförvaltningens kommentarer i kursiv stil.

4.1 Utgångspunkter / Utvecklingsstrategi

Kommunala instanser och företag/föreningar hade omfattande synpunkter angående utgångspunkter och utvecklingsstrategi. Kommunstyrelsen, Socialnämnden och Kultur- och Fritidsnämnden ifrågasätter tillsammans med tre föreningar det nedjusterade målet om befolkningsökning. De vill inte se sänkta ambitioner och anser att kommunen ska ta höjd för påskyndad utveckling. De anser att den långa tidshorizonten leder till otydlighet i ambition och prioritering. Kommunstyrelsen, Socialnämnden, Kultur- och Fritidsnämnden, ett oppositionsparti och en förening trycker på vikten av en sänkt medelålder. De vill se en ökad inflyttning av yngre och barnfamiljer. Kommunstyrelsen och den politiska majoriteten saknar en bedömning om hur förslaget påverkar kommunen ekonomiskt.

Synpunkter gällande detta har även inkommit från privatpersoner. En person föreslår framtida samverkan med grannkommuner för ökad effektivitet. Samma person föreslår en aggressiv ekonomisk planering för kommunen med skattesänkning för ökad attraktivitet. En person föreslår inkludering av olika befolkningsscenarios som tar höjd för en realistisk befolkningsökning och hur dessa då påverkar Tjörns utveckling och styrningen av kommunens resurser. En person saknar hänsyn till och belysning av andra faktorer än ökad folkmängd till framtagning av översiktsplan.

Kommunens kommentar: Kommunen tackar för inspel gällande översiktsplanens övergripande utgångspunkter. Samrådsförslaget till ny översiktsplan tar utgångspunkt i kommunens vision från 2015 (bortsett från mållåret 2035, se nedan). Visionen beskriver Tjörn som "en åretruntlevande ö för livets alla faser. Företagsamhet, småskalighet och närhet är våra kännetecken. Havet, det öppna landskapet och kulturen är våra unika värden." vilket sammanfattar flera av de många faktorer som beaktas i översiktsplaneringen utöver just ökad folkmängd. Planhandlingen kompletteras med citat från kommunens vision.

Förslaget utvecklingsmål i samrådshandlingen om ca 0,7% årlig befolkningsökning är lägre än i kommunens gällande översiktsplan ÖP2013, som anger 20 000 tjörnbör till år 2025 (ca 2%) och i den kommunala visionen som anger 20 000 tjörnbör till 2035 (ca 1,5%). En lägre utvecklingstakt

bedöms som mer realistisk och långsiktigt hållbar än tidigare uppställda mål, bland annat utifrån kommunens möjligheter att dels främja nya bostäder och arbetsplatser för en ökande befolkning, dels främja framkomligheten i befintligt transportsystem och säkerställa en god resurshushållning. Inför granskning justeras befolkningsmålet upp till ca 1% med beaktande av synpunkterna i samrådet. Planhandlingens text kompletteras med resonemang kring konsekvenser av en lägre befolkningsökningstakt än vad som tidigare stipulerats.

Med ökningstakt på 1% årligen beräknas målet om 20 000 tjörnbor uppnås omkring 2045. Denna takt skulle motsvara det genomsnittliga utfallet av årlig befolkningsökning i göteborgsregionens kommuner sedan 2013 (1%, med en spridning i enskilda kommuner mellan 0,36% och 1,37%). En väl avvägd utvecklingstakt bedöms möjliggöra att erforderliga förbättringar av transportsystemet hinner ske i takt med ökad belastning, att rådrum ges för hänsyn och styrning mot hållbar utveckling så att vissa negativa konsekvenser för människor och miljö kan begränsas, samt att Tjörns attraktivitet som livsmiljö och besöksmål kan upprätthållas.

Befolkningsökning och inflyttningstryck på Tjörn kan också förväntas fortsätta även efter att befolkningsmålet är uppnått, vilket ställer krav på mer långsiktiga resonemang om hushållning med mark, vatten och andra resurser. Under arbetet med översiktsplanen har frågan ställts om det finns en lämplig "max-befolkning" på Tjörn, med hänsyn till markytans begränsningar, dricksvattentillgång, kapacitet i tekniska system, slitage på natur- och kulturmiljöer, etc. Frågan saknar ett enkelt svar, men för att möjliggöra en långsiktigt hållbar utveckling för Tjörn och många framtida generationer tjörnbor, väljer kommunen att i denna översiktsplan dels ange en mer varsam utvecklingstakt än i tidigare översiktsplan, dels öppna för ytterligare befolkningsökning bortom 20 000 invånare. Planhandlingens text kompletteras med resonemang om detta.

Målet om en förnygrad befolkning på Tjörn ligger till grund för översiktsplanens inriktningar för bland annat bostadsförsörjningen. Inriktning mot att möjliggöra nya bostäder i form av både lägenhetsbostäder och småhus, i olika storlekar och upplåtelseformer, syftar till att erbjuda ett breddat lokalt bostadsutbud tillgängligt för fler befolkningsgrupper, stimulera lokala flyttkedjor och främja inflyttning till kommunen. Alla dessa strategier kan på olika sätt främja unga personers inflyttning eller kvarboende i kommunen.

4.2 Hållbar Utveckling

Flera yttranden framhåller att översiktsplanen inte tar höjd för en hållbar utveckling och många önskar en tydligare satsning på hållbarhet. Även kommunstyrelsen understryker att alla hållbarhetsdimensioner

behöver beaktas i samhällsutvecklingen. Privatpersoner nämner att kommunen borde satsa på en ökad självförsörjningsgrad genom egen produktion av livsmedel och energi. Flera synpunkter handlar om att det saknas idéer för alternativa lösningar och för lokala initiativ för en hållbar och fossilfri utveckling och ett cirkulärt samhälle. Föreningarna saknar miljömål och hållbarhetsomställning som riktlinjer i översiktsplanen vad gäller bland annat bostadsbyggande, sociala mötesplatser, energi och matförsörjning. Två föreningar vill se en strävan mot ökad självförsörjningsgrad. Ett oppositionsparti vill se en starkare koppling mellan koldioxidbudget och översiktsplanen. Ett annat oppositionsparti framför att Långekärr/Klövedal bör anges som område för innovation inom klimat och omställning, gällande boende och företagsamhet. En person föreslår att möjligheterna i namnet "Möjligheternas Översiktsplan" utnyttjas så att det ger skäl för namnet genom att visa möjligheterna till reella åtgärder för en klimatomställning.

Kommunens kommentar: Kommunen tackar för inspel gällande hållbar utveckling. Planförslaget utgår från kommunens politiska vision om en utveckling som rymmer såväl befolkningsökning och näringslivsutveckling som bevarande av kommunens unika natur- och kulturvärden. Planförslaget syftar till att genom en balanserad avvägning av delvis motstridiga intressen möjliggöra en långsiktigt hållbar utveckling för Tjörn, där markresurs och infrastruktur kan nyttjas effektivt för att medge både bebyggelseutveckling och fortsatt möjlighet till friluftsliv, turism och olika areella näringar. Synpunkter i samrådet rymmer skilda uppfattningar om huruvida planförslaget stödjer hållbar utveckling eller ej, utifrån de olika hållbarhetsdimensionerna. Olika hållbarhetsdimensioner är i viss mån motstående mot varandra. Inför granskning kompletteras planhandlingen med beskrivning av sociala och ekonomiska konsekvenser, vilka ihop med miljökonsekvensbeskrivningen ska kunna ge en god helhetsbild av frågan.

Utöver dricksvattenproduktion bedriver kommunen inte någon egen livsmedelsproduktion, men kan genom vägledning i översiktsplanen gällande framtida markanvändning upprätthålla förutsättningar för exempelvis jordbruk. I planförslaget omfattas övervägande delar av befintlig jordbruksmark av beteckningen "Landsbygd, skyddad natur", inom vilken rekommenderas att pågående markanvändning (jordbruk, bete etc.) fortgår. Inom de avgränsade områden där kommunen föreslår ianspråktagande av jordbruksmark för bebyggelseutveckling har kommunen bedömt att det föreligger ett väsentligt samhällsintresse av exempelvis tätortsutveckling eller tillskapande av mark för näringslivet och att behovet inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Frågan om jordbruksmarkens brukningsvärde hanteras slutligt i varje enskilt plan- eller byggärende. Kommande arbeten med grönstrukturplanering och

kunskapsunderlag om jordbruksmark kan förbättra kommunens möjlighet till platsspecifika bedömningar av jordbruksmarkens brukningsvärde.

Intresse för lokal produktion av förnyelsebar energi noteras. Arbetet pågår dels med en klimat- och energistrategi för kommunen, med inriktning mot begränsad klimatpåverkan och omställning till hållbarare energianvändning, dels med en övergripande kommunal energiplan. Båda handlingarna beräknas gå till antagande under 2024. Arbetena avses konkretiseras inom ramen för fördjupad energiplanering. I detta sammanhang kan förutsättningar för lokalisering av anläggningar för produktion av solceller och andra energislag utredas.

Kommunen välkomnar idéer och initiativ till landsbygdsutveckling, och bedömer att översiktsplanen ger förutsättningar för olika typer av utveckling inom landsbygden. Kommunen anser att potential för utveckling kan finnas inom flera delar av landsbygden, och därmed inte bör kopplas eller begränsas till en särskild geografisk del av kommunen. Texten i planförslaget utvecklas för att förtydliga kommunens ställningstaganden om landsbygdsutveckling.

Kommunen bedömer vidare att översiktsplanen rymmer goda möjligheter till hållbart byggande, tillskapande av sociala mötesplatser, goda gestaltade livsmiljöer och god arkitektur. Frågorna hanteras främst i andra delar av samhällsbyggnadsprocessen och kommunens verksamheter. Kontinuerligt arbete sker för att ta fram underlag och stöd för handläggning och bedömning av gestaltungsfrågor i de kommunala ärendena.

Kommunens ser också positivt på inspel gällande klimatomställning. En stor del av klimatomställningen på Tjörn är relaterad till resor och privatbilism, se svar nedan under hållbar mobilitet. Planförslaget kompletteras med text om kommunens koldioxidbudget och arbetet med att få till stånd minskade utsläpp.

4.3 Kommunikationer och infrastruktur

4.3.1 Hållbar mobilitet

Flera synpunkter från privatpersoner belyser att översiktsplanen inte tar höjd för hållbar mobilitet. Många önskar sig att gång- och cykeltrafik samt kollektivtrafiklösningar och alternativa trafiklösningar, som bilpooler och bättre lösningar för elbilar, tar mycket större plats i planeringen. Kommunstyrelsen påpekar även att kommuninvånarna vill se utbyggnad av gång- och cykelvägar. Många vill se en hållbar utveckling när det kommer till infrastrukturen och önskar sig tydligare satsningar så att alla har möjlighet att resa hållbart. Ett ökat behov av laddinfrastruktur lyfts i flera yttranden. Det efterfrågas även samåkningsappar för att underlätta för invånare i alla åldrar att ta sig runt på ön eller till

angränsande platser. Två föreningar talar om att det bör strävas mot minskat klimatavtryck (minskat bilåkande) och att satsningar bör göras på kollektivtrafiken och cykeltransport. De vill se billigare priser och elektrifiering av transportmedel. Politisk opposition vill se mål införda kring elektrifiering av transporter med prioritet av kollektivtrafik, lokal- och skolbussar och kommunens fordonsflotta.

Kommunens kommentar: Kommunen tackar för inspel gällande hållbar mobilitet. Tjörn har utmaningar inom detta område, då befintlig bebyggelsestruktur är gles och relativt svår att försörja med hållbara färdmedel. Boende och arbete på Tjörn idag förutsätter till stor del resande med bil, vilket avspeglas i att Tjörns befolkning har jämförelsevis stort bilinnehav. Enligt kommunens koldioxidbudget är också en stor del av klimatpåverkan från Tjörn relaterad till resor och privatbilism. Översiktsplanens inriktning att tillskapa huvuddelen av nya bostäder och områden för arbetsplatser i anslutning till serviceorter eller stråk med god kollektivtrafik och gång- och cykelmöjlighet syftar bland annat till att påverka just dessa förhållanden i riktning mot ökad hållbarhet. Inriktningen att å andra sidan möjliggöra komplettering med bebyggelse för boende och verksamhet även utanför serviceort och längre ifrån effektiva kommunikationsstråk syftar till att främja en levande landsbygd, och därigenom olika aspekter av social och ekonomisk hållbarhet.

2021 antog kommunfullmäktige en trafikstrategi och ett trafikprogram som ger brett stöd för fortsatt arbete med dessa frågor. Ett av huvudmålen i trafikstrategin är att uppnå "miljö- och klimatsmart" mobilitet där "transportsystemet ska utvecklas i miljömässigt hållbar riktning" och "andelen arbets- och studiependlingsresor till fots, med cykel och kollektivtrafik ska öka". Trafikprogrammet i sin tur pekar på en mängd åtgärder och aktiviteter som syftar till styrning mot hållbar mobilitet, genom såväl stärkt infrastruktur som främjande av förändrade resval. Kommunen har också under 2023 antagit Laddplan 2023-2026, av vilken framgår kommunens prioriteringar gällande laddinfrastruktur och elektrifiering av fordonsflottan. Förslag om samåkningsapp noteras och förmedlas till kommunens trafikavdelning.

Vad gäller genomförandet av omställningen mot hållbar mobilitet vilar även ett ansvar på den enskilde resenären, för att bosätta sig där hållbart resande är möjligt, samt att sedan i praktiken i möjligaste mån göra hållbara resval.

4.3.2 Satsa på gång- och cykeltrafiken

En stor mängd (ca 50) av synpunkterna från både privatpersoner, politiska företrädare, företag och föreningar handlar om att förutsättningarna för gång- och cykeltrafik behöver förbättras.

Kultur- och Fritidsnämnden anser det bra att översiktsplanen uppmärksammar bristen på tillgänglighet för gång- och cykeltrafik. Politisk opposition vill se tydligare och utökade ambitioner med gång- och cykelvägar över större delar av Tjörn. En förening håller med om detta och listar många exempel i deras yttrande. Cykeltrafiken behöver prioriteras högt. Många privatpersoner önskar att kommunen ska satsa på cykeltrafik genom en utbyggnad av cykelinfrastrukturen. Flera föreslår att cykeltrafiken ska bli attraktivare och enklare med bra förbindelser och ett sammanhängande cykelvägnät. En förening önskar uthyrning av cyklar/elcyklar och väderskyddade cykelparkeringar. Flera (5) yttranden handlar om barns möjligheter att röra sig säkert och på egen hand i trafiken. Enligt synpunkterna är gång- och cykelvägar och även kollektivtrafiken idag inte tillräckligt bra utbyggd för att barn ska kunna röra sig hållbart och på egen hand på ett säkert sätt.

Det föreslås utbyggnad och förbättrat underhåll av gång- och cykelvägar, förbättringar i kollektivtrafiken, samt speciellt förbättrade vägar till viktiga målpunkter för barn, exempelvis skolor och idrottsanläggningar. Flera yttranden handlar även om att förbättra förutsättningar för el- och lastcyklar.

Gång- och cykelinfrastrukturen föreslås att byggas ut:

- Mellan Myggenäs och Sundsby,
- Mellan Myggenäs och Skåpesund,
- Mellan Stenungsund och Sundsby,
- Mellan Källekärr och Sundsby,
- Mellan Källekärr och Skärhamn,
- I Skärhamn (exempelvis från Utäng mot Kroksdal/ Märkesten söder om väg 723)
- Mellan Långekärr och Björholmen,
- Mellan Bäckeвик och Kuballe,
- Mellan Wallhamn och Rönnäng,
- Från Skärhamn till Kyrkesund,
- Bro mellan Kyrkesund och Härön
- Bro mellan Rönnäng och Tjörnekalv
- Gång- och cykelbro för att passera väg 169 vid gamla Myggenäs/Tängen.
- Mellan Myggenäs korsväg och Almösund,
- Längs väg 169
- Längs Klädesholmenbron.
- Vid cirkulationsplatsen Radona - centrum
- Kuballe mot Rönnäng
- En person påpekar att planerad cykelbana vid Utäng är viktig.

- Ett företag framför vikten av gång- och cykelväg Myggenäs korsväg – bryggan
- Tjörnbros arena önskar upprustning av gång- och cykelväg mot deras entré
- Förlängning av bron längs sundet Tjörnekalv-Rönnäng
- Återställ gångvägen i Båtvik

Kartan visar inkomna förslag till utbyggnad av gång- och cykelinfrastrukturen på Tjörn. Målpunkterna representerar generella områden, exakta startpunkter är ospecificerade.

Kommunens kommentar: Kommunen tackar för inspel om behov av gång- och cykelvägar och andra satsningar för att främja gång- och cykeltrafiken. 2021 antog kommunen en trafikstrategi och ett trafikprogram som ger stöd för fortsatt arbete med dessa frågor, bland annat genom framtagande av en gång- och cykelplan. Arbetet förutsätter att kommunala budgetmedel avsätts för genomförande.

Markanvändningskartan förtydligas avseende nya gång- och cykelvägar. Flertalet av de föreslagna sträckorna saknar finansiering och det är oklart hur och när de kan genomföras. Texten utvecklas avseende genomförandeperspektiv, så att detta dilemma förklaras.

Vissa förslag och idéer är för detaljerade för att kunna beaktas i översiktsplanen och förmedlas därför till kommunens trafikavdelning för fortsatt hantering. Se vidare bemötande till Trafikverkets yttrande.

4.3.3 Reglera biltrafiken

Flera yttranden från privatpersoner handlar om reglering av biltrafiken och bättre infrastruktur. Det önskas framför allt:

- Underhåll av vägar
- Hastighetsbegränsningar (Sundsby-Kållekärr)
- Förbud mot tung trafik Kållekärr-Valsång
- Hastighetskontroller
- Tullar
- Bredda vägen Hogarrondellen-Pilane
- Ny cirkulationsplats vid infarten till gamla Myggenäs
- Underjordiska lösningar dels för att koppla Tjörn till fastlandet dels genom Wallhamn, Myggenäs och Almösund.

Många privatpersoner lyfter fram att biltrafiken bidrar till en trafikfarlig situation för gående och cyklister och att de vill minska trafikbullret. Två företag vill se aktivt arbete för sänkt bilhastighet där gång- och cykelvägar idag saknas. Dessa synpunkter handlar bland annat om ökad trafiksäkerhet vid Myggenäs korsväg, där det föreslås en planskild korsning, Södra Hamnen föreslås att bli ett bilfritt område. Kritik riktas mot den föreslagna förbindelsevägen Tubbegatan – Krokdalsvägen och Hamngatan – Storgatan föreslås istället att stängas av för genomfartstrafik. Privatpersoner riktar kritik mot Svanesundsbron. Däremot ser den politiska majoriteten det som positivt att kommunen stödjer broförbindelsen Svanesund-Kolhättan, även om de ser att det är osannolikt att den blir klar inom översiktsplanens tidshorisont.

En person nämner förslag "Förbifart Höviksnäs" från 2012 som bättre alternativ till nya förslaget om väg på Hakenäset. Ett företag framför behov av framkomlighet och parkering vid sitt område.

Många privatpersoner vill ha bättre trafikflöde på Tjörnbron. Det föreslås förbud mot epatraktorer på bron eller en avgift för att köra över bron för att reglera och minska biltrafiken och förbättra trafikflödena. Även två företag vill införa trängselavgifter och ett av dem föreslår app eller dylikt för samåkning. Flera synpunkter handlar om att det blir en flaskhals för trafiken vid Tjörnbron eftersom det inte finns några andra fastlandsförbindelser. Det framgår även att det saknas förbindelse från södra Tjörn.

Kommunens kommentar: Kommunen tackar för inspel om behov av insatser gällande biltrafik på Tjörn, samt gällande trafiksituationen på Tjörnbron. 2021 antog kommunen en trafikstrategi och ett trafikprogram som ger stöd för fortsatt arbete med dessa frågor, bland annat genom framtagande av en plan för ökad robusthet i transportsystemet (där sårbarheten kring fastlandsförbindelsen är central), identifiering av osäkra passager och åtgärdsplan för säkra skolvägar. Av strategi- och programhandlingarna framgår också vilken rådighet kommunen har över olika delar av trafiksystemet och dess reglering.

Markanvändningskartan förtydligas avseende sträckor och korsningar i vägnätet som bör utvecklas för ökad framkomlighet och säkerhet för alla färdmedel. Förslag och idéer som inte kan beaktas i översiktsplanen förmedlas till kommunens trafikavdelning för fortsatt hantering.

4.3.4 Kommunikationer på vattnet

Flera privatpersoner, företag och föreningar har synpunkter om färjeförbindelser. Exempelvis önskar både privatpersoner och en förening färjeförbindelser från Tjörn – Marstrand - Göteborg och, samt Marstrand-Skagen och till Pater Noster under sommartiden. Flera yttrar sig positivt kring en vattenkommunikationsled till Göteborg. De önskar också båttrafik runt ön för att locka besökare till olika delar av kommunen och en färja som trafikerar Tjuvkil i Kungälv's kommun och mellan Kyrkesund och Skärhamn. En förening anser att färjeleder över Hakefjorden inte löser trafiksituationen då Kungälv ej planerar för pendeltrafik. Föreningen föreslår utredning av färjelinje Höviksnäs – Nösnäs med anslutande lokal buss. En person föreslår brygga/färja mellan öarna och närliggande verksamheter för ökad beboelighet. Många önskar utökning av färjetrafiken för bland annat:

- Risön, Rökan, Rörtången, Hättan, Krokholmen
- Mellan Lilla Brattön och Almön
- Rönnäng-Åstol-Dyrön

En person tycker att färjeläget bör flyttas från Rönnäng till Tegen/Mölnebo. En annan synpunkt handlar om att bygga ut Astrids fiskhamn med brygga, parkering och färjeterminal för att avlasta infrastrukturen i Rönnäng. En person föreslår kommunal investering i eldrivna färjor. En förening önskar rimliga godstaxor på linje 361 och tillsedd plats i hamnen för hantering av gods.

Kommunens kommentar: Kommunen tackar för inspel gällande färjeförbindelser. Kommunen ser potential för utvecklad kommunikation på vatten kring Tjörn, vilket i planförslaget uttrycks genom föreslagen stärkt förbindelse mellan Tjörn och Kungälv. Kommunens trafikprogram från 2021 ger stöd för utredning för att visa på nyttan av utökad färjetrafik till Kungälv till att kunna användas för arbetspendling. Kommunen har för närvarande inga ytterligare avsikter att utöka reguljär färjetrafik. Förslag och idéer som inte kan beaktas i översiktsplanen förmedlas till kommunens trafikavdelning och hamnbolag för fortsatt hantering. Se vidare bemötande till yttrande från VGR.

4.3.5 Kollektivtrafik

Flera yttranden handlar om gratis kollektivtrafik och främjande av kollektivtrafiken för att få en hållbar utveckling av trafiken på Tjörn med goda pendlingsmöjligheter. En synpunkt handlar om att skapa nya körbanor för linjetrafiken för att förbättra dess framkomlighet. Det föreslås även en bussförbindelse via Kornhall/Säve till Hjalmar Brantingsplatsen i Göteborg för pendeltrafik till Göteborg.

Kommunens kommentar: Kommunen tackar för inspel gällande kollektivtrafik. Kommunen samverkar kontinuerligt med Västragötalandsregionen, Västtrafik och Trafikverket för att upprätthålla och utveckla en god lokal och regional kollektivtrafik för såväl vardags- som besöksresor. Tjörns kommun tillhandahåller gratis seniorkort inom zon B samt subventionerade fritidskort för ungdomar. Förslag och idéer som inte kan beaktas i översiktsplanen förmedlas till kommunens trafikavdelning för fortsatt hantering. Se vidare bemötande till yttrande från VGR.

4.3.6 Parkering

Flera yttranden kretsar kring parkeringsfrågor. Det gäller cykelparkering, bilparkering, pendelparkering samt specifika lösningar för kringliggande öar. När det gäller bilparkering är det många som anser att bilarna tar för mycket plats i kommunen. Det föreslås parkeringshus och underjordiska garage för att undvika att bilarna tar så mycket mark i anspråk. Samtidigt är det många synpunkter som handlar om att det behövs fler parkeringsplatser, framförallt kring besöksmålen för turister. En synpunkt handlar om att komplettera Bö tjärn med en

parkeringsplats för att främja området som besöksmål. Pendelparkering föreslås vid Aröd i sydvästra Tjörn för att öka busstrafiken därifrån till Stenungsund. Två föreningar talar om anläggning av pendelparkeringar och föreslår bland annat Skärhamn, Wallhamn/Svanvik och det påpekas även att pendelparkeringarna i Hoga och Vallhamn saknar utredningsunderlag och bör strykas, med ett nytt förslag om Källekärr för samma ändamål. Politisk opposition håller med att pendelparkeringar bör finnas i Skärhamn och Wallhamn. Situationen för Stora Dyrön bör belysas mer enligt en person. Flera personer och två föreningar framför att det behövs parkeringsplatser i närheten av Rönnängs brygga för att möta behovet från Dyrön, Åstol och Tjörnekalv, samt därmed möjliggöra åretruntboende. En förening vill att parkeringsplatser för öarna hänvisas i översiktsplanen och påpekar parkeringsbristerna på öarna året runt. Ett företag vill se större utbud av parkering vid Myggenäs korsväg och Granitabryggan vid Almön. Det föreslås att hitta kommunal mark och skapa fler parkeringsplatser. I samband med behovet av parkeringsplatser nämns även det ökande behovet av att skapa laddmöjligheter för elbilar.

Kommunens kommentar: Kommunen tackar för inspel gällande parkeringsfrågor. 2021 antog kommunen en trafikstrategi och ett trafikprogram som ger stöd för fortsatt arbete med dessa frågor, bland annat inventering av cykel- respektive bilparkeringar för att analysera utvecklingsbehov, parkeringsnorm med strategier för bil- och cykelparkering, åtgärdsplan för pendelparkeringar. Kommunen har också under 2023 antagit Laddplan 2023-2026. Översiktsplanen revideras så att pendelparkeringen vid Hoga utgår. Istället förtydligas behovet av pendelparkering i Källekärr. Frågan om parkering i anslutning till färjeläget i Rönnäng utvecklas. Förslag och idéer som inte kan beaktas i översiktsplanen förmedlas till kommunens trafikavdelning för fortsatt hantering.

4.4 Bostäder- och samhällsservice

4.4.1 Breddat bostadsutbud

Flera yttranden handlar om att locka fler barnfamiljer till Tjörns kommun och göra kommunen attraktiv bostadsmässigt. För att kunna locka fler barnfamiljer till kommunen föreslås bättre möjligheter att bo i bostads- och framförallt hyresrätter. Många är positiva till att det skapas möjligheter för alla, samt önskar det aktivt arbetas mot segregation. Två personer föreslår komplettering med bostäder inom Mölnebo.

Den politiska majoriteten anser att samrådshandlingen i för hög grad fokuserar på att det ska byggas flerbostadshus. De påpekar att betydligt fler detaljplaner bör tas fram för småhus/villor. Politisk opposition vill se

ett förtydligande kring vikten av varierade bostadsformer för att främja flyttkedjor och bostäder för unga. I samma anda ser flera privatpersoner och fyra föreningar behovet av ett blandat utbud med varierande upplåtelseformer och lägenhetsstorlekar, vilket skulle göra det möjligt för yngre och äldre att bo kvar i kommunen genom att exempelvis flytta till en hyresrätt.

Två föreningar vill se arbete för en ökad åretruntbefolkning. Flera synpunkter handlar om att bygga tillgänglighetsanpassade lägenheter för äldre, generationsboende, trygghetsboende och äldreboende i centralt läge. Äldreboende föreslås exempelvis i centrala Myggenäs och Skärhamn. Flera synpunkter anser att översiktsplanen inte tar höjd för den demografiska förändringen. Tre föreningar vill att civilsamhället får en större roll i att driva fram alternativa boenden, exempelvis sociala och kooperativa former, samägande och uthyrning till turister. De framför även att huspriser måste hållas nere.

Kommunens kommentar: Kommunen tackar för inspel gällande bostadsförsörjning. Bostadsbeståndet på Tjörn utgörs idag av 84% småhus med äganderätt, exklusive fritidshusen. Översiktsplanen möjliggör komplettering av befintligt bostadsbestånd med både lägenhetsbostäder och ytterligare småhus i olika storlekar, upplåtelse- och ägandeformer. Byggandet av lägenhetsbostäder utgör inget hinder för att kommunen även medger ytterligare småhusbebyggelse. Större variation behövs dock i bostadsutbudet, dels för att tillgodose bostadsbehov hos de befolkningsgrupper som av olika skäl inte kan eller vill efterfråga småhus, dels för att möjliggöra och stimulera flyttkedjor som tillgängliggör befintliga småhus för yngre personer och familjer. Kommunen har under 2023 antagit Bostadsförsörjningsprogram 2024-2027. Av handlingen framgår riktlinjer för bostadsförsörjningen samt vilka verktyg kommunen har för att påverka bostadsmarknaden. Se även bemötande ovan gällande översiktsplanens "Utgångspunkter".

4.4.2 Utvecklingsområden

Några är positiva till föreslagna utvecklingsområden och andra är kritiska. Ett oppositionsparti står positiva till förtätning av nuvarande tätorter. Likaså håller en förening med om idén att koncentrera områden för ny bostadsbebyggelse och är även positiv till bredbandsbullenbyar och lantliga flerbostadshus för utvecklingen av landsbygden. En annan förening föreslår att nya byggnader lokaliseras till områden som är fördelaktiga ur pendlingssynpunkt. I Skärhamn önskar flera privatpersoner ett tydligt centrum och en förening föreslår hotell i anslutning till detta. En person saknar utvecklingsplaner för nordvästra Tjörn, exempelvis vid Klövedal och en annan person saknar aktiv behandling av Kyrkesund-Härön-Björholmen i översiktsplanen. En person önskar främjad

utveckling i östra Rönnäng (en förening vill se ökade attraktionsvärden i Rönnäng), östra Skärhamn, östra Kyrkesund och väster om Tjörnbron. En person föreslår att man bygger ihop Änghagen, Katrinevik och Bäckevik för att locka barnfamiljer till Tjörn. Det finns även synpunkter från privatpersoner om att planen ger för lite utrymme att bygga på landsbygden och att utvecklingsområdena borde vara större. Några yttranden önskar att gränserna för utbyggnadsområden ändras för att möjliggöra utveckling av sina fastigheter eller för att kunna underhålla garage eller bryggor.

Kultur-och Fritidsnämnden lyfter områdena nära Stansvik och menar att det finns goda möjligheter att utveckla närområdet med exempelvis skatepark eller utegym i samband med det kommunala övertagandet av ishallen. De påpekar även att förutsättningar för aktiviteter i det offentliga rummet måste främjas i översiktsplanen. En grupp med företag föreslår fördjupad översiktsplan och utveckling av Myggenäs/Almö. En förening påpekar bebyggelsemöjligheter i anslutning till bebyggelse på Dyrön. En annan förening önskar underhåll och utveckling av hamn i Tjörnekalv.

Privatpersoner framför att verksamhetslokaler behövs i anslutning till den planerade småbåtshamnen i Stansvik. En förening efterfrågar byggbar mark för verksamheter, särskilt i Vallhamn och Svanviks industriområden och i centrala lägen i serviceorter. En förening står bakom ambitionerna att utveckla Svanvik som Utbyggnadsområde för småskalig och icke störande verksamhet. En annan förening understryker utvecklingen av serviceorterna och föreslår inkludering av Klädesholmen, Dyrön och Åstol.

Kommunstyrelsen och den politiska majoriteten anser att översiktsplanen inte möjliggör önskad tillväxt kopplat till byggnation och näringsliv och att utpekade områden är starkt avgränsade. I sina yttranden listar de områden för ytterligare utveckling av bostäder, samhällsservice, verksamheter och industri. Den politiska majoriteten anser expansionen i Kållekärr med 300-400 bostäder som väl optimistisk. De anser det märkligt att Skärhamn och Rönnäng har så liten utveckling med tanke på efterfrågan i deras tidigare detaljplanerade områden. De framför att Kyrkesund möjligen hade kunnat expandera med ett mindre planområde om cirka 20-40 bostäder. De framför även att Höviksnäs har bra möjligheter att växa med tanke på läget.

Flera personer och företag/föreningar talar om att freda områden som Rönnäng/Bleket, Almön och Wallhamn från ny bebyggelse. Tvärt emot detta föreslår en person utbyggnad av Myggenäs till nytt centrum med Svanvik-Wallhamn som industricentrum. Många ser kritiskt på en

exploatering av Tubbeberget, Tubbeskogen och genomfartsleden i Tubberöd. Tubbeskogen används av olika målgrupper för fritidsaktiviteter och är ett omtyckt fritidsområde som många önskar ska förbli obebyggt. Vissa områden anses olämpliga att bygga ut av andra anledningar. En person nämner hur områden i anslutning till Gamla Höviksnäs är olämpliga att bebygga ut vattennivåsynpunkt. En person och en förening vill se restriktivitet vid utbyggnad av områden som klassas som högriskområde för radon. En person ifrågasätter kommunens val att bygga så nära havet då detta är allmän plats.

Kommunens kommentar: Kommunen tackar för inspel gällande utvecklingsområden. Ett syfte med översiktsplanen är att möjliggöra bebyggelseutveckling för att stödja befolkningsökning och näringslivsutveckling i enlighet med kommunens vision och politiska målsättningar. Föreslagna utbyggnadsområden och ställningstaganden öppnar för möjlighet till bebyggelseutveckling både i serviceorter och på landsbygd. Denna "både-och-strategi" syftar till att dels stärka befintliga orter med utökat serviceunderlag, nyttja och bygga vidare på befintlig infrastruktur, dels att främja en fortsatt levande landsbygd där många tjörnbör bor och verkar redan idag. Huvuddelen av tillkommande bebyggelse föreslås inom och i anslutning till befintliga serviceorter där det finns tillgång till service och goda kommunikationer.

Bebyggelseutveckling i eller i anslutning till tätort innebär ofta inskränkning av pågående markanvändning, exempelvis intrång i yta för fritidsaktiviteter i tätortsnära natur. Kartläggning och värdering av grönstruktur inom utpekade utbyggnadsområden görs i samband med efterföljande detaljplanering. Då görs även slutlig avvägning av lämplig markanvändning och precisering av hur stor del av området som blir bebyggelse respektive grönområde.

Översiktsplanen kompletteras med fler utbyggnadsområden för såväl bostäder, som mångfunktionell bebyggelse och verksamhet/industri. Avgränsningen av utbyggnadsområdena har också setts över. Bland annat har ett område för verksamheter och industri väster om Vallhamn lagts till. Detta område finns med i gällande ÖP2013 men föll bort från planförslaget inför samrådet.

4.4.3 Anpassa ny bebyggelse

Flera yttranden handlar om att anpassa nya byggnader till omgivningen och att nybyggnation ska smälta in med befintlig bebyggelse. Flera önskar varierande former och arkitektur som smälter in i berg och grönytor. Även tiny houses nämns som en möjlighet. Ett företag anser att vissa delar av översiktsplanen inte tar hänsyn till befintlig bebyggelse.

Två personer föreslår omvärdering av detaljplan för Mossholmen där området omfattar både marina och bostäder med hänsyn till boendes hälsa och säkerhet. En person är kritisk till bostäder vid Saga biografen och föreslår mötesplats, alternativt platsanpassad bebyggelse.

Kommunens kommentar: Kommunen tackar för inspel gällande arkitektur och gestaltning. Inom kommunen finns känsliga natur-, kultur- och landskapsmiljöer där det är av stor vikt att ny bebyggelse anpassas till platsen, men även miljöer där det finns större utrymme för variation och kontraster i bebyggelsen. I kommunens kulturmiljövårdsprogram från 2016 finns de mest värdefulla kulturmiljöerna beskrivna inklusive råd om anpassning av ny bebyggelse. Översiktsplanen anger också ställningstaganden om utformning och anpassning av ny bebyggelse. Kontinuerligt arbete sker inom kommunen för att ta fram underlag och stöd för handläggning och bedömning av gestaltningsfrågor i de kommunala ärendena.

4.4.4 Samhällsservice

En person framför att Ica i nuläget har ett monopol i kommunen, vilket gör att det saknas alternativ och många pendlar till Stenungssund för att handa mat. Detta anses ge sämre förutsättningar för exempelvis barnfamiljer. Det framgår också att det saknas service med matbutik i den nordvästra delen av kommunen.

En person önskar större kulturutbud för en förbättrad social hälsa. Många vill se ökat utbud och satsning på platser för barn och unga. Kommunstyrelsen anser att barnperspektivet är viktigt att tydligare lyfta fram. Möjligheter att bevara och utveckla arenor för olika aktiviteter bör lyftas och kan med fördel planeras in nära skolor. Flera synpunkter från privatpersoner handlar om att bygga en simhall eller en bio i kommunen för att skapa platser för barn. En del synpunkter handlar om satsning på skolor och att det är viktigt att ha fungerande skolor för att locka barnfamiljer till kommunen. En person önskar större omklädningsrum till Häggvallsskolans gymnastiksal och upprustning av skolgård Fridas Hage. En person föreslår ett Naturum i Kårevik. Två föreningar framför akut behov av renovering av Bleketskolan och komplettering med idrottshall.

Barn- och utbildningsnämnden vill se färre, större skolor - inte fler med bristande utbildningskvalitet. De anser att översiktsplanen behöver ta höjd för och peka ut lämpliga områden för de olika förvaltningarnas behov. Nämnden ser det som nödvändigt att kommunens bebyggelsestrategi förtydligas i översiktsplanen. Politisk opposition önskar att skolstrukturen beslutas innan översiktsplanen antas då många faktorer i stor utsträckning påverkas av denna.

Socialnämnden ifrågasätter om antalet serviceorter på sikt är planeringsmässigt hållbart och strategiskt utifrån öns förutsättningar. De saknar perspektivet attraktiv arbetsgivare och rekrytering. Det anser det som viktigt att koncentrera verksamheter till färre platser. Kollektivtrafik bör planeras utifrån stråk med serviceorter. Utifrån rekryteringsbehov bör socialförvaltningens verksamheter och kommunens huvudsakliga expansion koncentreras till östra Tjörn.

Kommunens kommentar: Kommunen tackar för inspel gällande samhällsservice. Kommunen har inget inflytande över vilka livsmedelskedjor som väljer att etablera sig inom kommunen, men kan avgöra vilka platser som kan vara lämpliga servicepunkter utifrån trafikflöden, boende- och bebyggelsestruktur. Översiktsplanen är inriktad mot att i första hand stärka befintliga servicepunkter i de större tätorterna, men utesluter inte att serviceutbudet förändras över tid i orterna eller att serviceetableringar sker även inom landsbygd. Översiktsplanen kompletteras med ytterligare utbyggnadsområden som möjliga alternativa platser för skola och förskola främst på västra Tjörn. Befintliga skolområden markeras också för utvecklad mångfunktionell markanvändning, för att erbjuda ökad flexibilitet inför fortsatt arbete med kommunens skolstruktur. Översiktsplanen kompletteras vidare avseende barnperspektivet. Förslag och idéer som inte kan beaktas i översiktsplanen förmedlas till lämplig förvaltning för fortsatt hantering.

4.5 Näringsliv

En privatperson föreslår tillägg av framtidsscenarier för näringslivet som turist- och kulturmål. Kommunstyrelsen saknar en framtidsbeskrivning gällande Tjörns näringsliv och en analys kring verksamhetsmark i relation till behov/tillväxt. De ser potential för fler områden längs kollektivtrafikstråk som väg 169 och Vallhamn-Skärhamn. De saknar vidare marina och kulturella näringar i strategin samt anser att beskrivna areella näringar saknar förankring i antagna politiska dokument.

Två personer önskar att det ska byggas på höjden i Wallhamn för att bevara så mycket natur som möjligt. Flera synpunkter handlar även om att utbyggnation i Wallhamn borde ske på vattnet istället för på land för att använda så lite mark som möjligt. Flera önskar sig en varsam utveckling i Wallhamn.

Kommunens kommentar: Kommunen tackar för inspel gällande näringsliv. Tjörn kommuns näringslivsstrategi 2020-2035 utgör ett av underlagen till översiktsplanen. Ett av planförslagets syften är att möjliggöra förverkligande av kommunens mål för näringslivet avseende bland annat tillgång till mark för näringslivet och utveckling av lokal arbetsmarknad, väl fungerande transportinfrastruktur, attraktivitet som besöksmål och möjlighet till

kompetensförsörjning. Föreslagen markanvändning, med utbyggnadsområden för nya eller utvecklade företag både inom och utanför serviceort, såväl som förslag till fortsatt markanvändning på platser med olika typer av befintligt näringsliv (inklusive marina och kulturella näringar), avses rymma stor flexibilitet för olika framtidsscenarioer gällande näringslivet.

Utbyggnadsområde för industri och verksamhet i Vallhamn har funnits med i kommunens översiktsplaner under lång tid. Befintlig kraftfull transportinfrastruktur i form av godshamn och anslutning till väg 169 gör Vallhamn till ett strategiskt viktigt område för kommunens näringsliv, med hög prioritet för fortsatt utveckling av industri och verksamhet. Detaljplanering pågår inom delar av området. Bebyggelsens placering och utformning, samt hantering av planeringens påverkan på omgivande områden hanteras i samband med upprättandet av nya detaljplaner.

Inför granskning utökas utbyggnadsytor för industri och verksamheter både inom serviceort och i externa verksamhetsområden på landsbygd. Text kompletteras med resonemang kring utrymmeskrav för olika typer av verksamheter. Text med beskrivning av areella näringar ses över.

4.6 Turism

Flera personer framhåller att det finns ett ökat intresse för naturturism och hållbar turism, exempelvis cykling. De vill att det satsas mer på turism, att Tjörn främjas som ett attraktivt turistmål året runt och ökar antalet gästbäddar, samt att kommunen marknadsförs som attraktivt resmål för besökare. I samma anda vill två föreningar se en ökad besöksnäring och att Tjörn profileras som turist-ö. Med hänsyn till turistnäringen behöver infrastrukturen förbättras, både avseende cykel- och gångvägar, parkeringsplatser, men även offentliga toaletter. En av föreningarna vill att båt-turister möts av tydliga sopsorteringssystem och cyklar. Denna förening håller inte med översiktsplanen i att "Bristen på ridvägar innebär ett hinder för ridsporten och ridturismen att utvecklas utan att skapa konflikter..." då de anser att befintliga småvägar kan samnyttjas.

Kommunens kommentar: Kommunen tackar för inspel gällande turism. Kommunens strategi för en hållbar natur- och kulturturism 2018-2025 utgör ett av underlagen till översiktsplanen. Ett av planförslagets syften är att möjliggöra förverkligande av kommunens mål för den turistiska utvecklingen, avseende bland annat väl fungerande transportinfrastruktur och attraktivitet som besöksmål. Kommunen delar bilden av att infrastruktur för gång, cykel och parkering behöver stärkas i olika avseenden, och arbetar kontinuerligt med dessa frågor. Se bemötande ovan gällande kommunikationer och infrastruktur. Text med beskrivning av ridvägar ses över.

Förslag och idéer som inte kan beaktas i översiktsplanen förmedlas till lämplig förvaltning för fortsatt hantering.

4.7 Friluftsliv

Flera synpunkter handlar om att det saknas lekplatser och aktiviteter för barn och unga. Det föreslås en skatepark eller stora, roliga lekplatser. Flera saknar en tydlig strategi när det kommer till utvecklingen av platser för unga. En synpunkt handlar om att hitta en ny användning till en grusplan i Rönnäng som till exempel helikopterplatta, idrottsplats eller lekplats.

Flera yttranden handlar om att det behövs fler båtplatser när samhället växer. En förening önskar att utöka hamnens område på Åstol för att möta framtidens behov av båtplatser för de boende, besöksnäringen och friluftslivet. Föreningen pekar ut fyra specifika områden för nya båtplatser: tre i den norra delen av ön och en i västra delen. Två privatpersoner vill att småbåtshamnar bevaras och utvecklas i stället för skapandet av nya hamnar. En person önskar synliggörande av småbåtshamn på i Röra i översiktsplanen.

En person presenterar ett lokaliseringsförslag för bastu på Åstol. En synpunkt handlar om en möjlig promenadslinga till Kyrkesunds brygga.

Kommunens kommentar: Kommunen tackar för inspel gällande friluftsliv. Kommunen anser att det idag finns platser och anläggningar utomhus för lek och aktiviteter för barn och unga inom kommunen, men delar uppfattningen att det också finns utvecklingspotential inom detta område. Kommunens arbete med friluftslivet sker idag utifrån antagen Friluftspan 2022-2024.

Kommunen känner till att det finns behov av båtplatser för fritidsbåtar. Kommunen har antagit fördjupad översiktsplan för havet (FÖP Hav) i november 2023. Av denna framgår kommunens syn att det i första hand är lämpligt att utveckla befintliga småbåtshamnar i stället för att tillskapa nya, i synnerhet inom grunda havsområden. Kommunen avser dock att utreda frågor om småbåtshamnarnas mark- och vattenanspråk samt belastning på miljön vidare i fortsatt översiktlig planering.

Förslag och idéer som inte kan beaktas i översiktsplanen förmedlas till lämplig förvaltning för fortsatt hantering.

4.8 Klimatanpassning

Flera yttranden handlar om klimatanpassning och påpekar att översiktsplanen saknar viktiga aspekter kring klimatanpassning, så som skydd för skyfall och översvämning. Kommunstyrelsen vill att resultat från

utredningen om grön infrastruktur och klimatrisker förtydligas i förslaget, och att planförslaget kompletteras med grön infrastrukturplan och klimatanpassningsplan. En privatperson och en förening tar upp behovet att säkra kustbebyggelsen för att klara framtida havsnivåhöjning.

Kommunens kommentar: Kommunen tackar för inspel gällande klimatanpassning. Planförslaget förtydligas avseende behov av åtgärder för klimatanpassning. Se bemötande ovan till Länsstyrelsens yttrande.

4.9 Energiproduktion

Många yttrar sig emot utbyggnation av vindkraft på land och i vatten. Flera yttrar sig exempelvis emot vindkraft i Fagerfjäll och Tyfta. Många påpekar hur viktigt det är med utsikten på Tjörn och att vindkraft medför risker för naturen. Flera personer önskar sig hellre havsbaserad vindkraft. Två föreningar önskar att havsbaserad vindkraft ges en betydligt större roll. Privatpersoner framhåller att vindkraftverk kan ha negativ påverkan på havsmiljöer och biotoper. En person lyfter att höjden och färgen på vindkraftsverk skulle kunna anpassas för att ge moderna standarder och få mindre påverkan. En person vill att Heås och Stansvik ska förbli område för vindkraft. Två personer tycker att lokalinvanare ska kunna investera i vindkraftverk.

Två föreningar anser att texten kring vindkraftverk är omodern och att detaljnivån på vindkraftens utformning är för hög för översiktsplanen. De lyfter även att fler lämpliga platser bör finnas i Tyfta och Wallhamn. Politisk opposition vill att mål och ambitioner kring havsbaserad vindkraft förtydligas i översiktsplanen.

Flera synpunkter handlar om att uppmuntra kommunen och boende att satsa på solkraft. Fyra föreningar vill se satsningar på solkraft. Två av dessa vill se lättade restriktioner för solpaneler i kulturmiljöer. De andra två vill att översiktsplanen kompletteras med lämpliga områden för solcellsparker och mindre solenergianläggningar. Politisk opposition vill också att områden för solcellsparker anges i översiktsplanen.

Kommunens kommentar: Kommunen tackar för inspel gällande vind- och solkraft. Efter politiska övervägande under samrådet kommer utpekade områden för vindkraft omvandlas till utredningsområde för energiproduktion, dock ej vindkraft. Kommunen bedömer att utbyggnad av modern fullskalig landbaserad vindkraft på Tjörn skulle utgöra oproportionerligt stor negativ påverkan på landskapsbild, natur- och boendemiljö. Vad gäller havsbaserad vindkraft har testområde för vindkraft inom kommunens vattenområde utgått ur fördjupad översiktsplan för havet inför antagandet. Kommunen har även nyligen yttrat sig negativt i ett antal tillstånds- och planprocesser

gällande framtida havsbaserat vindbruk utanför kommunens havsområde. Texter gällande vindkraft justeras utifrån detta.

Intresse för lokal produktion av solkraft noteras. Arbeta pågår dels med en klimat- och energistrategi för kommunen, med inriktning mot begränsad klimatpåverkan och omställning till hållbarare energianvändning, dels med en övergripande kommunal energiplan. Båda handlingarna beräknas gå till antagande under 2024. Arbetena avses konkretiseras inom ramen för fördjupad energiplanering. I detta sammanhang kan förutsättningar för lokalisering av anläggningar för produktion av sol och andra energislag utredas.

4.10 Natur- vatten- och kulturmiljö

Flera yttranden handlar om att bevara, skydda och gynna så mycket som möjligt av naturmiljöerna på Tjörn. Flera yttrar sig emot en byggnation vid kusten. En person önskar stoppade sprängningar och anser att byggnationer som Nordviksberg, Mossholmen och Bleket-Rönnäng bör undvikas på Tjörn, med hänsyn till bevarandevärden. Flera yttrar sig också emot en utbyggnad av Wallhamn och vid Tubbeberget. En synpunkt handlar om att minska igenväxningen och att underhålla naturen så att skärgårdsmiljön framträder tydligare. En person föreslår att Pater Nosterskärgården förvandlas till nationalpark för utökad skydd. I kontrast till detta anser en person att de gröna och gula områdena på kartan är för stora (skyddade områden samt höga natur- och kulturmiljövärden). Det borde vara mer/större vita områden (övrig landsbygd).

Flera synpunkter handlar om att bebyggelse inte bör tillåtas på jordbruksmark. Flera föreningar vill att förtätning enbart sker i områden med befintlig bebyggelse och infrastruktur för att värna om strandskyddade områden och jordbruksmark. I motsats till detta önskar en person mer frikostighet vad gäller byggande på jordbruksmark (utom åkermark) då Tjörn bör utvecklas för de som vill bosätta sig på landet.

Utöver dessa synpunkter uttrycker en familj oro kring ljusföroreningar från Wallhamn och de redan märkbara konsekvenserna för fladdermuspopulationen i området. En annan person undrar hur kommunekolog/miljöavdelningen har deltagit i beredningen då utveckling i översiktsplanen kommer i konflikt med långsiktig god hushållning, mark och vatten.

Flera yttranden från privatpersoner och två föreningar handlar om att en särskild hänsyn bör tas till vattenmiljön och vattenbiotoper. De vill se en förbättrad vattenmiljö kring Tjörn. Det nämns att vattenkvaliteten kan försämrans vid eventuella sprängningar. En person och en förening önskar åtgärder för försämrad vattenkvalitet i Linneviken.

Flera uttrycker önskan kring bevarandet av kulturmiljöer. En person önskar kulturmiljöhänsyn vid utveckling av Rönnäng-Bleket. En person önskar bevarande av kulturmiljöområden i Höviksnäs. En förening anser att kommunen bör värna om företagarområde för maritima verksamheter och förhindra bostadsbyggande i hamnområden. Två personer ifrågasätter kommunens beviljande av sjöbodor som går emot alla riktlinjer. Likaså vill en förening se skärpt hantering av sjöbodarna. En organisation uttrycker uppfattningen att sjöbodor är kulturhistoriskt värdefulla byggnader.

Kommunens kommentar: Kommunen tackar för inspel gällande natur- och kulturmiljöer. Översiktsplanen tar utgångspunkt i kommunens vision, där "Havet, det öppna landskapet och kulturen" lyfts fram som kommunens unika värden. Samtidigt är bebyggelseutveckling för att stödja befolkningsökning och näringslivsutveckling ett grundläggande syfte med översiktsplanen. I översiktsplanen görs avvägning mellan å ena sidan bevarande av natur- och vattenmiljöer (pågående markanvändning på många ställen) och å andra sidan bebyggelseutveckling (ändrad markanvändning på många ställen) utifrån en lång rad förutsättningar och hänsyn. Några av de parametrar som i avvägningen väger tungt emot bebyggelseutveckling är jordbruksmark, större oexploaterade naturområden och högt belägna synliga bergspartier. Även strandskyddade miljöer har ett starkt lagligt skydd mot byggnation och kan enbart bebyggas om särskilda skäl finns. Specifika naturvärden och biotoper ska alltid inventeras i samband med detaljplanering för att möjliggöra anpassning av tillkommande bebyggelse och minimering av negativ påverkan på naturmiljö. Såväl kommunens miljöavdelning som extern konsultexpertis inom miljöbedömning och hållbarhet har medverkat i planarbetet sedan start.

Avvägningar avseende kulturmiljövärden grundas bland annat på kommunens kulturmiljövårdsprogram, som omfattar kommunens kulturmiljöer såväl inom serviceort som på landsbygd. Av översiktsplanens generella och platsspecifika ställningstaganden framgår var särskilda hänsyn till kulturmiljövärden ska tas i efterföljande planering och lovgivning. Värnande av befintliga kulturmiljövärden kan ofta vara förenligt med bebyggelseutveckling, förutsatt att befintliga värden förvaltas medvetet och tillkommande bebyggelse placeras och utformas på ett hänsynsfullt sätt.

Område för bostäder i Rönnängs hamn justeras till verksamheter förenliga med pågående hamnverksamhet.

Förslag och idéer som inte kan beaktas i översiktsplanen förmedlas till lämplig förvaltning för fortsatt hantering. Se även bemötande vid "Utvecklingsområden" och "Anpassa ny bebyggelse".

4.11 Vatten och avlopp (VA)

Flera yttranden handlar om att VA-infrastrukturen behöver förbättras. En person lyfter fram att det behövs VA till Pilane för att kunna uppföra en servicebyggnad med toaletter, café, utställningar mm. Flera önskar att den befintliga VA-infrastrukturen förbättras innan kommunen växer med mer befolkning. En person anser att högriskområdet för VA ska vara mycket mindre eftersom en stor del av denna mark inte leds till Stigfjorden utan till Tådås. Personen framhåller att det borde byggas ut VA även i detta område på sikt, alternativt att kraven på de enskilda avloppsanläggningarna höjs i området istället för att utbyggnad av bostäder begränsas. Personen ifrågasätter också varför området mellan Röra och Sundsby inte omfattas av högriskområdet då de också släpper ut vatten till Stigfjorden.

Den politiska majoriteten ifrågasätter att en rad områden på kartan är listade som Högriskområde VA, fast där redan finns kommunalt VA idag. De anger att exempelvis Sundsby inte kommer få kommunalt VA trots att det är en viktig kommun- och besöksnäringens verksamhet. Partierna anser att VA-utbyggnad i högriskområde på norra Tjörn bör undvikas.

En person vill se utveckling av alternativa sätt för vattenhushållning då Tjörn har brist på dricksvatten. I samma anda vill en förening se återvinning av gråvatten och dagvattenhantering. De anser att kommunen bör säkerställa tillgång till vatten och sanitet för alla boende. De tar även upp att dagvatten bör separeras från hushållsavlopp vid nybyggnation och hänsyn till VA-frågorna bör tas vid bygglovsgivning.

Kommunens kommentar: Kommunen tackar för inspel gällande vatten- och avloppsfrågor (VA-frågor). Kommunen arbetar kontinuerligt och parallellt med ledningsförnyelse för att förbättra befintligt VA-system. Separation av dagvatten från hushållsavlopp sker redan idag. Som ett av stegen i att säkra dricksvattenförsörjningen på sikt och skapa ett redundant system har Tjörns kommun tecknat avtal med Kungälvos kommun om dricksvattenleverans via Stenungsund.

Arbete pågår med ny VA-plan för kommunen, inklusive en vattentjänstplan. Av den kommer att framgå inom vilka områden kommunen avser att bygga ut kommunalt VA de närmaste 15 åren. Inom områdena bland annat Fjälebro och Skåpesund har behov av VA-utbyggnad noterats under arbetet, varför dessa pekas ut som utvecklingsområden för helårsboende.

Avgränsningen av "Högriskområde för VA" baseras dels på kommunens bedömning av risk för att krav på kommunal VA-utbyggnad ska lösas ut av tillkommande bebyggelse, dels på risk för påverkan på omgivande känsliga

havsmiljöer av enskilda avlopp. Området mellan Röra och Sundsby är idag glesbebyggt, varför den sammanvägda risken här bedöms som lägre. Inom de delar av högriskområdet som redan idag har kommunalt vatten och avlopp tas beteckningen bort inför nästa planskede. Kommunen bedömer att befintliga bostäder och verksamheter inom och i anslutning till högriskområdet, exempelvis besöksmålen Pilane och Sundsby, tills vidare kan VA-försörjas genom enskilda VA-anläggningar. Krav på enskilda avloppsanläggningar ställs utifrån Miljöbalken, med tillsyn av den kommunala miljöavdelningen.

Övriga förslag och idéer som inte kan beaktas i översiktsplanen förmedlas till lämplig förvaltning för fortsatt hantering.

4.12 Avfallshantering

En synpunkt handlar om att förbättra tillgängligheten och infrastrukturen för avfallshantering i kommunen. På Dyrön och Åstol behövs det exempelvis nya återvinningsstationer. Två föreningar vill se utökad källsortering.

Kommunens kommentar: Kommunen tackar för inspel gällande avfallsfrågor. Avfallsfrågor hanteras i första hand genom kommunens förvaltnings- och driftsorganisationer inom samhällsbyggnadsförvaltningens avfallsavdelning respektive kultur- och fritidsförvaltningens gata- och parkavdelning.

De närmaste åren ges kommunen enligt ett nytt lagkrav utökat ansvar för insamling av förpackningsavfall, vilket förväntas medföra förbättrad tillgänglighet till avfallshantering i stora delar av kommunen. Detta gäller dels fastighetsnära insamling av förpackningsavfall från bostäder (samhällsbyggnadsförvaltningen), dels från torg, parker och andra populära platser (kultur- och fritidsförvaltningen). I samband med införandet av insamling från bostäder kommer möjligheten utredas för att även samla in förpackningar på de mindre helårsbebodda öarna, i form av återvinningsstationer på kaj. För verksamheter gäller att avtal för källsortering behöver tecknas separat med entreprenör.

4.13 Redaktionellt

De redaktionella synpunkterna har främst handlat om önskemål kring förtydliganden och ändringar i Möjligheternas Översiktsplan. Kommunstyrelsen, den politiska majoriteten och ett oppositionsparti har många redaktionella synpunkter. Kultur- och Fritidsnämnden anser att översiktsplanen dels ibland är för detaljerad, exempelvis genom exakta ändamål för sjöbodas och sträckning för ridleder, dels för odetaljerade exempelvis gällande besöksnäringen. Även många föreningar har redaktionella synpunkter.

Privatpersoner önskar att översiktsplanen tar vid följande åtgärder/förändringar:

- Konkretisera möjligheten för ny bebyggelse och förtydliga av skillnaden mellan "sällan är möjligt" och "ofta är lämpligt".
- Förtydliga vad utbyggnadsområde för industri betyder och vilka konsekvenser det medför för de boende i området.
- Förtydliga gränser i plan och tydligare text för att visa en klar bild av vad planerna innebär.
- Två personer påpekar hur kartmaterialet i översiktsplanen behöver uppdateras då stora delar av Mossholmens marina redan är bebyggt med bostäder.
- En person önskar omplacering av "allmänna intressen" till inledningen och "energiförsörjning" till före "energianläggningar" under rubriken "mark- och vattenanvändning." Denna person anser även att ordet "utveckling" framstår som oärligt när det i översiktsplanen endast ersätter ordet "exploatering."
- En person anser det svårt att förstå viljeinriktningen av översiktsplanen och nämner att sådan bör visas.

Kommunens kommentar: Lämplighetsbedömning i samband med detaljplanering, bygglov och andra tillstånd görs från fall till fall utifrån översiktsplanens ställningstaganden och beroende på specifika förutsättningar på den aktuella platsen. Ställningstagandena syftar dels till att ge övergripande vägledning till sökande och byggintressenter, så att de kan lägga sina förväntningar inför en ansökan på rätt nivå, dels till att ge kommunens bygglovhandläggare vägledning inför närmare utredning av platsens specifika förutsättningar och slutlig lämplighetsbedömning. Ställningstaganden om platsens förutsättningar i olika delar av landsbygden förtydligas.

Utbyggnadsområde för industri kan innebära risk för störningar i form av exempelvis buller, lukt och risker för närliggande bostadsbebyggelse. Hantering av störningsrisker sker i samband med detaljplanering, då risker och åtgärdsbehov klarläggs under planprocessen, som en förutsättning för att utbyggnaden ska kunna genomföras.

Markanvändningskartan revideras utifrån Boverkets ÖP-modell. Det innebär att Mossholmens marina redovisas som pågående sammanhängande bostadsbebyggelse.

Plandokumentets struktur ses över. Kommunen delar inte uppfattningen att ordet "utveckling" på alla ställen i dokumentet avser "exploatering".

Beskrivning av översiktsplanens övergripande inriktning förtydligas.

Grafisk presentation i kartor ses över för ökad tydlighet.

4.14 Övriga synpunkter

Övriga synpunkter handlar främst om enskilda intressen.

- En person önskar att fler aktörer stimuleras för att kommentera ÖP.
- En person önskar slippa ändrad beskrivning av sin fastighet i Häggvall från "område med endast generella rekommendationer" till "landsbygd med höga natur- och kulturmiljövärden."
- En person uttrycker intresse för bebyggelseutveckling av egna fastigheter söder om Skärhamn i Nordvik.
- En person frågar om åtgärd mot hussättningar orsakade av byggtrafik.
- Ett företag planerar exploatering av sin fastighet i Habborsby och önskar ändring av fastighetsbeskrivning "Landsbygd med höga natur- och kulturvärden" till "Utbyggnadsområde verksamheter och industri."
- Ett företag påpekar att formuleringen "exponerade lägen mot havet ska undantas från exploatering" bör strykas då det går emot ett förslag för deras fastigheter som kommer att prövas i en kommande detaljplanprocess.
- Ett företag anser att Stansviks sydöstra del bör betecknas som "verksamheter (ej störande)" istället för "storskaliga/transportorienterade verksamheter."
- Ett företag nära Tjörnbron vill betecknas som "större besöksmål" på strategiska kartan och "verksamhet (ej störande)".
- En förening vill vara remissinstans i ÖP-arbetet.
- En förening vill vara formell remissinstans på alla kommunala ärenden gällande skogs- och åkermark.
- Ett företag vill att deras regionnätledning skyddas i samhällsutvecklingen.

Kommunens kommentar: Inför och under samrådet genomförde kommunen ett flertal aktiviteter, såväl digitalt som fysiskt, för att stimulera till delaktighet i översiktsplanen och främja kommentarer på planförslaget. I nästa planskede kommer kommunen åter igen att använda tillgängliga marknadsförings- och kommunikationskanaler för att nå ut med justerat planförslag och låta så många som möjligt ta del av och kommentera det. Förfrågan om att vara remissinstans i granskningskedet beaktas och tillgodoses. Gällande förfrågan om att vara formell remissinstans i kommunala ärenden rörande skogs- och åkermark förbehåller kommunen sig rätten att avgöra i vilka ärenden sådan remittering är relevant. Regionnätledning beaktas som viktig infrastruktur i kommunens samhällsplanering. Intressen kopplade till enskilda fastigheter, exploateringsprojekt eller företag hanteras inte i översiktsplanen.